

बहाडसमाचार.

पुस्तक १२

अकोला, रविवार ता. ३ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

अंक ९

बहाडसमाचाराची किंमत

वर्षाचे अगाऊ	१
सालअखेर	७
किरकोळ भांडास	८४
डाकडाशील	
वर्षाचे अगाऊ	१८८
अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊ इच्छितां लोकांकडून आगाऊ वर्गणी यावी झणजे पत्र मुक्त केले जाईल.

नोटिसाबद्दल.

मराठी, १० ओळीचे आंत	१
१० ओळीपुढे दर ओळीस	१८६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	८१
इंग्लिश लिपीत दर ओळीस	८४
दुसरे खेपेस	८२

जाहिरखबर.

ता. ४ फेब्रुवारी १८७८ चे इंदु-प्रकाशाच्या पुरवणीत कोणा 'साशिका' ची शंका प्रसिद्ध झाली आहे. अशा शंका अन्य लोकांसही असतील, झणून खाली सध्या करणार यांजकडून 'ग्रंथोत्तेजक मंडळी' स्थापनाविषयीचा विशेष खुलास करण्यांत येत आहे:—

१. 'मंडळी' च्या पुरस्कार्यांनी मुळीच प्रसिद्ध केले आहे की, वर्गणीदारांस जी पुस्तके मान्य होतील तीच यांनी ध्यावी. तेव्हा पुस्तके कशी असतील याचा विचार करण्याची फारशी जरूर राहिली नाही.

२. उपयुक्त विषयावर; आणि सर्वज्ञान चंद्रयर्थ अशीच पुस्तके प्रसिद्ध होतील. न सातही विशेषकरून प्रसिद्ध होणाऱ्या ग्रंथांचे धोरण पुढील विषयावर राहिले:—

१. इतिहास, २. शास्त्रे, ३. सृष्टीतील पदार्थ व नियमवर्णन, ४. या देशात सुधारणा होणाऱ्या अवश्य गोष्टी व त्याविषयी सूचना, ५. समाजवर्तीची चरित्रे, ६. धर्मसंबंधी माहिती, ७. उपयुक्त कथा, ८. संस्कृत ग्रंथातील उपयुक्त विषय.

३. 'मंडळी' स पांचशे सध्या मिळाल्या झणजे योजिलेल्या कामास सुरुवात होईल.

४. पुष्कळ लोकांसवळ चांगले ग्रंथ तयार झालेले असून ते केवळ छापण्याच्या खर्चाचे अडचणीमुळेच अप्रसिद्ध राहिले आहेत असे ऐकण्यांत येते यास असे ग्रंथ ज्या गृहस्थानी लिहिलेले असतील किंवा ज्यांजपाशी लिहून तयार असतील यांनी ते आमच्याकडे पाठवून द्यावे, आणि ज्याची असे ग्रंथ तयार करण्याची इच्छा असेल यांनीही आम्हास कळवावे मग या

या ग्रंथाची योग्यता पाहून ते छापण्याचा विचार केला जाईल.

५. असे ग्रंथ पाठवून दिल्यास ते बरे वाईट ठरविण्याकरितां एक कमिटी नेमण्यांत येईल ती:—

१. वेद. शा. स. कृष्णशास्त्री चिपळूण का, २. श्रीकृष्ण शास्त्री तळेकर, ३. रावजी शास्त्री गोडबोले आणि खाली सध्या करणार दोघे असे पांचजण मिळून छापण्यास योग्ययोग्य ग्रंथांची निवड करतील.

६. ज्यांचे ग्रंथ पसंत होणार नाहीत त्यांचे यास परत केले जातील व होईल तितकी त्यांची नावे परिसफूट होणार नाहीत.

७. चौथ्या कलमांत लिहिल्या प्रमाणे जी पत्रे आम्हाकडे येतील त्यांजवरून व आ शिवाय आमच्या स्वतंत्र माहितीवरून कोणते ग्रंथांची उणीव व जरूर आहे, तसेच जे ग्रंथ मागवावयाचे ते एकाच ग्रंथकारास सांगून मागवावे किंवा जास्त लोकांकडून तयार करावे वगैरे सर्व विचार करण्याकरितां येथे मे महिन्यांत मराठी ग्रंथकारांचे तसेच मासिकपुस्तककार व वर्तमानपत्रकर्ते यांचे एक कांफरन्स (सभा) पुणे एथे भरविण्याचा वेत आहे. त्यावेळीं सर्व विचार ठरविण्यांत येतील.

८. सदरील कांफरन्सांत ज्यांनी मराठी भाषेत लहान मोठे ग्रंथ छापले आहेत किंवा मासिकपुस्तके अथवा वर्तमानपत्रे चालविली आहेत यांस बोलावणे जाईल, व आ सर्वांचे विचार 'ग्रंथोत्तेजक मंडळी'ची स्थापना व सदरील पांचव्या कलमांत लिहिलेली कमिटी नेमण्यांत येईल. याच प्रमाणे ग्रंथोत्तेजक मंडळीचे मुख्य आफिस कोर्टे ठेवावयाचे याचाही विचार तेव्हाच करण्यांत येईल. ता. १९/१/७८. इ.

गोपाळराव हरी देशमुख
माधवराव गोविंद रानडे

* * * * * ही जाहिरात सर्व वर्तमानपत्रकर्ते व मासिकपुस्तककर्ते यांनी आपापल्या पत्रां निदान तीन वेळ तरी लोकांहितार्थ प्रसिद्ध करावी अशी सूचना आहे.

जाहिरखबर.

या देशात उपयोगी ग्रंथ फार थोडे आहेत व वाचणारेही फार थोडे आहेत यानमुळे विद्येचा लाभ फार थोडे मनुष्यांस होतो. विलायतेत "ब्रॉड व बुक सोसायटी" या नावाच्या मंडळ्या बहुत असून या ग्रंथकारांस उत्तेजन देऊन ग्रंथ प्रसिद्ध करून स्वल्प दराने विकतात, यामुळे फार परोपकार होतो व लोकांचे ज्ञान वाढते. यास्तव या देशांत ग्रंथकारांस उत्तेजन यावे व स्वस्त दराने ग्रंथ प्रसिद्ध व्हावे हा हेतु आहे. याजकरितां अशी योजना केली आहे की दरसाल पांच रुपयांचे ग्रंथ घेण्याची ज्यांची इच्छा असेल यांनी यादीवर सही करावी. आम्ही जे ग्रंथ यांजकडे पाठवू ते नापसंत झाल्यास आ-

ही परत घेऊ किंवा पूर्वी लिहून यास विचारू, आणि पसंत होतील ते पाठवू; परंतु दरसाल पांच रुपयांपर्यंत मराठी ग्रंथ आम्ही घेण्यास कळू आहो आशा सध्या हजारपर्यंत मिळाल्यास ग्रंथकारांकडून चांगले ग्रंथ करण्याची योजना आम्ही करू. या मंडळीचे नांव 'मराठी ग्रंथ उत्तेजक मंडळी'. असे ठेवून हजारसध्या मिळाल्या. या मंडळीचे मुख्य आफिस मुंबई किंवा पुणे येथे ठेविण्याची व ग्रंथकार व परिक्षक कमिटी व इतर कामदार यांची योजना करण्याची तजवीज होईल. वर सांगितलेला हेतु पसंत पडून आपणांजकडे दरसाल पांच रुपयांचे ग्रंथ घेण्यास जे कळू असतील यांनी आपले नांव व पत्ता सुवाच्य अक्षरांनी लिहून किरण छपाखान्याचे मालक, अगर रा. रा. रावजी प्रभाकर भावे टूबान्सलेटर-फर्स्ट फ्लास सन जज्ज कोर्ट पुणे यांजकडे पाठवावे.

गोपाळराव हरी देशमुख.
माधवराव गोविंद रानडे.

जाहिरखबर.

NOTICE.
THE BANK OF BOMBAY.
The Khamgaum Branch is prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:
For 6 Months certain at 3 per cent per-annum.
For 12 Months certain at 4 per cent per-annum.
For sum of Rupees 5000, an-upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.
Harry H. Hynes.
Agent.
Khamgaum,
19 th November 1877.

नोटिसा.

विधाजी वलद जानजी ठाकरे रहाणार निमकदें तालुके बाळापुर यास खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते की, तुम्ही तारीख १० माहे फेब्रुवारी सन १८७८ इसवीचे बहाडसमाचारांत आम्हास नोटिस दिली ती पावली व लिहिलेला सर्व मजकूर समजला याचे उत्तर खाली लिहिल्याप्रमाणे:—

आम्ही फिर्माद केली होती या वेळेस तुम्ही असे झणाव्या की आम्ही दुकान चालवू व पूर्वे तुमचे नावाने करून देऊ परंतु तुम्हीच आतां नोटिसीने कळविता की आमची मर्जी तुमच्या सरकतीत दुकान चालविण्याची नाही. तर आम्ही यासही राजी आहो परंतु आमचे नावाने जमीन, माल, पुर्जे, असाम्याची दज्जुवात वगैरे सर्व निमे निमे करून देणे आम्ही घेण्यास कळू आहो. आणखी दुसरे तुम्ही असे लि-

हिता की निमकदें एथील सर नतीत दुकान आहे या दुकानचा हिशोब वगैरे समजून घेतलाच आहे. पंतु आम्ही अजून हिशोब वगैरे काहीं एक समजून घेतला नाही तो आतां पंच मार्फत आम्हास समजून द्यावा. या प्रमाणे जे करणे असेल ते आठ दिवसांचे आंत करावे नाही तर कोर्टात फिर्माद केली जाईल. कोर्ट खर्च व या नोटिसीचा खर्च तुम्हापासून घेतला जाईल. कळोवें तारीख २९ माहे फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी.

[सही] नारायणसा वलद रामचं-
रसा रंगारी रहाणार
अकोला.
दस्तुर सुद.

पत्रव्यवहार

या सदराखालील मजकूर पत्रक्यांच्या पतास मिळूनच असतील असे समजून नये.

रा. रा. बहाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. महाराज आपणाकडेस ह्या उपयुक्त चार ओळी लिहून पाठविण्या आहेत, यांस आपण आगा बाल अशी आशा आहे.

बहाडांत टायपेटरची नेमणूक होऊन सुमारे बारा वर्षे होत आली इतक्या काळांत अलीकडे २ वर्षे शाळाखात्याची चांगली सुधारणा होत चालली आहे; कशावरून झणाल तर इंग्रजी शाळांचे मला फारसे माहित नाही परंतु मराठी शाळांचे लहान मोठे सर्वच मास्तर फारच श्रम करितात. मुद्दयत्ने करून मुलांच्या उजळण्या, अक्षरे, व तोंडचे हिशोब, हे चांगले होत चालले आहेत, व हे विषय लहाना पासून मोठ्या पर्यंत सर्व लोकांच्या खरोखर उपयोगाचे आहेत, झणून लोकप्रिय राव बहादूर नारायण भाई दंडिकरहे याजकडेस चांगले लक्ष पुरवितात तेणेकरून मारवाडी, बाणी, उदमी, पटवारी वगैरे लोकांची मुले लोकर तयार होऊन यांचे धंद्याचे लिहिणे तयार करण्याची यांचे आशा होती येत चालली आहे. या सर्व गोष्टींची सुधारणा ह्या अकोले जिन्हाचे डे. ए. इ. रा. रा. बजावा रामचंद्र प्रधान हे मोठ्या दक्षतेने लक्षपूर्वक शाळा सुधारण्याविषयी मास्तरांस चांगली समज देतात व गावातील लोकांची मोकळ्या मनाने प्रिय भाषण करितात तेणेकरून गावातील लोक यांस फार चहातात.

या अकोले जिन्हातील कित्येक पाहिल्या प्रतीची लोअर क्लास स्कुले तथील मास्तरांनी अती श्रमाने उत्तम स्थितीत आणिली आहेत तर अशा ज्या उत्तम शाळा असतील यांचे ग्रेड ४०/३९ पर्यंत वाढविले असतां विद्वान व श्रमिक मास्तरांचे

अर्थात् सार्क होऊन अधिक मेहेनत करण्यास व खालचे मास्तरांस उमेद येण्यास उत्तम होईल. असे हाण्यास मार्गच नसेल तर कोण्या तरी द्वाराने मिडल क्लास स्कुलांत वगैरे बदली करून यांस वदती देणे हे योग्य आहे.

डिपोट अग्यासांची चुके वक्तशीर मिळत नाहीत तेणेकरून मुलांचे शिक्षण व रावर होत नाही व आज ६ महिने पाहिले पुस्तक मिळत नाही मग शिक्षकांनी तरी पुढे काय करवें? ही अडचण मे. डायरेक्टर साहेब वहाडूर दूर करताल तर बरे होईल, तसेच किती एक शाळांतून मुले पुष्कळ असून अधिक शिक्षकांची अवश्यता आहे व अभ्यासाचा कमी शिक्षकांमुळे घाटाळा होत आहे तर सरकार कृपा करून अधिक असिस्टंटची योजना करील तर फार चांगले होईल. कळावे. पत्र विस्तराची माफी असावी ही विनंती.

ता. १७ फेब्रुवारी सन १८७८ इ.

आपला एक अकोल जिल्ह्यांतिल रहिवाशी.

× × ही बुके वेळचेवेळी डिपोट न मिळण्याविषयीचा बोभाट आज बरेच दिवस झाले आमचे कांहीं आहे; मग याचे कारण काय असेल व यास कोण कारणभूत असेल न जाणा. तरी इकडे रा. ब. डायरेक्टर साहेबांनी लक्ष पुरवून ही अभ्यासाला व्यवसाय अणणारी मोठी अडचण दूर करावी आंही आम्ही यांस शिफारस करितों.

ए. व. स.

वऱ्हाडसमाचार

मिति माघा कृष्ण ३० शके १७९९

विद्वानांनी काय करावे.

आपला हिंदुस्थान देश पूर्वीपासून धनधान्यसंपन्न असून कलाकौशल्यांत निपुण होता. त्याच प्रमाणे ऐहिक व परमाधिकारी सुखे कर्मा प्राप्त करून घ्यावी या विषयीचेही एथील लोकांनी पूर्ण व मार्मिक ज्ञान संपादन केले होते. अशी साक्ष आद्य लोकांचे हातची कामे, लेख, व यांची चरिते देतात. परंतु देशाचे दुर्दैवाने ते सर्व आमच्यांतून नाहीसे झाले. आम्ही रानटी लोकांपेक्षा रानटी झाले, भणंगापेक्षा दरिद्री झाले व मतिमदापक्षां अविचारी झाले. याला कारण आपले दुर्दैव, नाहीपेक्षा ज्या पराक्रमी पुरुषांनी सर्व पुण्यांत उत्तम असा देश शोधून काढला की, ज्यांत सर्व प्रकारच्या वनस्पती होतात, सर्व प्रकारची हवा अनुभवता येते, सर्व प्रकारची धातू, उत्पन्न होते, माती व राने उत्पन्न होतात व ज्या देशास जणू काय भोवताली खंदक खोदून, (तीन बाजूने समुद्र) एका बाजूने आकाशापर्यंत मो-

ठी उंच भित (हिमाच्छय) बांधून आवाज च केला आहे की काय असा मनाचा भास होतो यामुळे अटकेवर एक चौकी ठेऊन दार बंद केले की, शत्रूची भीति न वाळता निशीदिनी शेंप काढावी. असा पूर्ण वेदावस्तीचा देश शोधून यांत लागवड केली व उत्तम दशेस आणण्यापण याचा उपयोग घेणे आमचे नशीबी नसल्यामुळे आमचे किती हाल झाले व आम्हास कशी दैन्यदशा आली ती लिहितां पुरवत नाही, पुढे ब्रिटिश राज्य रीती आपले देशांत सुरू झाली तेणेकरून क्रमाक्रमाने लोकांच्या मनाची अस्वस्थता मोडली. यांना आपापल्या संपादित द्रव्यांचा यथेच्छ उपयोग मिळू लागला. व अनेक प्रकारच्या सुधारणा सुरू झाल्या. यांत मोठी सुधारणा झाली झणजे विद्यावृद्धय शाळांची स्थापना ही होय. कारण विद्या ही मनुष्याला केवळ अति मौल्यवान अलंकार आहे. विद्येचे योगाने कृतपास सुरुपता येते, नीच कुलोत्पत्त्यासही सन्मान मिळतो, सुख संपत्ती यांची वृद्धि होते व अनेक प्रकारचे सामर्थ्य अर्गां येते झणूनच विद्येचा महिमा अगाध वाणिलेला आहे; पण आपले देशांत जी ही विद्यादानाची नवीन रीति सुरू झाली आहे तिजपासून व्हावी तशी अजून फलप्राप्ती होत नाही. इतकेच नाही तर बरेच दिवसपर्यंत विद्या संपादन केले किंवा विद्वानांस उदरनिर्वाहाचीही मुश्किल पडते झणून इतकेही श्रम करून निर्वाहाकरिता किंसेक देान तीन परीक्षा पास झालेल्या लोकांनी मद्रास प्रांताकडे पठवाल्यांच्या देखील नोकऱ्या पत्करल्या असे अलीकडे वारंवार प्रसिद्ध होत आहे. आतां यावद्दल गेल्या युनिव्हर्सिटीचे का-न्वोकेशनचे समारंभात मुंबईचे गव्हर्नर सर रिचर्ड टेंपल यांनी युनिव्हर्सिटीत पास झालेले विद्वान लोकांनी पुढे काय करावे याविषयी उत्तम भाषण केले. यांत ते झणाले की, नवीन होणाऱ्या विद्वानांनी सरकारी नोकरीवर अवलंबून न रहातां शेतकरी लोकांस उपदेश करून शेतकीची उत्तम सुधारणा करावी व कला कौशल्याकडे ज्यास्त लक्ष द्यावे. आतां हे झणणे बावेगे आहे असे नाही कारण "उत्तम खेती, मध्यम वेपार, कनिष्ठ चाकरी, और भीक निदान" यावरून शेतकीकडे लक्ष देणे उत्तमच आहे व नोकरी कनिष्ठच गणली आहे; तरी सर्वांनी व्यापाराचे व शेतकीचेच मार्ग लागून उपयोग नाही. तशांतून संप्रत काळी जो साधारण कस नोकरीमध्ये आहेसा वाटतो तो व्यापार व शेतकी यांत दृष्टीस पडत नाही. झणूनच बहुतेक लोकांच्या मनाचा ओघ नोकरीकडे वळतो. आतां या सर्वांना तर सरकार नोकऱ्या देऊ शकणार नाहीच तरी कांहीं नवान जागा देण्याचा दयाळु सरकाराने दृढ निश्चय केला पाहिजे तरच नवीन होणारे विद्वान लोकांचा चरितार्थ चालेल हे एक, व दुसरे असे की, हल्ली प्रमाणे सरकाराने नुस्ते होतकरून लोकांस दोन तीन परीक्षा झाल्या झणजे तेवढ्याच विद्वान झाले असे झणून माकळ नये तर यांस कांहीं तरी कला कौशल्याचे व

उद्योग धंद्याचे वळण लावून मग मोकळे सोडावे. झणजे यांचे बुद्धिदाते ते जगताला उपयोगी होऊन कीर्ति संपादन करतील. नाईपेक्षा हल्लीची आमच्य देशाची स्थिति अशीच कांहीं चमत्कारिक झाली आहे की, आधीं बहुतेक विद्यार्थ्यांस अभ्यास करतांना खोण्या खर्चण्याचीच अडचण असते, तरी ती अडचण सरकारच्या व विद्यावृद्धेच्छु परोपकारी जनांच्या औदार्याने झणजे स्कालरशिपाच्या बगैरे योगाने दूर होऊन कशी तरी डिग्री मिळविण्यापर्यंत मजल येते. पण एक वेळ परिक्षेत पास झाले झणजे एक देान अक्षरें यांचे नावास जोडली जाऊन पूर्वीचे सर्व तनावे नाहीसे होतात. अशावेळीं यांस सरकाराने आपला उदार आश्रय जर दिला नाही तर यांची स्थिति अथांग पाण्यांत गटगळ्या खाण्यासारखी होते. कारण या स्थितीत यांनापाशी उद्योग धंद्याकरितां असो पण कांहींकांजवळ निर्वाहाकरितां देखील द्रव्यसंचय नसतो. चरितार्थाचे साधन स्कालरशिपा बगैरे बंद होतात, शरीरास एकाद्या नवीन धंद्याचे वळण लागावे ते दिवस निघून जातात व शरीराला ज्या प्रकारे वळण लागलेले असते झणजे ज्या करितां १२।१९ वर्षेही खर्ची घालून ते इतखंडा केले असते त्या गुणाचा सरकवाचून दुसरा पोंडोदान नसतो व सरकार तर झणजे की, "तुम्ही सरकारी नोकरीवर अवलंबून राहू नका." तेव्हा या विद्वान लोकांनी पुढे काय करावे याविषयी सरकाराने विचार केला असतां ही नडसहज लक्षांत येण्या सारखी आहे. झणून उद्योग धंद्याचे वळणाखेरीज हल्लीचे शिक्षण जरी उत्तम आहे तरी पंगु भासते व केवळ नोकरीवरच अवलंबून रहावे लागते करितां कलाकौशल्य व उद्योग धंद्याचे वळण लावू देणे हेही काम सरकारनेच पत्करिले पाहिजे. व यांचे अर्गां चांगली शाकी येईपर्यंत यांचा सांभाळ केला पाहिजे. इतकेच नाही तर सदैव देखील यांचे परामर्शकडे स. ते लक्ष ठेविले पाहिजे. तरच "ह्या देशातील लोकांस विद्यादान देऊन यांचे स्थिति सुधारावी" हा जो आमच्य दयाळु राज्य कर्त्याचा मूळ उद्देश तो सिद्धीस जाईल.

तुर्कस्थानची नदारी.

रशिया व तुर्कस्थान यांजमधील लढाईच्या संवधाने गेले आठवड्यात युरोपांतून तारायंत्राने जी वर्तमाने आली त्यावरून असे अनुमान करता येत असे की आतां लढाईचा प्रसंग न येतां तिकडील सर्व राजांचे अनुमताने हा तंटो मिटेल. कारण रशियाने तहाच्या शर्ती विशेष कडक न मागतां साधारणच मागेतल्या असाव्या झणून तुर्क सरकारांनी या शर्ती मंजूर केल्या. एथे आधीं तेव्हाचे बीज नाहीसे झाले असे वाटत असे. त्याचप्रमाणे ब्रिटिश व फ्रेंच आगमारें कान्स्टांटिनोपलशी येऊन मिडल्या बरोबर रशियन फौजेने कान्स्टांटिनोपल मधोल घेतलेला मोर्चा सोडून दिलेला बगैरेवरून बरेच सुचिन्ह दिसत होते पण ते मान या आठवड्यांतिल वर्तमानांवरून रहात नाही व पुन्हा निकराचा प्रस

ग येईल असा संभव दिसतो. त्या वर्तमाना पैकीं एक तार एथे घेतो.

तुर्कस्थानचे सुलतानाशी तह करण्याचा रशियाने ज्या शर्ती प्रसिद्ध केल्या आहेत त्या अशाः—

१ बलगेरियाची उत्तर सरहद्द डायव्युन नदीपर्यंत करून दक्षिणकडील सरहद्द बालकन्ध पर्वतापर्यंत असावी. तशीच पूर्व पश्चिम सीमा काळा समुद्र व सविद्याची सरहद्द एथपर्यंत असावी. त्याचप्रमाणे आर्जियानोपल खेरीज करून माटशा नदीची दरी प्रेस आणि म्यासेडोनिया या पैकीं पुष्कळ भाग वरील प्रांतस सामील करावा. बलगेरियाच्या नवीन संस्थानचे काम चालविण्याकरितां दोन वर्षे पर्यंत एक कॅम्पेन नेमण्यांत यावे व ती मुदत संपपर्यंत सर्व बलगेरिया प्रांत ५० हजार रशियन फौजेचे ताबेत आसावा.

२ मॉन्डिया व मॉन्टिनिग्रो या उभय संस्थानांची हद्द वाटवावी.

३ रोमेनियाचे राजास बॉसनिया प्रांत न देतां डानुबुश या नावाचा मुलुख द्यावा.

४ डार्वनलिसच्या सामुद्रधुनींतून कोणत्याही राज्यांची लढाऊ तारवे जाऊ न द्यावे. तरी व्यापाराची जहाजे लढाईचे वेळीं सुद्धां तेथून जाण्यास परवानगी असावी.

५ लढाईचे संवधाने झालेला खर्च तुर्क सरकाराने रशियास भरून द्यावा त्याची रकम २ अबज २० कोटि रुपयांची आहे याची भरती होण्याकरितां तुर्का आरमाग पैकीं ६ लढाऊ तारवे व आर्मेनिया प्रांतांतिल कार्स, व्याझोड व आर्डाहान हे तीन किले आणि वाटोम बंदर इतके रशियाचे स्वाधीन करावे. त्याचप्रमाणे वर लिहिलेले विल्ल व बंदर यांजमधील प्रदेश रशियन सरकारास द्यावा. व ४० कोट रुपयांचे भरतीसाठीं बांडुज (सरकाराने काढलेल्या खर्चाचे खाते) तुर्का सरकाराने रशियनास द्यावे. या शिवाय ८१ कोट रुपयांची भरती करण्याकरितां फेड नावाचे रोख लिहून द्यावे व या दोन्ही रकमांच्या व्यजाची फेड होण्यासाठीं बलगेरिया, इजिप्त व इतर संस्थाने यांजकडून तुर्क सरकारास जी खंडणी प्रतिवर्षी मिळत ती गहाण लावून द्यावी.

वऱ्हाड.

मे. कर्नल मेन साहेब एथील डिपुटी कमिशनर १० दिवसाचे सिक रजेवर गेले रविवारी मुंबईस गेले.

मे. क्या. बुलक साहेब डिपुटी कमिशनर वाशीम हे गेले रविवारी आपले पत्नीस एथून चिखलदऱ्यास विदा करून आगलीच परत वाशिमास गेले.

मे. ताजुद्दीन हुसेन साहेब खान बहादुर अ. क. वाशीम हे गेले रविवारी रजेवरून एथे परत आले व सोमवारी वप्रीश मास आपले कामावर रुजू होण्याकरितां गेले. आतां मे. एदलजी साहेब लवकरच एथे येतील.

गेले शुक्रवारी सायंकाळी श्री मध्याचा ये वैष्णवांचे गुरु येथे आले आहेत.

लोकलपाडव डील ओव्हरसिपर रा. रा. सदाशिव विष्णु भागवत आज उद्या तीन महिन्यांचेरजेवर देशी जाणार आहेत.

मे. नवाब महमद शाबुदीन खान वहा दूर उमरावतीचे असिस्टंट कमिशनर याणी ३ महिन्यांची रजा घेतली असून ते लवकरच हैदराबादकडे जाणार आहेत. गेले मंगळवारी यांचे एथे मे. हा- र्दैन साहेब पास मेजवानी झाली त्या वेळी तेथील बहुतेक युरोपियन आफिसरही हांते मेजवानीचा घाट चांगला होऊन मनरज- नार्थ प्रसिद्ध नाककारांची काही मंप्त शा- ली असे कळते.

एथील नायक तहशिलदार रा. रा. रा घोंपंत आबा यांचे कुटुंबास प्रसूत होऊन तेरावे दिवशी तारीख २६ फेब्रुवारी रोजी देवाज्ञा झाली. हे कळविण्यास आह्मास वार्डट वाटते.

मूर्तिजापुरास आठवडे बाजार शुक्रवारी भरत असून गावांत मंगळवारीही भरत असे. त्या बाजाराची सुधारणा करावी अशा इराद्याने तेथील लोकप्रिय तहशिलदार मे. मुबारक अली याणी तो बाजार रेलवे स्टेशनजवळ भरविण्याचे योजिले आहे. व याबद्दल गेल्याचे मागील शुक्रवारी एथे ही मुनारी फिरली की सदर बाजारांत वा- जार बैठक कर वगैरे पडणार नाही झणून लोकांनी सुखे याचे. अशा प्रकारे बाजा- रास उत्तेजन देणे झणजे व्यापारास मद- त करण्यासारखे आहे. झणून अशी सुधारणा सर्वत्र झाली तरीही चांगलीच.

फतेखेलड्याहून रा. रा. भिकाजी भ- गवंत हेड मास्तर यांस हिरपुरास नेमले व हिरपुरचे स्कूल मास्तर फतेखेलड्यास ने- मले. फतेखेलड्याचे लोकांनी माजी स्कू- ल मास्तरचे विद्योगाविषयी व सारखेच पगारावर दूरच्या दूर नदली शाल्याविषयी खेद प्रदर्शित केला असे कळते.

रा. रा. वामनराव बाळाजी ओझरकर वाशिमचे डे० इ० इन्स्पेक्टर तीन महि- न्यांचे रजेवर मंडलेश्वरी गेले होते पण ते येथी यांस हवा मानवत नसल्यामुळे ते या आठवड्यांत औषधोपचारार्थ पुण्या- स निघून गेले.

इलिचपुर सिटीस्कूलचे हेड मास्तर रा. रा. शिवराम रघुनाथ यांस एथे हाय स्कूलांत ७५ रुपये दरमाहावर असिस्टंट मास्तरचे जागी आणले व यांचे जा- गी रा. रा. भास्कर लक्ष्मण बाळापुरचे हे ड मास्तर यांस नेमले. आतां बाळापुर- ची जागा निदान ३०।४० रुपयांवर त- री येईल असे वाटते.

गेले सोमवारी मे० दस्तुर बहिमनजी जामासजी साहेब अ० कमिशनर यांच्यास

मोर काही गावचे बाजार बैठकी- चे मत्ते १२ महिन्यांचे हरास झाले. या- त अकोले एथील बाजार २१०० रुपयां- स हरास होऊन तो एथील लिगाईत वा- णी रा. सद्दु रामापा यांने घेतला, बाळा- पुरचा १०५० रुपयांस मि० विलंदला- यानी घेतला, शिगावचा २०५० रुपया- स बनसीलाल व मोहनलाल खत्री यांनी घेतला व याशिवाय वाडेगाव, लाखणवा- डे, पातुर, निमकदें, पारस, व्याळें अले- गाव, सस्ती, खटी, चाणी, मोरगाव, भो- णगाव जलम, माटरगाव व इहिगाव एथी- ल बाजार हरास झाले. एकंदर वरील सर्व- बाजार मिळून हरासाची रकम ९७३३- ६ रुपये झाली असे समजते अकोले तालु- क्यातील बाजार अजून हरास व्हावया- चे आहेत तेही लवकरच होतील असे वाटते.

रा. रा. वामनराव गोविंद जमादार मू- तिजापुरकर याणी कोणाचे शेताची ज्वारी भरून आणल्याबद्दल तारीख १६ फे० श- निवारी तेथे याजवरी फौजदारी मुकदमा- शाली हेता व या करितां तेथे मुंबईहून वपरिस्टर वगैरे आले होते. गेल्याचे मा- गील शनिवारी हा मुकदमा बदलण्यास म- हेर साहेब यांजपुढे गेला. यांत एकंदर ८। ९ आरोपी असल्याचे कळते. मुकदमा- ची तारीख ११ मार्च नेमून सांपासून जामीन घेऊन यांस मोकळे सोडले आहे.

(रोसिडेन्सी आर्डरवरून)

पश्चिम वऱ्हाडाकडील फरट ग्रंड असि- स्टंट इंजिनियर मि. आर. एस. डावस- यानी सिंकदराबादेस पावेल्लकव.खात्याकडे दिले.

एथील एक्झिक्युटिव्ह इंजिनियर आ- फिसांतील हार्क मि० मोहनलाल यास २- महिन्यांचा हक्काची रजा दिली-

क्यां. इ. जे. गनवाप पोलिस सुपरइंटे- ढेंट यांची पोलिस हायर स्टॅण्डर्डची परी- क्षा उत्तरली.

मुलुख अमानी हैदराबाद प्रांतातील मु- लकी अपिले देण्याच्या संबंधांत अलीशा- न रोसिडेन्ट साहेबांनी खालील नियम केले आहेत ते सर्वांचे माहितीकरितां आह्मी एथे घेतोः—

नियम पहिला.— १ डिपुटी कमिशनरकडे कनिष्ठ को- र्टीवर करावयाचे ते कनिष्ठ कोर्टाच्या नि- वाड्याच्या तारखे नंतर ४५ दिवसांचे आं- त केले पाहिजे.

कमिशनर साहेबांकडे जी अपिले कर- ण्याची ती ज्या हुकुमावर अपील करण्या- चे याचे तारखे नंतर ९० दिवसांचे आंत केले पाहिजे.

रोसिडेन्ट साहेबांकडे जी अपिले कर- ण्याची यांची मुदत कमिशनर साहेबांचे अपिला इतकीच आहे.

वर लिहिलेल्या मुदतींत अपील केले नसल्यास योग्य कारण दाखविल्या खेरीज ते घेतले जाणार नाही.

नियम दुसराः— कोर्ट बंद असणाऱ्या दिवसांत जी अपिले येतील त्यांना दिवाणी कोर्टाच्या अ-

पिलानां जे नियम लागू आहेत तेच निय- म लागू केले जातील झणजे सुट्टीचे दिव- स वजा केले जातील.

नियम तिसराः—

हक्काच्या एकाद्या प्रकरणांत खऱ्या नो- टी बदल जी फिर्दाद असेल ती फिर्दाद अशा प्रकारच्या नोटीवर अपील झणून घेतली जाणार नाही. पण अशा प्रकरणां- तील एकाद्या हुकुमावर अपील झणून घे- तली जाईल.

नियम चवथाः—

कमिशनर साहेब डिपुटी कमिशनरचे निवाड्या खेरीज इतर कोर्टाच्या निवाड्या- वर अपील घेणार नाहीत. व रोसिडेन्ट सा- हेब कमिशनर साहेबांचे निवाड्या खेरीज इतरांचे निवाड्यावर अपील घेणार नाहीत. नियम पांचवाः—

डिपुटी कमिशनर व कमिशनर साहेबां- कडे जी अपिले दावयाची ती अपिले टांने स्वतः अगर सरकाराने मान्य केलेल्या मु- कयाराकडून दिली पाहिजेत. पोष्टातून आलेल्या अपिलाकडे विलकूल लक्ष दिले जाणार नाही.

अ. रोसिडेन्ट साहेबांकडे जी अपिले पा- ठवावयाची ती पोस्टांतूनही पाठविण्यास हरकत नाही पण ज्या हुकुमावर अपील असेल त्या हुकुमाची सरकारी नकल व अ- पिलाचे मुद्दे स्पष्ट करण्यास साधनीभूत जे दुसरे कागद त्या समवेत अपील आले पाहिजे.

ब. अपील मुद्याच्या बाहेर व लांबलच- क लिहिलेले नसावे, मात्र यांत खऱ्या गो- ष्टी संक्षेपतः लिहिल्या पाहिजेत.

क. नेहेमी अपिला बराबर ज्या हुकुमा- वर अपील असेल त्या हुकुमाची नकल अ- सलीच पाहिजे.

ड. अगेल अर्जावर लिहिल्याप्रमाणे स्टॉप लाविले पाहिजेतः— डिपुटी कमि- शनरकडे केलेले अपिलास आठ आणे, कमिशनर साहेबांकडे १ रुपया व रोसिडे- ढट साहेबांकडे २ रुपये असे स्टॉप लावावे.

मागाहून आलेल्या नोटिसा.

नोटिस.

रा. सोनाजी वल्लद आकाजी पाटील मैजे शडिगाव तालुके खामगाव यासी. रा- मजी वल्लद कृष्णाजी पाटील मैजे मजकूर याजकडून नोटिस देण्यांत येते की, तुम- चे तकशीर्मांत आह्मी सुमार १२।१३ वर्षां पासून देवघेवाचा व मालाटालाचा रोजगा- र केला. याबद्दलचे वहीखाते तुमचे व आ- मचे नावाने झालेले आहे. तरी आह्मी ग- रीब असल्यामुळे सावकाराकडून आणले- ला पैसा, आसाभ्याकडून आलेला वसूल व माल वगैरे सर्व तुमचे एथेच ठेवित अ- सो. तरी वहीवाट तुम्ही व आह्मी बरोबरीने करित असो. सदर व्यापार हल्लीं आपण- तोडत तोडत आणिला आहे. झणजे सावकाराचे देणे देऊन टाकले. असाभ्या- ही वऱ्याच वसूल केल्या काहींकांची शेत- ते घेतली. व जून असाभ्याकडे थोडी बाकी येणे राहिली आहे. तरी अजून नफा नुक- सानीचा हिशेब करून यातून आमच्या हिशाचा पैसा आह्मास मिळाला नाही. फ- क्त १२५ रुपये देण्यांत आलेल्या शेता-

चे पिताबद्दल सुमार ३ वर्षां पूर्वी दिले आहेत व १८ रुपये तुम्ही खायांत जमा केले असे झणता पण निमच्या हिशाप्रमा- णे शेतांतील माल किंवा १२ वर्षांचा व्या- पाराचे नफ्याचा हिसा आह्मास दिला ना- हीं यांत अलीकडे काहीं असाभ्यांचे पुतां- त आमचे नांव शरीक न करितां फक्त तु- म्ही आपलेच नावानीं करून घेतले आहेत तरी जवळ असलेले वही खात्यावर आम- चे नाव शरीक आहे खावून ज्यांत आम- चा हिस्ता आहे ते तुमचे एकव्याचे कधी होणार नाही. हल्लीं या नोटिशी वरून तु- म्हास असे सूचविले जाते की, सदर तक- शीमीचे बहिखात्यावरून जो नफा झाले- ला असेल यातून आमचे हिशाचा पैसा तुमचे घर खात्याचे वहीचे आधारानेही जो पैसा निघेल तो हिशेब करून आह्मास द्या- वा. व तुमची आमची सफाई करावी याज- करितां तुम्हास ही नोटिस पावण्यापासून ३ दिवसपर्यंत मुदत दिली आहे. ही मुदत संपताच सदर नफ्या बद्दल सरका- रांत फिर्दाद करून सर्व हिशेब चुकती ना- की भरून घेऊ व तें कळून कोर्टाखेच- तुम्हावर नसेल करितां होईल तेंवर च्यार चवघा समोर आमचे हिशाची सफाई करा- वी. या नोटिशीचा खर्च तुम्हावर नसेल क- कळावे तारीख २८ फेब्रुवारी सन १८७८ इसवी.

[सही] रामजी वल्लद कृष्णा- नी रहाणार मैजे शडि- गाव दस्तुर खुद.

नोटिस

रघु वल्लद यादो तेली वस्ती निंबे ता- लुके बाळापुर जिल्हे अकोले यास खाली- सही करणार याजकडून नोटिशीने कळ- विण्यांत येते की, आमची खातेवाकी तु- म्हाकडेस आहे त्या पेकीं तुम्ही वसूल दि- ला तो. जवारी अडीच खंडी दिली ते मुजरा जातां बाकी निघालेले रुपये घेणे आहेत. याजविषयी तोडजोड करण्याची ८ दिवसांची मुदत दिली आहे इतक्यांत बाकीची सोय न केल्यास शीतीप्रमाणे तु- म्हावर योग्य कोर्टांत फिर्दाद करून सद- रू बाकी व नोटिशीचा खर्च घेतला जा- ईल. कळावे तारीख २ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) वापू भट हरभट- दस्तुर कडतोबा आकाजी- देशमुख कुलमुखयार- रहाणार निंबे- दस्तुर खुद

वर्तमानसार

तुर्कस्थानचे सुलतानाशी तह करण्या- च्या ज्या शर्ती रशियाने जाहीर केल्या- त्यावरून लंडन एथील बहुतेक पत्राचा अ- सा अभिप्राय आहे की त्या फारच कडक आहेत व युरोपातील शांतता कायम राख- ण्याचे कामास त्या शर्ती पासून मोठा घो- का वसण्याचा संभव आहे.

गेल्या आठवड्यांत मुंबईचे शेट मुरार-
जी गोकुळदास यांनी आपल्या गिरणीत
ले सर्व कामगार व दुसरी काहीं मंडळी
मिळून सुमार १,२०० असाभ्यास घेऊ-
न ऊईलसनचे सर्कीतीचा खेळ दाखविण्या
स नैले होते.

बेलनियमच्या प्रधान मंडळीने आप-
ली तयारी या विकट प्रसंगी राखण्याक
रिता पांच लक्ष रुपये खर्च करण्याचा वि-
चार केला आहे असे समजते.

रोहिलखंड व औध एथे दुष्काळ ख-
चीत पडणार तेव्हा त्याचे निरसनार्थे वाय
व्य प्रांताच्या सरकारने फरकावाद वगैरे
ठिकाणी रीलिक हीसे व दुष्काळाची कां
ही कामे काढण्याचा विचार केला आहे
असे समजते.

नाशकास ब्राह्मण ज्ञातीत एक पुनवि
वाह होणार असे कळते.

होळकर महाराजांने आपल्या संस्था-
नांतील शाळां वरील सुप्रिटेण्डेंट रा. राव
जी वासुदेव टुळु, ज्यांस अलिकडे देवज्ञा
शाली, याचे जागेवर यांचेच बंधु रा. गो
विंद वासुदेव टुळु एम. ए. यांची नेमणूक
केली आहे. सु. प.

कच्छभूजचे रावांचे मनांत मि० जम
शेटजी अर्देसर एम. ए. एल. एल. बी. यां
स नायब दिवाण नेमण्याचे आहे व असे
करण्यास यांस सरकारची परवानगीही मि
ळाली आहे.

उताहू लोकांस वागाविताना रेलवे-
कडील नोकर लोकांनी खबरदारी घेतली
पाहिजे. डोंगरगांवच्या स्टेशन मास्तराने
दोन उताहू लोकांस तिकिट न घेतां रे
लवे कंपनीस फसविण्याच्या इराद्याने प्रवा
स केल्याबद्दल आरोप आणला होता पर-
ंतु तो यांस साबित करतां न आल्यामुळे
द्यांस चाकरी वरून कमी करून हलके
पगारावर घातले.

प्रख्यात देवमामलेदार यशवंतराव म-
हादेव हे परवाचे दिवशीं एथे आले ८१४
दिवसे मुक्काम होईलसे वाटते. किरण.

मुंबईस उदीम धंद्याच्या कायद्याबद्दल सभा

गेल्या मंगळवारी मुंबईत अर्पूर्व ना-
हीरसभा शाली. मुंबईच्या म्युनिसिपालिटी-
च्या संवधाने अशी एकदां मोठी सभा झा
ली होती; परंतु यासभेचा प्रकार फार च
मत्कारिक होता. परवांच्या सभेचा प्रसंग
तिजकरितां स्थल, लोकांचा अतिशय मों-
ठा जमाव, तेथे जमलेल्या व गांवांतील
सर्व लोकांच्या मनांची अस्वस्थतेची व दुः
खाची स्थिति युरोपियन व एतद्देशीय लो
कांचे चमत्कारिक ऐक्य, मुंबई व हिंदुस्था-
न सरकार अग्नर यांचे मुख्याधिकारी यां
च्या अयोग्य, अन्यायाच्या व पक्षपाताच्या
वर्तनावद्दल असंतोष, आणि इंग्रजी राज्य
धिकाराचे मुख्य ठिकाण अशी जी पार्लमें
ट सभा तिजकडे न्याय व अधिक हक्क
मिळण्याच्या आशेने मागणे मागण्याविषयी
उत्सुकता, इत्यादि गोष्टींविषयी विचार म
नांत आणिले असतां गेल्या मंगळवारीची
सभा अर्पूर्व होती असे झटले पाहिजे. दु-

ष्काळाने पिडून व्रस्त झाले असतां व त्या
जमुळे व्यापार मंदा पडला असतां आणि
अद्यापि महर्गता व दुष्काळाचा अमल
लोकांवर जारी असतां, सरकार आपला
दोन वर्षांचा सारा घेण्याची सक्ती करित
असून मिठाचे ओझे अधिक वाढवून उ-
दीमधंदे यांजवर श्रीमानांस सोडून गरी
बांवर नवीन कर वसविण्याचा उद्योग चा
लवित आहे य जमुळे ही सभा भरविण्या
चा प्रसंग आला. मुंबईची जाहीर सभा
भरणे झटली झणजे ती तेथील टैनहाल
मध्ये भरावयाची; परंतु गवर्नर साहेबांनीं
जागा देत नाहीं झणून सांगितले. याजमु
ळे विरसन साहेबांनीं घोड्याच्या खेळाक
रितां ठाकलेल्या तंबूंत ही सभा भरली.
नवीन कर व्रक्षणार आणि सरकारी काम
गारांचा त्रास पाठीपागे लागणार, याभी
तीने कायदा पास करणे तो आमचे झण
णे ऐकून घेऊन करावा झणून विनंती के
ली ती सरकारने ऐकून घेतली नाही; व
शिवाय जागा देखील सभा भरवावयास दि
ली नाही याजमुळे लोकांची मने अगदीं
अस्वस्थ व दुःखी होऊन गेली होती; आ
णि हे दर्शविण्याकरितां चार पांच हजारांवर
र मोठा जमाव जमला होता. तसेच हा
कायद्याचा प्रकार व सरकारच्या कामगा
रांच्या पूर्वीच्या वादशाही याटांचे वर्तन
पाहून आमच्या व युरोपियन लोकांस वाई
ट वाटून यांची एकवच्यता होऊन ऐ
क्य झाले. याप्रमाणे असंतोष होऊन लो
कांस या देशांत न्याय मिळण्याची आ
शा राहिली नाही तेव्हा अर्थांत पार्लमेंट
जे अधिकाराचे आदिस्थान तेथे न्याय हो
ईल या आशेने हा अर्ज तिकडे पाठवि
ण्याचा विचार होऊन सभा शाली. या
सभेत भाषणे शाली तीही उत्तम व प्रसं
गास अनुसरूनच होती.

आतां या अर्पूर्व सभेची हकीकत अ
शी आहे की, शेरिफच्या आमंत्रणावरून
ही येथील रहवासी लोकांची जाहीरसभा
नेमलेल्या ठिकाणी व वेळीं भरली. मुंबई
तील सर्व प्रकारचा लोक समाज जमल्या
वर प्रथम शेरिफ यांनी आमंत्रण चिठ्ठी वा
चली. तदनंतर मि. नानाभाई बैरामजी
यांची सूचना होऊन तिला शेट वरजीवन
दास माधवदास यांचे अनुमोदन मिळा
ल्यावरून येथील कायदे कौन्सिलचे मा
जी कौन्सलदार मि. डेनारुड प्रेटम यां
ची अध्यक्ष स्थानी योजना शाली. यांनीं
चाली प्रमाणे सभा भरविण्याचे प्रयोजन
व यासंबंधाने लोकांच्या मनाच्या स्थितीचे
व सभेत काय करावयाचे याचे दिग्दर्शन
घोडवयांत पण चांगल्या प्रकारे केले. पु
ढे वावेग्याशेटचे मालक व कर्ते म्याकलीन
साहेब यांनीं याप्रसंगी पार्लमेंट सभेस पा-
ठविण्याकरितां तयार केलेला अर्ज मान्य
करण्याविषयी पाहिली सूचना केली तिला
शेट वरजीनदास माधवदास यांचे कनुमो-
दन मिळून ती सर्वानुमते मान्य शाली.
हा अर्ज मि. लिडबेटर यांनीं तेथे वचून
दाखविला. यांत यानवीन कराच्या प्रका
रास जेवढ्या योग्य तकरारी तेवढ्या दाख
विल्या आहेत. यांत असे दर्शविले आहे
कीं, सरकार या कराच्या योगाने जमा
झालेला पैसा ज्या ज्या प्रांताच्या उपयोगा

सच लावू असे खात्रीने सांगत नाही. ल
क दुष्काळाच्या संकटापासून मुक्त झाले
नाहींत तोंच हे ओझे त्यांजवर वसविले
याजमुळे हा समय योग्य दिसत नाही.
याच कारणामुळे मिठावरची वाढविलेली
जकात अयोग्य व अन्यायाची आहे. या
चप्रमाणे काहीं ठिकाणीं जामेनीवर अगो
दरच साप्याचे ओझे जवर असतां आणि
खी वाढविले. नवीन उदीम धंदे पट्टीचा
कर, लहान उतसनाच्या गरीब लोकांवर
विशेष जवर पडतो व न्याय दृष्टीने तो व
रोवर नाही असे असतां तो कायदा अग
दीं अल्पकाळांत, फारसा विचार न करि
तां व लोकांचे झणणे न ऐकून घेतां पास
शाला. याजकरितां कायदेकौन्सिलच्या
व्यवस्थेत सुधारणा करून सरकारी गाम
गारांखेरीज इतर अधिक लोकांची नेमणू
क होण्याची तजवीज व्हावी, आणि या
उदीम धंदेपट्टीच्या कायद्यास बारिष्टर, डा
क्टर वगैरे उद्योग करणारे व सरकारी
कामगार यांजवर का वसविण्याचा ठराव
होईतोंपंत स्टेट सेक्रेटरी यांनीं आपली
मंजूरी देऊ नये असा संदेशस्त करावा.
याप्रमाणे अर्जातील पत्रक आहे. हा अ
र्ज वाचल्यावर म्याकलीन साहेब यांनीं आप
ल्या भाषणांत पार्लमेंट सभेस हा अर्ज ए
कदम पाठविण्याचे कारण असे सांगितले
कीं, अलीकडे हिंदुस्थान सरकार व स्टेट
सेक्रेटरी यांचा विशेष संबंध बढल्यामुळे
येथील मुख्य सरकार यांची मान्यता मि
ळवूनच काय करणे तें करते, आणि दुस
रीं सरकार तर केवळ बैसराप यांचे हुकूम
अमलांत आणणारे हस्तक वचून राहता-
त याजमुळे निरुपाय होऊन मुंबईच्या लो
कांम पार्लमेंट सभेकडेसच एकदम जा
ण्याचा प्रसंग आला. शिवाय यांनीं असे
बोलून दाखविले कीं, वादशाही स्वच्छाच
रणाचा प्रकार विशेष वाटत चालला आ
हे. याप्रमाणेच यांनीं कितीएक दुसऱ्या
योग्यायोग्य प्रकारांविषयी भाषण केले.
म्याकलीन साहेबांच्या सूचनेच्या प्रतिपादना
र्थ मेसर्स किट्टिन, केप, वूड व काशिनाथ
त्रिभक्त तेलंग यांनीं भाषणे केली, या स.
वांत व याप्रसंगास उत्तम टांचून मार्मिक
व मनोवेधक असे पहिल्या प्रतीचे भाषण
किट्टिन साहेबांचे होते. हे गृहस्थ अमेरिके
तील असून येथील मोठे व्यापाऱ्यांपैकीं
आहेत शिवाय मुंबईच्या ट्रामवेच्या कारखा
न्याची व्यवस्था ते पहातात. यांनीं या
कायद्याच्या मूळ तत्वांविषयी असा उत्तम
रीतीनें व्यर्थपणा व वेडेपणा सिद्ध करून
दाखविला कीं, ते मत् स्वीकारले असतां
या न्यायाने सिविल सर्वेट लोकांस आप
ला पगार आपणच द्यावा लागेल. कारण
ज्यास या कराच्या योगाने नफा होणार
यांनीं तो कर दिला पाहिजेत अशा न्या
याने वाकीच्यास उरसगी लागण्यास कार
ण नाही असे जर आहे तर सरकारी नो
करांस पगार मिळण्याचा नफा होतो त
लां यांनीं आपल्या पगाराकरितां तितका
कर दिला पाहिजे. तसेच दुसरे असे दा
खविले कीं शेतकरी व व्यापार धंदे कर-
णारे लोकच सरकारच्या उत्पन्नाचा बहुत
क भरणे करतात आणि सरकारी नोकर
व बारिष्टर वगैरे लोक यांजकडून काहींच

सरकारास द्रव्य सहाय मिळत नाही. हा
प्रकार उत्तम रीतीने लोकांच्या मनांत ठ-
सविण्याकरितां अनेक तऱ्हेचे प्रश्न विचा
रून यांनीं यांची उत्तरे सांगितलीं. उदा
हरणार्थ शेतसाग कोण देतो, अफुची ज-
कात, बाहेरून येणाऱ्या जाणाऱ्या माला-
ची जकात, मिठाची जकात, स्टॉप, ता-
रायंत्र, रेलवे, पाटबंधारे यांचा खर्च कोण
देतो ? शेतकरी, व्यापारी वगैरे लोक दे-
तात. सरकारी कामगार व बारिष्टर वगैरे
देत नाहीत. सरांश यांजवरून लोकांचे
काम पैसा देण्याचे आणि सरकारी नोकर
बारिष्टर वगैरेचे घेण्याचे आहे असे यांत
होने असे स्पष्ट दाखविले. या शिवाय यां
नीं बैसराप यांच्या बोलण्यांत अग्नर कृतीं
ते कोठे मेळच नाही असे फारच चांग
ल्या रीतीने त्यांच्या निरनिराळ्या प्रसंगा-
च्या भाषणांतील उतारे वाचून दाखवून
सिद्ध केले. सरांश किट्टिन साहेबांचे भा-
षण फारच उत्तम होते व त्यांच्या योगाने
लोकांची मने अगदीं तर होऊन गेलीं
होली. यांच्या खालोखाल रा. रा. काशि
नाथ त्रिभक्त तेलंग यांचे भाषण होते. आ
नीं हल्लींचा कायदे कौन्सिल केवळ टांगे
व सोगे असल्यामुळे ती व्यर्थ व निरुपयो
गी आहेत असे फार चांगल्या रीतीने दर्-
शविले. या प्रमाणे या संवधी काहीं चांग
लीं भाषणे शाल्यावर हा अर्ज विलायतत
फासेट साहेब यांजकडे पार्लमेंट सभेस सा
दर करण्याकरितां पाठवावा अशी सूचना
पास होऊन ठराव शाला. तसेच या अ-
र्जाच्या प्रती पार्लमेंटच्या दुसऱ्या कितीए-
क सभासदांस पाठवाव्या असे ठरले. शेव
ठीं मुंबईच्या टैन हालच्या संवधाने रा.
रा. रघुनाथ नारायण खोटे यांनीं फार चां
गले भाषण केले. यांत टैन हालची ह
कीकतही यांनीं लोकांस कळविली. टैन
हालकरितां एथील लोकांनीं दोन लक्ष रु
पये दिले होते व सरकारची तितकीच किं
त घेवोडी अधिक रकम आहे. यांजवरून
लोकांचा वारसा नाहीसा होऊन सरकार
चाच मात्र होतो असे नाही. यास्तव लो
कांनीं या गोष्टीचा विचार करावा असे
यांनीं सुचविले. पुढे अध्यक्षीचे आभार मा
नून सभा विसर्जन शाली. या प्रमाणे या
सभेचा वेतवात, याट व व्यवस्था उत्तम
प्रकारची शाली. आतां या सभेचा मुख्य
हेतु हा कर सर्वांवर सारखा नेताने वसावा
व अगदीं गरीबांचा त्रास कमी करून त्या
जवद्दलचे ओझे देण्यास मर्म अशा श्री
मान लोकांवर वसावे, यांत आबड निबड
होऊ नये असा आहे. शिवाय पार्लमेंट स
भेने एथील कायदे कौन्सिलच्या व्यवस्थेत
सुधारणा करून सरकारी कामगारखेरीज
इतर लोकांची अधिक संख्या नेमण्याची
तजवीज करावी अशी विनंती केली आहे.
टैनहाल संवधी लढा उत्पन्न शाला आहे.
तेव्हां या सर्व गोष्टींचा काय व कितपत
लोकांच्या इच्छेस अनुसरून विचार होईल
तें पहावे. ने. आं.

हे पत्र अकोला एथे वऱ्हाडसमाचार
छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके
यांनीं छापून प्रसिद्ध केले.

वहाडसमाचार.

पुस्तक १२

अकोला, रविवार ता. १० माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

अंक १०

वहाडसमाचाराची किंमत

दुपये	
वर्षाचे अंगाळ	९
सालखेरे	७
फिरकोळ अंगाळ	८४
डाकडाशीळ	
वर्षाचे अंगाळ	१८८
" अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊ इच्छिणारे लोकांकडून आगाऊ वर्गणी याची हणजे पत्र सुकू केले जाईल.

नोटिसाबद्दल.

मराठी, १० ओळीचे भात	१
१० ओळीपुढे दर ओळीस	१८६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	८१
इंग्लिश लिपीत दर ओळीस	८४
" दुसरे खेपेस	८२

जाहिरखबर

ता. ४ फेब्रुवारी १८७८ चे इंदु-प्रकाशाच्या पुर्वपात कोणा 'साशिका' ची शाका प्रसिद्ध झाली आहे. अशा शाका अन्य लोकांसही असतील, हणून खाली सद्या करणार यांजकडून 'ग्रंथोत्तमक मंडळी' स्थापनाविषयीचा विशेष खुलास करण्यांत येत आहे:—

१. 'मंडळी' च्या पुरस्कार्यांनी पुढीच प्रसिद्ध केले आहे की, वर्गणीदारांस नी पुस्तके मान्य होतील तीच खाणी घ्यावी. तेव्हां पुस्तके कशी असतील याचा विचार करण्याची फारशी जरूर राहिली नाही.

२. उपयुक्त विषयावर; आणि सर्वज्ञान वृद्धचर्य अशांच पुस्तके प्रसिद्ध होतील. व सातही विशेषकरून प्रसिद्ध होणाऱ्या ग्रंथांचे धारण पुढील विषयांवर राहिल:—

१. इतिहास, २. शास्त्रे, ३. सृष्टीतील पदार्थ व नियमवर्णन, ४. या देशांत सुधारणा होणाऱ्या अवश्य गोष्टी व त्याविषयी सूचना, ५. सन्मार्गवर्तीची चरित्रे, ६. धर्मसंबंधी माहिती, ७. उपयुक्त कथा, ८. संस्कृत ग्रंथांतील उपयुक्त विषय.

३. 'मंडळी' स पाचशे सद्या मिळाल्या हणजे योजिलेल्या कामास सुरुवात होईल.

४. पुष्कळ लोकांजवळ चांगले ग्रंथ तयार झालेले असून ते केवळ छापण्याच्या खर्चाचे अडचणीमुळे अप्रसिद्ध राहिले आहेत असे ऐकण्यांत येते यास असे ग्रंथ ज्या गृहस्थांनी लिहिलेले असतील किंवा ज्यांजवळी लिहून तयार असतील यांनी ते आमच्याकडे पाठवून द्यावे, आणि ज्याची असे ग्रंथ तयार करण्याची इच्छा असेल यांनीही आम्हास कळवावे मग त्या

या ग्रंथाची योग्यता बाहून ते छापण्याचा विचार केला जाईल.

५. असे ग्रंथ पाठवून दिल्यास ते बरे बाईट ठराविण्याकरिता एक कमिटी नेमण्यांत येईल ती:—

१. वेद. शा. स. कृष्णशास्त्री चिपळूणकर, २. श्रीकृष्ण शास्त्री तळेकर, ३. रावजी शास्त्री गोडबोले आणि खाली सद्या करणारे दोघे असे पांचजण मिळून छापण्यास योग्यायोग्य ग्रंथाची निवड करतील. ६. ज्याचे ग्रंथ पसंत होणार नाहीत त्यांचे यास परत केले जातील व होईल तितकी त्यांची नावे परिष्कृत होणार नाहीत.

७. चौथ्या कलमांत लिहिल्या प्रमाणे नी पत्रे आम्हाकडे येतील यांजवळून व त्या शिवाय आमच्या स्वतंत्र माहितीवरून कोणते ग्रंथाची उणीव व जरूर आहे, तसेच जे ग्रंथ मागबावयाचे ते एकाच ग्रंथकारास सांगून मागबावे किंवा आस्त लोकांकडून तयार करबावे वगैरे सर्व विचार करण्याकरितां येथे मे महिन्यांत मराठी ग्रंथकारांचे तसेच मासिकपुस्तककार व वर्तमानपत्रकर्ते यांचे एक कांफरन्स (सभा) पुणे एथे भरविण्याचा वेत आहे. त्यावेळीं सर्व विचार ठराविण्यांत येतील.

८. सदरील कांफरन्सांत रयाणी मराठी भाषेत लहान मोठे ग्रंथ छापले आहेत किंवा मासिकपुस्तके अथवा वर्तमानपत्रे चालविली आहेत यास बोलावणे जाईल, व त्या सर्वांचे विचारे 'ग्रंथोत्तमक मंडळी'ची स्थापना व सदरील पांचव्या कलमांत लिहिलेली कमिटी नेमण्यांत येईल. याच प्रमाणे ग्रंथोत्तमक मंडळीचे मुख्य आणि स कांठे ठेवावयाचे याचाही विचार तेव्हांच करण्यांत येईल. ता. १५/१/७८. इ.

गोपाळराव हरी दशमुख
माधवराव गोविंद रानडे

* * * * * ही जाहिरात सर्व वर्तमानपत्रकर्ते व मासिकपुस्तककर्ते यांनी आपापल्या पत्रां निदान तीन बळ तर्ग लोकांहितार्थ प्रसिद्ध करावी अशी सूचना आहे.

पत्रव्यवहार

या सदशाखालील मजकूर पत्रकर्त्यांच्या मतास मिळूनच असतील असे समजून नये.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. आपणाकडेस थोडासा मजकूर लिहून पाठविला यास आपल्या सुंदर पत्रां जागा झाल अशी आशा आहे.

ह्या बाळापुर तालुक्यांत रा. रा. गोविंदराव यशवंतगावबेतहशीलदारीच्या कामावर बरेच दिवस आहेत; यांची काम करण्याची शैली उत्तम असून इन्साफ चांगला करितात. हे निस्पृही, दयळ, माहितगार, चतुर व संभावित असे आहेत.

कोणी मनुष्य ह्यांजकडेस गेला असतां त्याच्या योग्यते प्रमाणे याचा आदर सत्कार करून याजराशी हे दोन शब्द मधूर बोलतात, तेणेंकरून हे फार लोकप्रिय झाले आहेत. यंदा तर ह्या तालुक्याची यांनी इतकी स्वच्छता व दुरस्ती ठेविली आहे की लहानसहान गावातदेखील रस्त्याचे दोन्ही बाजूस गटारे खणवून मध्ये साफ सडका केल्या आहेत. कोणही मनुष्याचा यांचे कचेरीत मोकड्या अथवा काहीं काम असले तर कारकुनाकडून वगैरे कोणास काहीं अडथळा न होऊ देतां नितका होईल तितका लीकर व चांगला कामाचा निहाळ करितात तेणेंकरून ह्या तालुक्यातील रयत यांजवर फार खुश आहे; अशा ह्या उत्तम व लोकमान्य कामदारास बढती मिळाली असतां सरकारचे काम चांगले चालून रयत फार सुखी होईल. पत्रविस्तार बराच झाला हणून पुरे करितो. कळोवे तारीख १ मार्च सन १८७८ इसवी.

एक बाळापुर तालुक्यातील रहिवाशी.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. खाली लिहिलेल्या चार ओळीस जागा झाल अशी आशा आहे.

उर्दू अखबारचे मराठी भागाकडील एडिटर यांनी शाळाखात्याकडील मराठी कामिक चौथे पुस्तकाच्या अन्वयार्थ्यांचे पुस्तक छापून प्रसिद्ध केले आहे यांतील प्रस्तावनेत मास्तरांवर बऱ्यात विशेषकरून ट्रेनिंगचे लोकांवर बराच तडाखा उडविला व यांची विद्वत्ता हणजे केवळ पोहऱ्यातील पाणी असे सिद्ध केले आहे हणून पुस्तककर्ते एडिटर यांचे प्रस्तावनेसंबंधी दोन शब्द खाली लिहितो:—

ते आरंभी असे लिहितात की शाळांतून पायाशुद्ध शिक्षण नाही. तर यावर यांना मज्जा असा प्रश्न आहे की जर शाळांतून तसे शिक्षण नाही तर शाळाखात्याचे बरिष्ठाधिकारी परीक्षा घेतात व उत्तम जेरे देतात यांची परीक्षा व आमच्या एडिटरासारखे कित्येक युनिव्हर्सिटीच्या डिग्र्या पास झाले हे कशांचे बरे कळ ? दुसरे यत्ना शिकून तयार झालेल्यास मास्तरचे काम करिता येत नाही. तर ज्यांना यत्ना हणजे काय हे माहित सुदां नसून गावठी शाळांत 'राजमाध्य राजश्री गोविंदरावपंडित' असे पाठ करविणाऱ्या लोकांकडून होईल असे सदर एडिटरांचे मत असले असे आम्हास वाटते. तिसरे रामदासाच्या मनाच्या श्लोकाचा अर्थ सांगतांना कसे शिकवावे याचा ते बोध करितात आतां हाच रामदासाच्या मनाचे श्लोकाचा लेख जर खरा असेल तर ते श्लोक कोणत्या पुस्तकांत आहेत हे दाखविण्यावर शिकविण्याची व्यवस्था पहातां येईल. व हा लेख खरा नसेल तर यांची वाक्ये जुळण्याची शैली उत्तम. चवथे मास्तरांचे लक्ष पगारावर व तासांवरच असते यांचे उत्तर वर दिलेच

आह. शिवाय सदर एडिटरास 'लोकांचीं मनें जाणते' हे विशेषण द्यावे. पांचवे ट्रेनिंगीत नियमित शिकलेले मास्तर लोकांकडून मुले अहान रहातात हे वाक्य विद्वत्त्याच्या जोरावर यांनी सहज हकलले असले. ह्या वाक्याचा निकाल करणे ज्यांचे खाजवर सोपवितो. सहावे— चौथ्या यत्नेच्यामुलास अलंकारशास्त्र समजावे हणून तो भाग यांनी आपले पुस्तकास जोडिला आहे असे ते लिहितात. तेव्हां या एडिटरास चौथ्या यत्नेचा विषय व त्या मुलांची वर्षे ही माहित नसण्याकारणाने घातला असा वा. सातवे व्याख्येचा पूर्ण अर्थ माहित नसण्याने ते अनेकविधामुलतत्वांतील व्याख्या अपूर्ण असे लिहितात तेव्हां अशा मोठ्या ग्रंथकाराला जर ते फटकारा मारितात तर मास्तर विचारा काय यःकश्चित् याची किंमत काय! आतां अखेरीस इतकेच लिहितो की मास्तरांनी बुद्धिकौशल्याने शिकविण्याचे विषय द्यात. पैकीं गणितांत एखाद्या ट्रेनिंगीतील मास्तराला उदाहरण घालावे व याचे आपण करावे. दुसरे मराठीमध्ये ह्या एडिटरांपेक्षा मास्तर पुष्कळ प्रकारे बरे असे यांच्याच पुस्तकांतील अन्वयार्थ्यांचे उतारे घेऊन पुढील खेपेस सिद्ध करीत. आतां मजकूर फारच नाटला हणून पुरे करतो. कळोवे ता. १ मार्च सन १८७८ इसवी.

एक पुस्तक वाचणारा.

रा. रा. वहाडसमाचारकर्ते यांस:—

वि. वि. खाली लिहिलेल्या चार ओळीस आपल्या पत्रांत जागा मिळेल अशा आशेने पाठविण्या आहेत.

महाराज, या संसाराचा मला कंटाळा आल्यामुळे आतां काहीं दिवस देशपर्वटण तरी करावे अशी इच्छा मनांत धरून निघालो तो नागपुरास गेलो व तेथे काहीं दिवस मुक्ताम केला. तेथून पुढे जाण्याचा विचार होता पण जवळची माध्यान्हाची पुंजी संपल्यामुळे रेलवेने प्रवास करावा असे मनांत येईना. सबब पायरस्माने निघालो तो बरेच दिवसांनी एका गांवी येऊन पोहचलो. तेथील रहिवाशांस ह्या गांवचे नांव विचारल्यावरून यांनी सांगितले की, केळापुर. या गावास तहशिलकचेरी वगैरे नवीनच बांधलेली आहे ती पाहिली. देवगतीने तेथे मला माझा एक लंगोटमिव भेटला. आजपासून खर्चाबयास घेऊन पुन्हा रेलवेने प्रवास करावा असा वेत केला. तेथून (केळापुराहून) रेलवेच्या रस्त्याचा शोध केला तर माझ्या मित्राने मला सांगितले की यवतमाळमार्गाने जाऊन डामरगाव स्टेशनावर गाडीत बस. याप्रमाणे काल रोजी या मुक्तामी येऊन दाखल झाली. हा गाव जिच्याचे ठिकाण आहे केळापुरापासून एके एक नवीनच चमत्कार पहाण्यांत आला तो असा की निकडे पहावे निकडे मानवी घरे मोडलेली अशी दिसली. गावां

तील लोकांना याचे कारण विचारल्यावरून त्यांनी सांगितले की एथील तहशिलदार साहेबांचा असा सक्त हुकूम आहे की, ज्यांची ज्यांची गवती घरे असतील त्यांनी तीं कवेळूची करावीत !! वा काय चमत्कार हा. या गांवातील लोक तरी चांगले सधन आहेत काय झणून विचारले तो त्यांनी सांगितले की, निमपेक्षा ज्यास्त वस्ती गोंड. कोळाम वगैरे लोकांची आहे. पत्रकर्ते महाराज, काय हो हा अनर्थ ? की ज्या लोकांस आपला दोन्ही संजचा गुजारा करण्याची मारामार त्या लोकांनी कवेळूस पैसे कोटून आणावे? कियेकांस भर दोन प्रहरी उन्हांत वसलेले दळदळा रडतांना भी पाहिले. पत्रकर्ते महाराज, या गरीब लोकांची काय येऊन ही खबर वारिष्ठ अधिकाऱ्यांपर्यंत न्याल तर रयत आपल्यास दुवा देईल. कळावे ही विनंती ता. ४ मार्च सन १८७८ इ.स.वी.

एक
फिरस्ता.

* * गवती घरे वस्तीतून अलग काटण्याची वहिवाट शाहराच्या व दाटीच्या ठिकाणी आहेच कारण गवती घरे ही उष्ण काळांत केवळ दारू सारखी पेट घेतात तशांतून यंदा अग्नी नारायणाचे विशेष नाज्ज्वल्य रूप दिसते. तथापि गरीब लोकांचे हाल न हीऊ देतां त्यास कवला-रू करण्याची शक्ति नसते झणून त्यांस वस्तीचे अलग गवती घरे बांधण्याविषयी सोय करून देणे अमलदार लोकांचे काम आहे व तशी तर्तूद तेथील हुशार तहशिलदार यांनी केलीही असेल. याविषयी फिरस्ता यांनी तपास केला असतां तर बरे झाले असते. आतां अशी तर्तूद जर कां ही झाली नसेल व फिरस्याचे लिहिल्याप्रमाणे गरीब लोकांचे खरोखरच हाल हात असतील तर तेथील दयाळु तहशिलदार यांनी तिकडे लक्ष्य द्यावे अशी आझी यास शिफारस करितो.

ए. व. स.

वऱ्हाडसमाचार

मिति फागुन शुद्ध ८ शके १७९९

हिंदुस्थानचे बहुतेक भागांतून दुष्काळाची व्याप्ती.

गतवर्षाचा मद्रास, नगर व सोलापुर वगैरे मुंबई या प्रांतांतील दुष्काळ संपल्या नाहीं झणजे मद्रासचे तारीख २६ फेब्रुवारी १८७८ अखेर आठवड्याच्या रिपोर्टावरून समजते की सदर आठवड्यांत पूर्वापेक्षा ७९४४ मनुष्ये कामावर अधिक आली व धर्मार्थे अन्न वाटण्याचे ठिकाणे ३७७९

मनुष्ये कमी झाली व एकंदर २८२६०० कामावर वगैरे मिळून तेथे सदर आठवड्यांत होती धान्याचा भाव दिवसेंदिवस एकसारखा वाढत आहे असे सदर ठिकाणचे रिपोर्टावरून समजते. आतां नगर, सोलापुर इत्यादि ठिकाणी वरील प्रकारची जरी विशेष दधात नाही तरी तो भाग गतवर्षाच्या दुष्काळाने आज केवळ शरपंजरी पडल्या सारखा झाला आहे त्याचे अंगांत शक्ति नाही. शेतीकरितां बिल नाहीत व परमुखांतील धान्य घेण्यास लोकांनवळ पैसे नाही. हे होत आहे तोंच वायव्य प्रांत, काश्मीर, बरेली व गुजराथ या भागांतून दुष्काळाचे उग्र रूप प्रगट झाल्याच्या बातम्या येऊ लागल्या आहेत. या प्रांतांत धान्याचे भाव अतिशय चढत चालले आहेत. ज्या ठिकाणीं सदैव एक रुपयास २५।३० किंवा ४० शेर गहू विकले जाऊन सर्व मालाची समृद्धी व आवा दानी असावयाची त्या सुपीक प्रदेशांत हल्ली ६ पासून ८।१० शेर धान्य विकले जाऊन आहे व तेथेकरून हजर रों गणती लोक अन्नास मोताद होऊन माध्यान्हाची तजवीज शोधीत आहेत.

मुंबई व मद्रास इत्याख्यांतील गतवर्षाचा दुष्काळ अनावृष्टीमुळे झाला व ते प्रांतांतही सुपीकापैकीं नव्हत असेच होते. पण हल्ली ज्या भागांत दुष्काळ सुरू झाला आहे ते भाग उत्तम सुपीक जमीनी पैकीं आहेत. या भागांतून गेल्या वर्षावृत्तंत अनावृष्टी झाल्याची जरी विशेष ऐकू आली नाही तरी हे अरिष्ट मेघराजाचे कमी आगमनामुळे पिकास घड्या वसून उडविले आहे यांत संशय नाही. तथापि अशा सुपीक प्रदेशांत एका वर्षाच्या कमी वृष्टीमुळे इतका कहर उभळून नये असा पुष्कळ लोकांचा तर्क आहे परंतु या तर्काचा उपयोग काय ? अलीकडे आमचे सर्व देशासच अनिष्ट ग्रह आले आहेत असे वाटते तेथेकरून कोठे अनावृष्टी होऊन कोठे कमी वृष्टी होऊन, कोठे अति वृष्टी होऊन असे भयंकर प्रकार घडून येतात. इतकेच नाही तर जेथे योग्य पर्जन्यवृष्टी होऊन साधारण किंवा उत्तमही पिके येतात तेथे देखील या त्रासदायक दुष्काळाची बाधा झाल्यावांचून रहात नाही. उदाहरणार्थ हा वऱ्हाड प्रांतच घेतला तरी चालेल. एथून भयंकर दुष्काळ दोन तीनशे कोशांचे अंतरावर असतांही गत वर्षापासून त्याचा संस्पर्ग या प्रांतांत सारख्या गतीने चालू आहे. या प्रांतांत गतवर्षी उत्तम पिके झाले व यंदाही साधारण बरेच झाले तरी यापासून या प्रांतांतील रहिवाशास दुष्काळ न होतां दुष्काळाचीच चाचणी अनुभवण्यास सापडली इतकेच नाही तर याकरितां वर्गणीने पैसा जमा करून गरीब लोकांस मदत करण्याकरितां, १ रुपयास ९।१० शेर ज्वारी मिळत नसे ती ज्वारी १२।१४ शेर विकण्याची दुकाने परोपकारी व दयाळु लोकांस घालावीं लागली. वर्षोनवर्ष धान्याचे भाव अतिशय जबर राहिले. व मध्यंतरी थोडाच वेळ झणजे गेल्या दोन तीन महिन्यांत धान्याचे दर थोडे उतरले होते व गरीबांचे निर्वादाचे साधन जी ज्वारी ती एक रुपयास १६।१८ शेर पर्यंत मिळू लागली होती पण वायव्य प्रांत, काश्मीर इत्यादि प्रांतांतील नवीन दुष्काळाची खबर इकडे येऊन पोचल्या बरोबर धान्याचे भाव पुन्हा पूर्व पदावर येण्याचे वेतास आले. तांदूळ १ रुपयास ५।६ शेर पासून ८।९ शेर पर्यंत, गहू १०।१२ पर्यंत, तुरीची डाळ ८ शेर पर्यंत, ज्वारी १२।१४ शेर पर्यंत विकू लागली. तेव्हां पुढे हे दर कोठवर चढतील व याचा काय परिणाम होईल याचा कांहीं नेम सांगवत नाही. सुमारे १॥ वर्षापूर्वी या प्रांतांत ज्वारी ४८ शेर पर्यंत एक रुपयांत मिळत असे व ती याहून कमी न मिळतां अधिकच मिळावी अशी ईश्वराची योजनाही होती. पण अर्थशास्त्राच्या भोगळसुती मताचे प्राबल्य अधिक असल्यामुळे व एथून पुन्हा पुष्कळ धान्य बाहेर प्रांती गेल्यामुळे वरील ईश्वरी योजनेच्या विरुद्ध झाले. आतां हे खरे आहे की, एथे जरी धान्याचे भाव वाढले तरी तेथेकरून मूळच्या दुष्काळ प्रदेशांत बरीच शांतता राखली गेली. लक्षावधी मनुष्य प्राण्यांचे जीव वाचले याचे श्रेय या अग्न्याच प्रकारच्या दुसऱ्या प्रांतास थोडे बहुत आले आणि द्रव्य रूपांतही वाराच नफा झाला. मात्र हे धान्य नेणे व्यवस्थेने झाले नाही असे आमच्याने लक्षण वते. कारण जर ते व्यवस्थेने झाले असते तर समृद्ध प्रदेशांतून माल नेल्याने तेथे दुष्काळाच्या ताडीचीच महागाई झाली नसती व दुष्काळ प्रदेशांत पुष्कळ गला जाऊन पडल्यामुळे त्याच्या विक्रीची तजवीज दुसरीकडे नेऊन करण्याचे भाग पडले नसते. हे असो पण अलीकडे आमचे देशांतून गहू वगैरे परदेशी बरेच जाऊ लागले आहेत. तेही अर्थशास्त्राप्रमाणे ठीकच आहे पण त्याच्या अधिक जाण्याने जर इकडे तुटार येत असेल तर त्याला कांहीं धरंदे घालणे सरकारास जरूर होईल. व याचा विचार दुष्काळ पडण्याचे कारणाने, व याचे निवारणाचा शोध करणारे कमिशन करीलच हा दुष्काळ अतिरिक्त प्रदेशाचा विचार झाला झणून हे एकी ठेवून नवीन उद्भवणाऱ्या दुष्काळ प्रांतांविषयी विचार करू गुजराथ, काश्मीर, अयोध्याप्रांत, वायव्यप्रांत या भागांतून दुष्काळाच्या नव्या नव्या व भयंकर अशा खबरा येऊ लागल्या आहेत. बरेली एथील पुर्वरहसमध्ये ४,००० लोक असून तेथे दररोज सुमारे २० लोक मरत आहेत. आग्रा एथे ९६९ लोक पुअरहासांत व दुष्काळ संवधी जीं कामे सुरू झाली आहेत यावर १०,९६२ लोक तारीख १९ फे. रोजांचे होते याशिवाय खेड्या पाड्यांतून कशी काय स्थिति असेल ती असो. पूर्वीचे टाइम्स आफ इंडियाचे व हल्लीचे स्टेशनन पत्राचे कर्ते प्रसिद्ध राबर्ट नाइड साहेब हे हल्ली दुष्काळ प्रदेशाची स्थिति पहात हिंडत आहेत त्यांनी वायव्यप्रांत, अयोध्या व रोहिले हे प्रदेश पाहून आग्रा एथे गेले व तारीख १९ फे. रोजी त्यांनी स्टेशनन नामक पत्राध्यये प्रसिद्ध होण्याकरितां एक पत्र पाठविले व ते प्रसिद्धही झाले आहे. त्यांत नाइट साहेब यांनी दुष्काळ प्रदेशांतील लोकांचे हाल पाहून

याचे निवारणाकडे कांहीं सरकारी काम दारांचे दुर्लक्ष्य असल्यामुळे पुष्कळ अनर्थ होतात झणून सरकारास या हकीकतीस ह कांहीं सूचना केल्या आहेत. ते नेटिव्ह ओपिनियन वरून आझी एथे घेतो.:-

“आतां कांहीं दिवसांपासून असा प्राहित सरासरी सिद्धांत ठरला आहे की, सरकारचे दुष्काळाच्या प्रसंगी लोकांचे जीव वाचविण्याचे काम आहे अगर त्याचे जोखाम आपल्यावर घेणे असे समजणे व्यर्थ आहे. संकट निवारणार्थ कांहीं थोडीशी मदत सरकार करील, फारच अडचण दिसेल तर सारा घेण्याची दोन दिवस महकूमी करील, किंवा अखेरी अखेरीस कांहीं कामे काढील व कोणी आजारी, अशक्त पोरकां मुले वगैरेकरितां अन्नदानाची वगैरे सोय करित असतील तर त्यांस कांहीं मदत करील याच्यापेक्षा कांहीं विशेष करण्याचे मनांत आणिल्यास त्यास वेडगळ समजून तसे करणे अर्थशास्त्राच्या मताविरुद्ध आहे असे समजतात. दुसऱ्या एवढ्या ठिकाणी ते असे लक्षणतात की, दुष्काळाच्या प्रसंगी लोकांचे संकट निवारण करण्याचा त्यांचा मोठा हेतू नसून सरकारच्या खजिन्यांतून लक्षे जेवढा कमी या प्रीत्यर्थ करवेल तेवढा करावयाचा असा असतो. तेव्हां अर्थातच लोकांस दुःख होऊन त्यांचा नाश होता. लोकांस आपला वचाव करवतो अशी कल्पना सरकारच्या ऐकण्यांत यावी अशी त्यांची इच्छा असते याजमुळे त्यांचे कामगार त्या वेताने जेवढे लिहिले तेवढे लिहितात. तेव्हां लोकांची दुःखे कमी आहेत असे समजविण्याचे कसब जिल्ह्याचे कामगार सहजावृत्ती शिकतात व चालवितात, याप्रमाणे लिहून नाईट साहेब पुढे सरकारास स्पष्ट सांगतात की, या प्रमाणे सरकारी कामांवरच्या लोकांपैकीं देखील तीन चतुर्थांश लोक कमी अन्नाने हळूहळू मरतात. तेव्हां हा छळ करून हळूहळू मनुष्ये मारण्याचा प्रकार अगदी दुःसह आहे. त्याचे शेवटी असे लक्षण आहे की, आझी (इंग्रज लोक) उपासाने लोकांस हळूहळू मारित असतां त्यांस आझी वाचवितो झणून झणतो हा गेसमजुतीचा प्रकार अथवा भ्रम दूर झाला पाहिजे. मनुष्यास उपाशासहा दिवस ठेविले असतां तो मरेल असे असतां टेंपल साहेबांनी ठरविलेले इयत्तप्रमाणे कमी अन्न देऊन सहा आठवडेपर्यंत त्यास वाचवितो हा अत्यंत वाईट प्रकार आहे याचा विचार सरकाराने अवश्य केला पाहिजे असे त्यांचे लक्षण आहे.”

आतां या राबर्ट नाईट साहेबांचे लिहिल्या वरून तिकडे दुष्काळाचे रूप किती उग्र असो व याची कल्पना वाचकांचे लक्षांत सहज येण्या सारखी आहे. या दुष्काळाची दचक फक्त दुष्काळ प्रदेशांत नव्हे तर सर्व हिंदुस्थानास वमली आहे व लोक भीतीने आणि काळजीने त्रस्त झाले आहेत. या भयंकर स्थितीत आमचे सांगाळाची सरकार योग्य काळजी घेवो. व पुन्हा असे प्रसंग दयाळू परमेश्वर आमच्या हतभागी देशावर न पाठवो याविषयी आझी या सर्व शक्तीमान परमेश्वराची अन्न

न्य भावे प्रार्थना करितो. तो इकडे लक्ष देवो हणजे शाले.

ताज्या वातमीवळून समजते की, पुणे, नगर व नाशिक या जिल्ह्यांत दुष्काळासंबंधी कामे सुरू करावी असा सरकारचा ठराव झाला.

धोंडमनमाडरेलवे.

ही रेलवे तयार करण्याची सुरुवात झाली असल्याविषयी मागेच आम्ही लिहिले आहे व आतां आमचे वाचकांस कळविण्यास आम्हांस संतोष वाटतो की, ही रेलवे नऱ्याच अशी पुरी होत आली; हणजे मनमाड बाजूने पुणतांव्यापर्यंत व धोंड बाजूने नगरा पुढे ५ कोस पावेतो काम झाले आहे. आतां सुमार १५ वास कोस काम शिल्लक असून ते शपाळ्याने चालू आहे. मनमाडाकडून तर दररोज सवा मैल रेल पसरले जातात व तितकेंच दुसऱ्या बाजूने येत असतील आणि असे झाले हणजे या महिनाअखेर बहुधा दोहोकडील कामाचा सांधा जुळला जाईल. तारायंत्राचे खांबे तर पूर्वीच रोवून नातऱ्या देण्या घेण्याची सुरुवात झालेली आहे. भिमेच्या पुलाचे काम चालू आहे व गंगेवर तूर्त जुजवी पूल केला आहे व स्टेशनेही कित्येक जागची तयार आहेत व पुढील महिन्यांत या रेलवेवरून गाडी चालविण्याच्या सुरुवातीचा समारंभ करवा अशी सरकारची त्वरा दिशते ही गोष्ट फार चांगली आहे. व येणेकरून लोकांची मोठी सोय आहे सव्व हा समारंभ फार लवकर व्हावा असे आम्ही इच्छितो.

सरकारने मनावर घेऊन या रेलवेचे जसे हे एक उत्तम काम केले तसे धोंडचे दक्षिण भागास रेलवे वाटवून नेऊन सातारा, कोलापुर, नेळगांव व धारवाड या प्रदेशांत रहाणारे लोकांस या अत्युत्तम व सोयस्कर वस्तूचा लाभ द्यावा अशी सर्व लोकांची इच्छा आहे; हिंदुस्थानांत बहुतेक भागास रेलवे त्या त्या प्रदेशां किंवा एक दोन मजलांच्या टप्प्यावर तरी झाली आहे व यामुळे तिकडील लोक जे सुख अनुभवितात ते वर सांगितलेल्या प्रदेशासच नसावे हे योग्य नाही. ते प्रांत चांगले पिकाऊ आहेत, संस्थानिकही सालग्यास बरेच आहेत आणि व्यापाऱ्याही चांगला आहे सव्व सरकारने एकवार तिकडेही लक्ष पोचवून रेलवेचे काम केले तर ते गैरफायद्याचे होईल असे आम्हांस वाटत नाही. मागे या गोष्टीची एकवार घटना चालली होती परंतु तूर्त तद्वस्तु असू द्यावी अशा मुद्यावर ती बाजूस राहिली आहे सव्व धोंड मनमाड रेलवे संघाचे काम सरकारने सुरू केले तर फार चांगले होईल.

लढाई प्रकरण

तहनाऱ्याच्या टिपणावर सद्या झाल्या. अस्तल तहनामा रशियाच्या राजधानीत होणार. यांत आपले हितास काहीं बाधक असले तर इंग्लिश सरकार लढाईत

जिणार व तसे घडेल तर हिंदुस्थानच्या सरहद्दीकडे वळून गडबड करावी असा रशियाचा गुप्त वेत चालू असल्याची बातमी आली आहे ब्रिटिश सरकारची लढाऊ जाहाजे अधिक न येऊ देण्याविषयी तुर्क्यानांने डार्लिनच्या गवरनरास हुकूम केला आहे व रशियास फौज घेऊन अमुक ठिकाणी त्याच्या प्रतिबंधार्थ रहावे असे सांगितले आहे. तहनाऱ्याच्या मागणीतील लढाऊ जाहाजे व इजिप्त वगैरे संस्थान न मागण्याचे रशियाने कबूल केले असेही वर्तमान आहे.

वऱ्हाड.

अलिशान रेसिडेन्ट साहेब बहादूर कांहीं कामाकरिता हीदराबादहून मुंबई आले आहेत. त्याचे मुलाखतीकरितां आमचे जुडिशियल कमिशनर आच मुंबईस गेले. व तिकडून परभारे १५ मार्चचे सेशनकरिता बुळढाण्यास जातील.

कर्नल मेन साहेब डिपुटी कमिशनर मुंबईस गेले होते ते गळशुकरां परत आले. त्यांची प्रकृती अजून दुस्त नाही. सव्व पुन्हा दिड महिन्याची रजा घेऊन क्यांप्यारर साहेब असिस्टंट कमिशनर यांस काल रोजी त्यांनी च्यार्ष्य दिला. त्यांस लीकर आरोग्य होवो असे आम्ही इच्छितो.

मि० एदलजी साहेब अऱ्याची वाशिमास आहेत त्यांजकडून मुलकी माजिस्त्रेटी कामाचा च्यार्ष्य त्यांनी मे० ताजुदिन साहेब असिस्टंट कमिशनर यांस दिला. व दिवाणी काम त्यांकडेच ठेविले आहे असे समजते.

साल मजकुरी चोहोकडे पाण्याचे दुर्मिध्य अतीशय दिशते. मोठमोठान्या नद्या कृष्णा, गंगा, भीमा यांचीही पात्रे शोकडे हात कोरडी आटळतात, नाशिक वगैरे व कित्येक मोठान्या शहरांतूनही पाण्याची विपत्ती फार झाली आहे. पन्नास पन्नास वर्षांत ज्या विहिरी कधी आटल्या नाहीत त्या यावर्षी जोधळे साठविण्या जो ग्या होऊन चार महिने झाले आहेत. आमचे वऱ्हाडांतही सालमजकुरी पाण्याची मोठी आत्ती पडेल असे दिशते. अकोल्याच्या नदीचे पाणी झुडमुरू करू लागले आहे. व उन्हाळ्याचा रामरुत अजून पुढेच आहे झणून मोठी काळजी होती. पण मे० दस्तुर बहिमनजी साहेब म्युनिसिपलिसिटीचे व्हाईस प्रेसिडेन्ट यांनी कमिटीच्या दुसऱ्या खर्चातून सवड काढून सुमार ७०० रुपये पाण्याच्या सोईकडे लावावे अशी कमिटीस सूचना केल्यावरून ती सव्वानुमते पास झाली. आतां लवकरच त्या पैशाचा विनियोग पाण्याकडे होईल ही मोठी संतोषाची गोष्ट आहे.

वऱ्हाड, नागपुर व खानदेश एथील सर्व पारशी मंडळींनी खानवाहादूरद. होशगजी नामासजी यांस नवीन किताब मिळाला त्याच्या आनंदसुचक एथे ७ वे तारखेस सभा भरविली होती तीत सर्वानु-

मते ठराव झाला की, त्यांस संतोष प्रदर्शक एक मानपत्र पाठवावे व बर्गणी जमऊन जी रकम जमेल तीही काहीं योग्य उपयोगाकरितां त्यांकडे पाठवावी.

आमची अशी इच्छा आहे की, यांचे वंधू एथील हुशार, लोकप्रिय, व पूर्ण अनुभविक असिस्टंट कमिशनर मे० दस्तुर बहिमनजी नामासजी साहेब यांसही त्यांच्या बहुत उत्तम कामगिरीकरितां सरकारने काहीं योग्य प्रसंग साधून असा किताब देणे फार अवश्यक आहे. व तेणे करून वऱ्हाडांतील पुष्कळ लोकांस व सरकारी कामदारांसही संतोष होईल. सव्व इकडील वरिष्ठ अधिकारी या गोष्टीकडे लक्ष पुरवितील.

वर्नल मेजीस साहेब वऱ्हाडचे रेजिस्ट्रेशन जनरल उमरावतीहून एथे आले असून एथील कचेरीची काल तपासणी केली असे कळते.

वऱ्हाडच्या सहा जिल्ह्याला उमरावती व अकोला अशी दोन सदररेशने आहेत ती मोडून एकच करावे असा विचार झाला होता व नंतर ते अकोल्यास व्हावे किंवा उमरावतीस व्हावे याविषयी वाटाघाट बरेच दिवस चालू होती व कोणते ती एक स्टेशन झाल्याने दुसरे स्टेशन चे गांव तेथील मुख्य मुख्य आफिस उठल्याने साहजीकच खालविले हा धाक होता. पण मेहेरवान रेसिडेन्ट साहेब बहादूर यांणी पोक्त विचार करून अशी सद्या काढिली की हली जेथे जेथे जी आफिस आहे तेथे तेथेच ती राहावा, व कमिशनर साहेबांचे आफिस कायमचे उमरावतीस आहे तरी ते वर्षातू ३।४ महिने अकोला लहासही जात जावे व त्यावेळी त्यांस रहाण्यास कायपचा एक बंगला अकोल्यास असावा असा ठराव झाला व यामुळे योजना झाली आहे. ही शकल रेसिडेन्ट साहेबांनी फार चांगली काढली. व वाटत चाललेला अकोला गाव पुन्हा उतरत्या पंथास लागण्याच्या भीतीने ग्रस्त झाला होता त्यापासून त्यास निर्वेध केले ही गोष्ट इत्तम झाली यांत संशय नाही.

एथील कमिटीतील कारकुण रा. रा. गोपाळराव भाऊ यांस कमी करून व्हाइस सेक्रेटरी झणून रा. रा. व्यंकटेश कृष्ण याची नवीन नेमणूक केली आहे.

येत्या मे महिन्यांत पुण्यास पदर्शन होणार यांत वऱ्हाडांतून काहीं पदार्थ पाठवावेत या करितां गेले रविवारी उमरावती येथील लायब्ररीत सभा झाली होती.

मे० डब्ल्यु. बी. जोन्स सा. कमिशनर यांणी उमरावती नेटिव जनरल लायब्ररीस, काहीं विशेष प्रसंगां मोठ मोठ्या लोकाना सरकारांतून पदके मिळाली आहेत त्या पदकाच्या नमुन्याच्या संग्रहाची एक पेटो बसित दिली आहे. सर्वोपयोगी गोष्टीस उत्तेजन देण्याकडे आमच्या मे. कमिशनर साहेबांचे फार लक्ष आहे हे पाहून आम्हांस फार संतोष होता.

उमरावती— मे० वर्न साहेब ए. अ. क. हे तीन महिन्याची रजा घेणार आहेत असे कळते. यांनी रजा घेतल्यावर यांचे ट्रेझरी आफिसरचे काम बहुशा मे. सी. भीमराव यांजकडे जाईल असे कळते.

मे० बुशबी साहेब डेपुटी कमिशनर बुळढाणा हे तीन महिन्याची रजा घेऊन तेवढ्या वेळांत ते विलायतेस जाणार आहेत असे हणतात. प्र. सि.

वर्तमानसार

तारीख २४ चे तारेवरून समजते की इ लढाऊ तारवे मागण्याचे कलम तहनाऱ्यांतून रशियाने काढून घेतले. व त्याच प्रमाणे सदरू तारवे आम्ही ब्रिटिश सरकारासही देणार नाही असे सुलतानाने कबूल केले.

तुर्कस्थानचे सुलतानाशी तह करण्याच्या ज्या शर्ती रशियाने जाहिर केल्या त्यावरून लंडन एथील बहुतेक पत्रांचे अभिप्राय आहेत की, या फारच कडक आहेत व युरोपांतील शांतता कायम राखण्याचे कामास या शर्ती पासून मोठा धोका बसण्याचा संभव आहे.

आख्रिया सरकार आपली फौज वाढवीत आहे. दोन पलटणीसह ग्रांड ड्यूक निकोलस सानस्टेफानो एथे येतांच तुर्क लोकांनी ते ठिकाण सोडून दिले. व ते कमेडजी आणि सॉनस्टेफानो ही दोन शहरे रशियन फौजेने हात करून घेतली.

तारीख २५ चे तारेवरून— लार्ड डर्बी यांणी हैम आफ लडांस नामक सभेत बोलून दाखविले की, ता. २५ के. च्या वर्तमानपत्रांत तहाच्या नवीन शर्ती प्रसिद्ध झाल्या खऱ्या पण त्या विषयी सरकारास पक्की माहिती मिळाली नाही तथापि त्या खऱ्या असून इजिप्तची खडणी जर रशिया मागत असेल तर त्याबद्दल इंग्रज ताल अशी खबर सर्वत्र पसरली आहे.

इंग्रज सरकारचे पारिस एथील वकील लार्ड लिअन्स हे येत्या कान्फरन्स मध्ये इंग्लंडचे वतीने प्रतिनिधि होणार आहेत.

तारायंत्रांतून खबर पाठविण्याबद्दल अलीकडे असे प्रसिद्ध झाले आहे की, तारायंत्रांतून पाठवावयाची बातमी २०० शब्दांहून अधिक असू नये; परंतु तीच बातमी जर छापून प्रसिद्ध करण्याकरितां पाठवावयाची असल्यास ५०० शब्दांहून अधिक असू नये.

व्यापार धंद्यावर जी पट्टी बसणार आहे तिचे निरसनार्थ मुक्तीच मुंबईस मोठी जाहीर सभा भरली होती तेथे पार्लमेंट सभेस पाठविण्याकरितां जो अर्ज झाला त्यावर ८२०० लोकांच्या सद्या शक्य तरी हा अर्ज पाठविण्याची जलदी होती. सदरू अर्ज गेले सोमवारी आगवोटींतून विलायतेस गेला.

बंकापुर नालुव्यातील तिजोरींतून खोरीस गेलेले ५००० रुपये तेथील मामलेदार, याचे बंड करून व खजानजी यांनी भरून दिले असताही सरकारने पामलेदारास ४ थ्या दर्जात घातले व दुसऱ्या दोघाचे पगार कमी केलेसे समजते.

भूकर- रावळपिडी एथे भूकराचे दान मोठे घेतले वसले, मनुष्य दगावठे नाही परंतु कितीएक घरांच्या भिती फाटून गेल्या.

हिंदुस्थान सरकारच्या कचेऱ्या तारीख ९ एप्रिलस कलकत्तास बंद होणार व सितम्ब्यास तारीख १२ एप्रिलस सुरू होणार.

धौद व मनमाड रेल्व ता. १५वी पासून डाक वेगरे करितां सुरू होणार असे कळते.

गिरणीच्या किंवा इतर यांत्रिक सरकारी कारखान्यांत चक्रे फिरण्याचे चामडी पट्टे इतउत्तर हिंदुस्थानांत तयार झालेले वापरवे. विलायतेहून येणाऱ्या मालांत ते मागितल्यास नामंजूर केले जातात असा हिंदुस्थान सरकारने ठराव केला आहे.

पीकपाणी—] ता. १९ फेब्रुवारीपर्यंत] मद्रास, धान्याचे भावांत स्थिरता नाही, परंतु एकंदरीने ते चढत आहेत—

होसूर—भावांत बदल नाही— सिंधकडे पाऊस होता.— मध्यप्रदेशांत रबीच्या पिकास बराच धोका पोचला; परंतु आतां स्थिति बरी दिसते—वऱ्हाडांत रबीची फापणी सुरू आहे. मध्य हिंदुस्थानांत पिकांचे धोरण बरे दिसते. राजपुतस्थान, अजमीर आणि अलवार एथे पाऊस पडला, पिकांचे धोरण बरे आहे. बंगाल्यांत ता. ११ व १२ रोजी चौहोकडे पाऊस पडला. एकंदरीने रबीचे पीक चांगले होईल. असामांत थोडा पाऊस पडला. ब्रह्मदेशांत, अराकान आणि पेगू एथे हगाम सुरू आहे. वायव्यप्रांत आणि अयोध्या पिकाची स्थिति बरी आहे. पंजाबांतल पिकाची स्थिति चांगली आहे. इ. म.

महाबळेश्वर एथे आलीकडे वारंवार आगी लागल्यामुळे तेथील सुपरिन्टेण्डेंट यांणी रात्रीस पेटून शिपाई लोक फिरविण्याची सुवात केली आहे.

अमेरिकेत न्युयार्क रोमन क्याथोलिक लोकांचे एक नवीन देवालय बांधून तयार झाले. त्याचे काम आज २० वर्षे चालत होते. पायाचा दगड १८५८ साली स्थापिला होता या देवळाची लांबी ३३४ फूट आहे. यास १०३ खिडक्या आहेत याचे शिखर पुरे होण्यास अद्यापि ३ वर्षे पाहिजेत. शिखराची उंची ३८५ फूट आहे. आजपर्यंत एकंदर खर्च २ कोटि रुपये झाला. सु. प.

दरभंगच्या महागाजांचे धाकटे बंधू सिविल सर्विसचे कामगार नेमून यांस दरभंग एथे असिस्टंट माजिस्ट्रेट व कलेक्टर नेमले असे कलकता ग्याझेटांत प्रसिद्ध झाले आहे.

जयपुरच्या महाराजांनी असा हुकूम फर्माविला आहे की, जे विद्यार्थी तेथील कालेजांतून लिटलगोचा परीक्षा पास झाले असून ज्यांस बी. ए. चे परिक्षेस जाण्याकरितां अभ्यास करणे असेल त्यांनी आग्रा एथील कालेजांत जाऊन अभ्यास करावा व याकरतां प्रत्येक विद्यार्थ्यास २० रुपयांची स्कालरशिप मिळेल. सदर हुक्म उत्तेजनामुळे दोन विद्यार्थी आग्रा एथील कालेजांत अभ्यास करण्याकरितां गेले आहेत असे समजते.

गयामधील तिकारीच्या महाराणी राजरूप कुंवरबाईंनी तेथील धर्म्य दवाखान्यास १२,००० तसेच ११,००० रु. फर्तेपुर व तिकारी यांजमधील रस्त्याच्या दुरुस्तीस, व ५,००० कलाकौशल्याच्या शाळेस दिले असे समजते.

कलकता एथे हिंदुस्थानांतील खर्च व लोकांवरील कर यांच्या संबंधाने पार्लमेंट सभेस अर्ज करण्याकरितां ता. २ रोजी नाहीरसभा भरली होती.

तेतसिन (चीन) एथे दुष्काळ पीडीत लोकांस रहाण्याकरितां बांधलेल्या झोपड्यांस आग लागून आग विझविण्यापूर्वी सुमारे १४०० बायकामुळे आंत जळून गेली असे समजते.

काठेवाडांत जामनेगर संस्थानांत संगमरवरी दगडाची खाण भांपडली होती याजवर आतां गोंदलच्या संस्थानांत तेथील एंजिनियरास सांपडली आहे असे समजते.

राजे सर टी. माधवराव हे ता. २६ मंगळवार रोजी बडोद्यास परत गेले.

भविष्य.— फाल्गून शुद्ध १५ शके १७९९ पासून तो ज्येष्ठ १८०० अखेर पर्यंत धान्याची अतिशय महर्गता होणार आहे लणून सर्वांनी पाणिमेच्या आंत धान्य संग्रह करून ठेवावा असे टेंभूकर ज्योतिषी ज्योतिषशास्त्राच्या आधारेने खात्रीने सांगतात.

पंढरपुर उद्योग शाळा— रोविन्यु कमिशनर दक्षिण भाग यांच्या शिफारशीवरून येथे लवकरच उद्योग शाळा स्थापन होणार आहे. म्युनिसिपालिटी कडून सदर शाळेस या वर्षी सहा हजार रुपये मिळाले व पुढे दर वर्षीस ३,००० रु. देण्याचे ठरविले आहे.

कावळमध्ये वंदा अतिशय वर्ष पडला. कियेक ठिकाणी रस्ते अगदी बंद होऊन गेले व घरांची दारेही बंद झाली याजमुळे लोकांस छपांतून घरांत जाणे येणे ठवावे लागले. अर्थांत याजमुळे जनावरे व माल यांचा फार नाश झाला असे समजते.

समृद्धीवरील लढाईची समाप्ती होऊन जावकी लोकांनी इंग्रज सरकारच्या अटी कबूल केल्या असे समजते.

वंदाच्या वकिलीच्या परीक्षेस एकंदर १५२ उमेदवार होते पैकीं ३० असाफी पास झाले यांची नावे पुढे लिहिल्याप्रमाणे सरकारी ग्याझेटांत प्रसिद्ध झाली आहेत:— मेसर्स नारायण रावजी साठे, रामचंद्र गणेश बखले; विश्वनाथ व्यंकट जोग, दामोदर कचेश्वर घोडपकर, प्राणलाल भोगीलाल, त्रिभुवनदास भगवानदास मोदी, कृष्णाजी परशुराम गाडगोळ, गणेश पांडुरंग वैद्य, शिवराम महादेव नामजोशी, व्यंकटराव रामाजी गुत्कीकर; गणेश दिनकर बापट, केशवलाल मोतीलाल, रामचंद्र बाबाजी ठाकूर बळवंत गोविंद गोडबोले, रणछोडदास नागरदास मातादार, जिवनजी गुलाबभाई देसाई, विसाजी सखाराम भावे; हरी सखाराम नाशिककर, पुंडलिक नारायण धाकप, भागुभाई दायभाई वकिलना, शेषगीर रायानी सावनूर, संताया मंजुनाथ मुरदेश्वरकर, जेमशेटजी दारारजी खंडाळाला, काशीनाथ गणेश

गोवळकर, काबाशाह एदजी तारापूरवाला, लक्ष्मण बळाळ जोगळेकर, आबाजी राघो झाळस, गोपाळ बाबाजी परांजपे, हाधिसजी वमनजी गादिबीया आणि ठाकी रदास नवलचंद मेहेता. ने. ओ.

निष्कपट प्रेम.

निष्कपट प्रेम ही एक रम्य वस्तु आहे. हिच्या योगे पाहणाराचे मन मोहित होऊन जाते. मनुष्यांवा परस्परार्थी जो संबंध स्थापनासून अंतःकरणामध्ये उपजणारे प्रेम जेव्हां याच कारणाला अवलंबून राहाते, त्यामध्ये स्वार्थदृष्टि जेव्हां मिसळलेली नसते तेव्हां ते प्रेम निष्कपट प्रणावयाचे. निष्कपट प्रेम तेच निष्काम प्रेम. प्रेमाचे जे पात्र यापासून आपले हित होई अशा आशेने जर कोणी प्रेम करू लागला तर ते सकाम प्रेम जाणवे. सकाम प्रेम हे वास्तविक प्रेम नव्हे. या प्रेमाचे मूळ आपला जो काम झणजे इच्छा तीच. अशा पुरुषास आपली इच्छा अथवा आपले हित प्रिय आहे, ज्यावर तो प्रेम करितो तो प्रिय नाही. ते हित स्थापनासून होण्याचा संभव दूर झाला झणजे तो मनुष्य पूर्ववत् प्रिय रहात नाही. तेव्हां सकाम प्रेम हे निष्कपट प्रेम होय. वास्तविक प्रेम ज्या मनुष्याच्या अंतःकरणामध्ये वागते तो आपल्या प्रियव्यक्तीच्या कल्याणार्थ आपली स्वतांची हानी शाली तरी चिंता करित नाही. किंबहुना, आपला प्राणत्याग करावयासही मागे पुढे पहात नाही. बाप व माय लेकरे, पति पत्नी, सुबद्ध मित्र गुरू शिष्य यांजमध्ये असे प्रेम असण्याचा प्रायशः संभव असतो. या संबंधी व्यक्तीमध्ये जो कनिष्ठ याचे जे श्रेष्ठ यां प्रेम याला भाक्ति झणतात. लेकरांची आईवा पावर, व शिष्याची गुरुवर भाक्ति असते.

अशा निष्काम प्रेमाच्या योगे मानव-आत्म्याची योग्यता फार मोठी होते. जो मनुष्य आपल्या सर्व संबंधामध्ये स्वार्थच पहात असतो त्याजसारखा दुसरा अधम कोणी नाही. परंतु ज्याची वृत्ति ज्या त्या संबंधांत योग्य अशी असते, स्वार्थाचा ले शही ज्यांच्या चिंती वागत नाही तो महात्मा असा पुरुष सर्वांस बंधू होतो. असे पुरुष ज्या राष्ट्रांत पुष्कळ असतात ते राष्ट्र महत्त्वास चढते. आपल्या पितृांशी, आपल्या पत्नीशी, आपल्या पत्नीशी, आपल्या मित्रांशी ज्याचे प्रेम निष्कपट नसते त्याजकडून कोणतेच योग्य व उदार कृत्य घडवयाचे नाही; परंतु जो ह्यांच्याशी उचित आचरण करितो त्याच्या अर्गी दुसऱ्या प्रसंगीही निष्कामपणे मोठी सत्कृत्ये करावयाची योग्यता येते. अशा मनुष्याच्या अंतःकरणांत देशप्रीति, भूतदया: ईश्वरभक्तिही उदित होण्याचा, आणि तदर्थ आपला प्राणही द्यावयास तो सिद्ध असण्याचा संभव असतो.

परंतु हेही लक्षांत ठेविले पाहिजे की, पुष्कळ ठिकाणी आपले जवळचे जे संबंधी स्थापितच येऊन हे प्रेम स्तब्ध राहते. जवळच्यांशीच जो निष्काम प्रेमने बागतो तो मनुष्य उन्नतीच्या केंवळ पहिल्या पायीवर चढून स्तब्ध राहिला असे

समजोवें. हे जे प्रेमाचे बीज ते अंकुर फुटून एक लहानसा रोपा व्हावा इतक्याच योग्यतेचे नव्हे; याचा सर्व विश्वास घेणाऱ्या, असा विशाल वृक्ष होण्याचा संभव आहे. जसजसा ह्या प्रेमाचा विषय वाढतो, तसतशी जीवात्म्याची योग्यता वाढते; आणि जेव्हां सर्व भूत आणि सर्व भूतात्मा परमेश्वर ह्यांजविषयी निष्कपट, निष्काम प्रेम हृदयांत उदित होऊन स्थिर होते आणि सर्वांचा कळवळा येऊन सर्वांची पोडा हरण करणे व कल्याण करणे ह्या विषयां मनुष्य तत्पर होतो आणि प्रेमने परमेश्वराचे भजन करून त्याच्या इच्छेप्रमाणे वागणे हेच एक आपले कर्तव्य असे पूर्णपणे समजतो आणि हे सर्व एक निष्ठेने करून स्वार्थ दृष्ट झाला तरी क्षिती नाही, प्राणहानीची सुधां गणना करित नाही तेव्हाच परम उन्नतीच्या शिखरापर्यंत तो जाऊन पोचतो आणि शाश्वत आनंदाचा तेजोमय लोक त्याच्या दृष्टी पुढे झळकतो. सु. प

जाहिरखबर.

NOTICE.

THE BANK OF BOMBAY— The Khamgaum Branch is prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:

For 6 Months certain at 3 percent per-annum.

For 12 Months certain at 4 percent per-annum.

For sum of Rupees 5000, upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes.
Agent.

Khamgaum,
19th November 1877.

नोटिस.

निधी मर्द चेडाजी वाघारहाणार मौजे जानोरी निपाणी तालुके स्वामगाव जिब्रहा अकोला इला खाली सहा करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तू आझावर मे. दस्तुर बद्रिमनजी नामासजी साहेब व हादुर पांच कोटीत फिर्दाद करून तुला देण्याचा ५ रुपये महिन्याप्रमाणे आझावर ठराव झाला असून आझी तुला देत अपून तू घेत नाहीस आतां काहीं आझा देत ही नाही आणि तुझपाशी माझी मुलगी आहे तिचे तू लग्न करतस व सोयरीकीही झाली आहे तर माझी मुलगी मला द्यावी. तू काहीं तिचे लग्न करू नको मी करण्यास सिद्ध आहे तू काहीं लग्न करू नको. माझी मुलगी आणून दे. न दिव्यास तुजवर फिर्दाद करीन. कळवि तारीख ६ मार्च सन १८७८ इतवी.

(सही) चेडाजी वलद हिराजी व ध
निशाणी खुद हातची रेघ.

हे पत्र अकोला एथे वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनी छापून प्रसिद्ध केले.

वहाडसमाचार.

पुस्तक १२

अकोला, रविवार ता० १७ माहे माचे सन १८७८ इसवी.

अंक ११

वहाडसमाचाराची किंमत

वर्षाचे अगाऊ	५
सालअखेर	७
किरकोळ अंकास	८
डाकडाशी	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
" अखेर	९

वर्षाची वर्गणीदार होऊ इच्छिणाऱ्या लोकांकडून आगाऊ वर्गणी याची हप्त्या पत्र धरू केले जाईल.

नोटिसाबद्दल.

पराठी, १० ओळीचे आंत	१
१० ओळीपुढे दर ओळीस	१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	११
इंग्लिश लिपीत दर ओळीस	१४
" दुसरे खेपेस	१२

जाहिरखबर.

सर्व लोकांस जाहीर व्हावे की, आज पासून पुढे दुसरी जाहिरखबर देईपर्यंत आम्ही आपल्या वहाडसमाचार छापखान्याचे म्यानेजर रा. रा- हरी रामजी अणबीकर यांस नेमिले आहे तर ते कारखान्या संबंधी पत्रव्यवहार व बिले वगैरे करतील ती आणि पैसा घेतल्याच्या पावत्या देतील त्या आह्मांस मंजूर आहेत. कळ्यावे ता० २२ माहे नोवेंबर सन १८७८ इ० खंडेराव बाळाजी फडके वहाडसमाचाराचे मालक.

जाहिरखबर.

NOTICE.

THE BANK OF BOMBAY.
The Khamgaum Branch is prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:

For 6 Months certain at 3 percent per-annum.

For 12 Months certain at 4 percent per-annum.

For sum of Rupees 5000, and upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes.
Agent.

Khamgaum,
19 th November 1877.

नोटिस.

सुजानी मई पिराजी आगे रहाणर छावण प्रमाणे मेहेकर जिल्हा बुलढाणा इलाखाली सही करणार पिराजी वलद आवण आगे रहाणार मौजे महागाव प्रमाणे बाकद जिल्हा वाशोम याजकडून नो-

टिस देण्यांत येते कीं तुं माझी लग्नाची बायको असून तुझे लग्न मी मल्हारजीहुमाड याचे हाताने दोहोतर्फे केले. तुझे बापायांनीं काहीं नसून काहींचयाने लावले नाहीं नंतर तुझे बापाये ४० रुपये मजपासून घेतले ते दिले नाहीत. दोन चार वेळा तुला नेण्यास आलों तर तुला पाठविले नाहीं. तुज कडून लोकांचे वटण व मजुरी करवून आपला निर्वाह करितो कोणी फंदा मनुष्याने तुला फोरे दिल्यावरून तुं नोटिसीने कळवितेस कीं खावटी वगैरेचे ३५० रुपये घेऊन ये आणि नांद पण तुं कोणाचा फोरे व ऐकूनको या नोटिसीचे तारखेपासून १५ दिवसांत येऊन संसार करावा. तुला मी व मला तुं कधीही तुटणार नाहीं. न आलेस तर रुपयाबद्दल तुझे बापावर व तुला कबजांत घण्याबद्दल फिर्याद करण्यांत येईल हे रूप समजावे ही नोटिस दिली. कळ्यावे तारीख १२ मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) पिराजी वलद आवण आगे
महागावकर निशाणी
हातचा रेघ.

नोटिस

नारायणसा वलद रामचंद्रसा रंगारी र हाणार अकोला यास खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुंही तारीख ३ मार्च सन १८७८ इसवी चे वहाडसमाचारांत नोटिस दिली ती तारीख १३ माहे मार्च सन १८७८ इसवी रोजी आह्मांस पावली मजकूर समजला. तुंही लिहिता कीं आमचे नावाने जमीन, माल, पुजे व असाभ्यांची रुजवात वगैरे निमेनिमे करून देणे असे लिहिले त्याचे उत्तर खाली लिहिल्याप्रमाणे:—

असामावार व जमीन दुकान संबंधी जे अहियाच्या आह्मां दोन फर्दी करून वपंच मार्केत तुझास वाटेल ती तुंही उचलून घ्यावी त्या फर्दीबद्दल खरीदखत करून देऊ यां त रुजवात वगैरे करण्याची गरज नाही याबद्दल तुंही पूर्वीच समजून घेतले आहे. नोटिसीत लिहिले कीं मी हिशेब समजून घेतला नाही वगैरे मजकूर तुंही खोटा लिहिता. तुझास नोटिसीने बसमक्षही सांगितलेच आहे कीं तुंही आपल्या हिश्य बद्दल असाभ्यावार समजून घेऊन आह्मांस पावल्याबद्दल पावती द्यावी ही गोष्ट तुंही क्वळ करून आह्मांस बाळापुरास येऊन सर्व निकाल करतो असे बोललां होता. करितां आह्मी बहिखाते पोपटलाल परशराम सहू यांचे दुकानावर १५ दिवस झाले ठेवले आहेत परंतु आपण येऊन निकाल केला नाही. यास्तव तुमचे नोटिसीस वगैरे जो खर्च लागला असेल तो तुझास देणार नाही. हल्लीं कळवितो कीं तुंही १५ दिवसांत येऊन निकाल करून आह्मांस पावल्याबद्दल पावती द्यावी नाहीं पेशां पूर्वीचे नोटिसीप्रमाणे आह्मी तजवीज करूं या

नोटिसीचा खर्च व आह्मांस अकोल्यास येण्या जाण्यास जो खर्च लागला आहे तो तुमचेपासून मजरा घेऊ. कळ्यावे ता. १४ मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) चिधानी वलद जानजी दु
कान निमकर्दे
दस्तुर खुद

पत्रव्यवहार

या सदराखालील मजकूर पत्रकर्त्याच्या पतास मिळूनच असतील असे समजून नये.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. तारीख १५ माहे फेब्रुवारी सन मजकुरी सकाळचे सहा वाजतां पोष्टांत पत्र टाकण्या करितां गेलीं होती. गेल्या बरोबर पोष्ट मास्तरास तिकीट मागितले. तेव्हां मास्तरांनीं सांगितले कीं, नोटिस पहा. त्या नोटिसीत असे लिहिले होते कीं, ज्या दिवशीं डाक रवाना होईल त्याचे अदले दिवशीं सायंकाळीं तिकिटे मिळतील व ज्या दिवशीं डाक रवाना होईल त्या दिवशीं तिकिटे मुळींच मिळणार नाहीत. याप्रमाणे ती मोडीत लिहिलेली नोटिस बाचूनही पुन्हा मास्तरास तिकीट मागितले परंतु मास्तर साहेबांनीं या वेळेस मिळत नाहीं झणून सांगितले. तेव्हां निरुपाय होऊन माघारे परत आलों. साच प्रमाणे मागे चार पांच वेळां शाले व काहीं पत्रे नाटपेड व काहीं मेहकर पोष्टांतून पाठविणे भाग पडले. कोणास संशय येईल कीं, तीं वेळ डाक बंद करण्याची असेल तर मी वर सांगितलेच आहे कीं, सहा वाजतां आलों होती. व डाक रवाना करण्याची वेळ सात वाजतां होती. एकंदरी वरून मला असे वाटते कीं एथील पोष्ट मास्तर यांचा पगार फार कमी असल्या कारणाने व हल्लीं महागाईचे दिवस असल्यामुळे एवढ्या पगारांत त्यांचा उदरनिर्वाह होत नाही. करितां सरकारांनीं " एंजलीस्ट " तीस चाळीस रुपये जागेवर त्यांची बदली केली झणजे त्यांचा घर प्रंच चालून तिकिटे शिलक ठेवण्यापुरता पैसा शिलक राहिल. व आह्मा गरीबांस तिकिटे मिळतील. तारीख १ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

एक
लोणारवासी.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—

वि. वि. पत्रकर्ते महाराज आपणाकडे चार ओळी लिहून पाठविल्या आहेत त्यांस एया अर्की जागा द्याल अशी आशा आहे:—

महाराज, गेले अमावस्येस सोमवती निमित्त पूर्णा नदीवर स्नाना करितां गेलीं.

पूर्णा नदी एयून उत्तरेकडे सुमार ७।८ कोसांवर आहे. सोमवती निमित्त पर्वणी साधण्या करितां नेहमी पूर्णा नदीवर स्नानाकरितां जागोजाग लोकांची पुष्कळ गर्दी जमत असते. तथापि हा लोक समाज काहीं नियमित व विशेष स्थळींच जमत असतो. झणजे उमरावती पासून तो अकोल्यापर्यंतचे लोक जे सोमवती निमित्त पूर्णा स्नानास जातात त्यांची स्थाने झटलीं झणजे खोलापुर, लक्षपुगी, रामतीर्थ, कळ्यार व गोपाळखेडे हीं होत. व या शिवायही मधून मधून मेळे भरतात. सोमवती निमित्त पूर्णेच्या स्नानास जावयाचे झटले झणजे जेथे जावयाचे तेथे महादेवाचे स्थान अवश्य असावे. वरील सर्व ठिकाणीं महादेवाची लहान मोठी देवळे व साळिका आहेत. व त्यांची चरित्रे लोकमुखांने निरनिराळीं ऐकण्यास सांपडतात.

सोमवती पर्वणी निमित्त, पूणानदीवर स्नानाकरितां मी कित्येक वेळे गेलीं होती व साचप्रमाणे गेले सोमवती पर्वणीला ही पूर्णा तट अनलक्षून गोपाळखेडे एथे गेलीं होती. अकोल्याहून गोपाळखेड्यास जाण्याकरितां रेलवे नाही तरी अकोटास जाणारी पक्की सडक उत्तम प्रकारची आहे मधूनमधून पक्या मोठ्या बांधून ओढ्यांवरून व लहान नद्यांवरून चांगले पूल बांधले आहेत. एक पूर्णा नदीवर मात्र पूल बांधलेला नाही. मार्गस्थ लोकांस या सडकेच्या योगाने मोठा आराम होतो. ही नव्या वाईट रस्त्याची कदर या पर्वणीच्या वेळीं मला चांगली कळून आली. कारण अकोले एयून उत्तम प्रकारची सडक बांधली पर्यंत आहे व पुढे ती सडक सोडून बायवय दिसेकडे आमच्या देशी मार्गांने गोपाळखेड्यास जाण्यास वळ्यावे लागते. व तेथून गोपाळखेड्यावरिल पूर्णा नदी केवळ कोशभरच रहाते तरी जसे काय रेलवेतून १०० कोशाचा प्रवास करण्या पेशा बेल गाडीने १० कोशाचा प्रवास करणे वासदायक होते. तद्वत्च उत्तम प्रकारच्या सडकेवरून प्रवास करण्या पेशा ईश्वर निमित्त मार्गांने प्रवास करणे भीतिदायक वाटते. झणजे त्या वर लिहिलेल्या एका कोशांत मोठमोठे भयंकर ओढे लागले. त्यांत देवयोगाने पाणी किंवा गाळ वगैरे काहीं नव्हते तरी ते फार खोल, त्याला विलक्षण प्रकारचे नागमोडे कळ, व त्यांच्या एक बाजूच्या चाकोलीपेशां दुसऱ्या बाजूची चाकोली कोठे अर्ध फूट खोल, कोठे पाऊण फूट खोल, कोठे एक फूट खोल अशी आढळली. हा मार्ग किती भयंकर झणावा! सोमवती पर्वणी सकाळीं असते झणून दूरदूरचे लोक बहुधा रात्रीसच चालून येतात. त्यांत काळोख झटला झणजे अमावस्येचा. अशा वेळीं साधारण त्याच्या हद्दीतील गांवाचे लोकांनीं रस्ते सुधारणे जरूर आहे. निदान वर लिहिल्या प्रकारचे भयंकर चढउतार व वेकार तरी खोदून व मार्ती टाकून सुलभ व सोईचा मार्ग

करणे यांचे कर्तव्य कर्म होय असे मला वाटते. कारण नेहेमीचा परिपाठ आहे की वर्षावस्तु संपल्यावर कोणी सरदार लोक नेहमी बाहेर प्रती फिरावयास जातात ते व्हा सहजासहज १०१५ व २०१५ को या रस्ता साधारण बराच दुरुस्त होतो. या प्रमाणे अशा एकाद्या पर्वणाचे अगर यात्रेचे वेळी पुष्कळ लोक बाहेर गावाहून येतात त्या वेळी याचे सुख सोईकरिता हणून अशा क्षेत्राच्या ठिकाणापासून निदान दोनदोन कोस तरी चारी बाजूनी रस्ते दुरुस्त ठेवणे अगर त्या वेळेपुरते तरी करणे हे या क्षेत्राचे ठिकाणच्या लोकांचे व आसपासच्या लोकांचे कर्तव्य कर्म आहे असे मला वाटते. पण पत्रकर्ते महाराज अशी गोष्ट होणार कोठून? ज्या ठिकाणी हजारों लोक स्नानाकरिता हणून जमतात त्या तरी जागेची कांय अवस्था रांगू! कांहीं ठिकाणी ईश्वरी निर्मिते च नागेची चांगली सोय असतेही पण या गोपाळखेड्यावर तर असा लोक समूह जमण्यास बिलकूल सोय नाही. त्या ठिकाणी जाण्यास नीटसामार्ग नाही. नदीचे पात्र गाळाने भरलेले असून कोठे रतीचा संस्पर्श नाही तेणेकरून मनुष्येच काय पण बैल वगैरे जनावरेही फसतात ती काढणे मुष्कील पडते. दोन्ही बाजूने मोठ मोठ्या कराडी असल्यामुळे पात्रात उतरण्यास सुलभ असा मार्ग नाही व कराडीवर तर काटेरी झाडांची मात्र गर्दी आहे. इत्यादि गैरसोई असूनही लोकांची गर्दी याच ठिकाणी जमण्यास कारण तेथे पात्रात एक बरोच मोठी महादेवाची माळिका व याचे भोताळ आवार आहे हेच होय.

या सोमवतीच्या वेळी तेथे लोकांची मोठी गर्दी जमते, गुळाच्या वगैरे पुष्कळ शेरण्या वाटल्या जातात, व पुजाऱ्यांची पूजा समेटता समेटता धोंदल उडून जाते. पण पूर्वे दिवशी यात्रेकरूस उतरण्या करितां जागा काटे गोटे तरी वाकून दुरुस्त करण्याकडे पुजारी यांचे लक्ष्य देखील जात नाही. मग रस्त्याची दुरुस्ती तर दूरच राहिली ही आमच्या लोकांची साधारण गोष्टीकडे डोळेझाक करण्याची चाल नाहीशी होऊन लोकांच्या सुखसोईकडे लक्ष देऊन शटण्याची सवय लागोवइंग्रज सरकारच्या नोटनेटकेपणाचे वळण लागो हणजे सातच सर्वांचे हित आहे. करितां याविषयी आपणही आपले अनुमोदन बाल अशी आशा आहे. पत्र विस्तारभयास्तव माफी मागतो. कळवि मिति फाल्गुन शुद्ध ४.

तुमचा दास

रामात्मज.

लढाई प्रकरण.

दिवसानुदिवस या प्रकरणाकडे लोकांचे लक्ष्य अधिकाधिक लागत चालले आहे. रशियाने तुर्कस्थानास पादाक्रांत करून केवळ आपला एक संस्थानिक असा करून टाकण्याचा घाट घातला आहे या गोष्टीबद्दल युरोपांतील कांहीं राष्ट्रांस फार वाईट वाटत आहे. इंग्लंडात पार्लमेंट सभेत असे भाषण झाले की तहाची कलम बंदी सरकार मार्फत अजून पुढे आली नाही ती येईल व तीत इंग्लिश सरकारच्या हितास बाधक असे कांहीं असेल तर आपण तसा तहनामा पास होऊ देणार नाही व लढाई आगावर घेऊ. व या घोरणाने इंग्लंडात गीजेची वगैरे कडेकोट तयारी चालली आहे. एका प्रधानाने कळविले आहे की इंग्लिश फौज ११०००० आज तारखेस जयत तयार आहे. व सहा याची फौज चार लक्ष पाहिले तेव्हां जमविण्यास बिलव लागणार नाही. इंग्लंडात अशी तयारी चालण्याचे ऐकून रशियाची राजधानी सेंटपीटर्स बर्ग एथेही युद्ध साह्याची आणखी अधिक तयारी सुरू झाली आहे. तिचा स्थल निर्देश अजून कळला नाही तरी बूट निघाला आहे की; युरोपामध्ये इंग्लिशानी रशियाशी लढाई सुरू केल्यास रशियन फौजेने एशियांत हि दुस्थानाकडे येऊन गडबड करावी अशी तारतून वर्तमाने येऊ लागली आहेत. या वरून मोठी गडबड दिसते, तुर्कस्थान उबवाईस आले व आपला त्यावर शह पडला हे पाहून तहपंधी मागणी रशियाने जुलमादाखल फारच सक्तीची केली आहे ही गोष्ट चांगली नाही. व रशिया तसाच हट्ट धरून वसेल तर आमचे प्रचल इंग्लिश सरकार स्वस्थ न वसतां झाला हात दाखवील यांत संशय नाही. व रशियालाही भीति नाही असे नाही इंग्लिश सरकारच्या विशेष हालचाली दिसू लागताच रशियाने तहाच्या कलमबंदीपैकी कांहीं कलमांची मागणी सोडून दिली असेही वर्तमान आले आहे तरी तह कळला असे अजून कांहींच समजत नाही. तहनाम्यावर सद्दा शाल्या असे कांहीं ठिकाणी लेख आले आहेत व कांहीं ठिकाणी असे लिहिले आहे की तहनाम्याच्या ठिपणावर फक्त सद्दा शाल्या व अस्सल तहनामा अजून तयार व्हावयाचा आहे तो रशियाच्या राजधानी शहरांत होणार व याकरितां जनरल इन्नातीफा व रेउफ पाच्छा हे सेंटपीटर्स बर्गकडे गेले आहेत व यांस तहनामा पुरा करण्यास सुमार १५ दिवस लागतील व इतक्या अवकाशांत युरोपांतील सर्व राष्ट्रांची जनरल सभा भरणार आहे तीही भरून वाटाघाट सुरू होईल असे हणतात. ही सभा वेढन वेढन एथे भरावयाचा विचार होता परंतु आतां आस्तियांत बर्लिन एथे भरावी व तीत प्रिन्स बिस्मार्क जर्मनीचे प्रधान यांस अध्यक्ष नेमावे असा बूट निघाला आहे तेव्हां ते प्रकरण काणते शेकावर जाते. व रशियाचे करणे गैर किंवा चांगले कसे ठरते आणि मोठी लढाई हातो किंवा होत नाही पाहिले पा-

हजे. तुर्कस्थानचा सुलतान तर तूर्त रशियाच्या पिजऱ्यांतील पोपट बनला आहे असे दिसते. कारण याच्या राजधानीला रशियाचा वेढा असून बाहेर ४० हजार फौजेनिशी ईश्वर ताब्यांत घेऊन रशियाचे सेनाधीपती वसले आहेत व ते पोपटाला पटवून साकडून बोलवोवे तसे सुलतानाकरवी करीत आहेत. हणजे सुलतानाने डार्डेनेलच्या गवरनरास सुलतानाने असा हुकूम पाठविला आहे की त्या सामुद्रधुनीतून आणखी लढाऊ जहाजे येऊ लागतील तर यांस मनाई करावी. ही जहाजे इंग्लिश सरकारची आहेत व यांस मनाई झाली तर अर्धी शत्रूच्या टप्पांत व अर्धी फार दूर असी आपली जहाजे इंग्लिश सेनापती कधी ठेवणार नाहीत. व पुढे तोंडावर गेलेली जहाजे तहनाम्याचा सुरळीत प्रकार कळेपर्यंत आमचे सरकार मार्गेही आणणार नाही. इकडे सुलतानाने रशियन सरकारास कळविले आहे की इंग्लिश सरकारची फौज मार्गेरा समुद्रावर आहे ती पर्यंत तुझी आपली फौज सानस्टिफान्स एथे ठेवावी व ती ठेवणे यांना इष्टच आहे यावरून इंग्लिश सरकार व रशिया सरकार यांच्या लढाईचे तोंड उघडले जाईल असे कोणी कोणी हणतात. व तुर्कस्थान रशियाच्या मागणीप्रमाणे आपली लढाऊ जहाजे देत नाही व अमुक अमुक संस्थान ताब्यांत देत नाही हणतो तेव्हां ते आपली मागणी मार्गे घेतात यावरून रशिया लढाईत पाय न ठेवितां मार्गे घेऊ पहातो अशीही कल्पना आहे मग काय होईल पहावे.

ताज्या तारखेस समजते की, रशियन सरकारचा तहाच्या सर्व शर्ती भरणाऱ्या कांग्रेस पुढे ठेवण्याचा इरादा नाही. पण ब्रिटिश सरक्या सर्व शर्ती कांग्रेस समोर आणल्याच पाहिजेत असा आग्रह आहे. याचप्रमाणे बहुपतावर देखील ब्रिटिश सरकार आपला निकाल करून घेतां स्वतंत्र विचार करील असे हणतात.

देशीभाषेंतील वर्तमानपत्रा संबंधी कायदा

पुष्कळ दिवसापासून देशी भाषेंतील वर्तमानपत्रांतून पुष्कळ प्रकारचे अयोग्य व खोटे मजकूर येऊन सापसून सरकाराविषयीची पुज्यवृद्धि कोट्यावधि अज्ञान लोकांचे मनांतून निघून जाता व सापसून अनेक अनर्थ उत्पन्न होतात ते सर्व एकादा कायदा काढून बंद करावे अशाविषयी वाटाघाट चालून सरकार लवकरच कायदा काणार अशी बातमी होती; ती कायदा ता. १४ मार्च रोजी कलकत्ता एथे नेक नामदार गव्हर्नर जनरल साहेब बहादूर यांचे कायदेकौन्सिलमध्ये पास झाला. यातील मुद्याच्या गोष्टी येणे प्रमाणे:—

“ राजश्रीहपुरित लेख, जुलमी लेख व घास्ती उत्पन्न करणारा लेख हे एकदम बंद करता यावे हणून इलाख्याचे सरकारचे हुकुमाने पोलिस कमिशनराने किंवा जिल्ह्याचे माजिस्ट्राने जरूर वाटल्यास वर्तमानपत्र छापून प्रसिद्ध करणारापासून असा लेख करून घ्यावा की, असले प्रका-

रचा मजकूर पुढे छापणार नाही अगर छापण्यास सरकार नेमिल त्या कामदाराकडे मजकुराचे प्रूफ पहाण्यास देईन वगैरे” आतां हा कायदा आमच्या देशी भाषेंतील वर्तमानपत्रांची स्वतंत्रता कशाप्रकारे हरण करणारा आहे हे आमच्या वाचकांच्या लक्षांत येईलच. यापासून देशी वर्तमानपत्रांस, रयतेस व आमच्या दयलु सरकारास काय काय नफे व तोटे होतील याविषयी पुढे विचार करूं.

नवीन शोध.

हला पश्चिमकडील लोक कलाकौशल्यांत निष्णात असून दररेज नवेनवे शोध लावित आहेत. आज काय वाफेच्या अर्गी मोठी अचाट शक्ती आहे हे समजले उद्या काय तिचा उपयोग यांत्रिक कामांत करून आगगाडी चालविली, कपाशीची तौन रुपांतरे करण्याची व वस्त्रे विणण्याची मुक्ती काढिली. व हरप्रकारे त्या वाफेची शक्ती उपयोगांत आणून सोयी वाढविल्या. आतां अलीकडे कोणी विद्वान गृहस्थानीं सूर्य किरणाचे योगाने अन्न व मांस देखील शिजविण्याची युक्ती बसविली आहे. व ती प्रयोग धोडीदेवसपूर्वी मुंबई एथे एका विद्वान गृहस्थानीं करून दाखविला तेणेकरून आग्नीची गरज न पडतां फक्त सूर्यकिरणानेच शेरोगणती धान्य व मांस उत्तम प्रकारे शिजवून तयार झाले. यावरून सूर्य किरणाने पाण्याची वाफ सर्दहू युक्तीने सहजगत्या होईल यांत संशय नाही.

सूर्यकिरणपासून आग्नि व खडक किरणापासून पाणी उत्पन्न होते अशी कल्पना आपल्या लोकांत पूर्वेपर असून यावरूनच कांहीं लोक चम्पा किंवा आरशी इत्यादि “चंद्रकांत” व “सूर्यकांत” अशी विशेष पेशी देतात. पण या गोष्टीचा पूर्ण शोध करून आजवर कोणीही ती युक्ती व्यवहारोपयोगांत आणिली नाही. घाड्या दिवसा पूर्वी मुंबई एथे एका आडमत्त नावाचे गृहस्थानीं आरशाच्या भिंगावरून सूर्यकिरण परावर्तवून त्यांचा मध्यबिंदु एका पाण्याने भरलेल्या भांड्यावर पाडिला व वाफ करून दाखविली. ती वाफ इतक्या जलद रीतीने झाली की, ९ ग्यालन पाण्यास कट येण्यास ३० मिनिटे पुरली. व एक तासांने त्या नऊ ग्यालन पाण्यापैकी ३॥॥ ग्यालन पाण्याची वाफ होऊन ५॥ ग्यालन पाणी शिथळ राहिले, व त्या वेळी वाफेची शक्ती इतकी झाली की, ते भांडे तत्काळ फुटून ती वाफ बाहेर पडली यावरून ही युक्ती आगगाडीच्या अगर दुसऱ्या लहान सहान यंत्राच्या उपयोगांत आणिली असा काळशाचा खर्च अर्जावद वाचणार आहे. व ही युक्ती आपल्या हिंदुस्थान देशा सारख्या उष्ण कटिबंधाचे मुलखांत उत्तम प्रकारे सिद्धित जाणार आहे. ही युक्ती प्रथम फ्रांस देशांत निघून १७४७ इस्वी साली पहिला प्रयोग पारिस शहरां झाला होता पण पुढे तिला कोणी पुरस्कर्ता न मिळाल्यामुळे तशाच मार्गे पडून राहिली. असे मि० आर्बुथ्न साहे

वऱ्हाडसमाचार

नांनी लिहिले आहे. ही पुक्ती मागे पडून राहण्यास त्यां शीतल हवाच कारण असावी असे वाटते.

दुसरी पुक्ती टेलिफोन हणजे दूरध्वनीयंत्राची होय. हजारो कोशांवरून दोघा जणांनी एकमेकांशी बोलावे व ते एकमेकांनी कानाने ऐकावे. अशा सोईचे एक यंत्र निघाले आहे. लिखित पत्र पाठवून असे हजारो कोशांवरून एकमेकांस आपले मनोरथ कळविता येतात. आपण आजवर प्रिण्टिंग यंत्राने तक्षणीच एकमेकांस आपापले मनोरथ कळविता येत असत पण हजारो कोशांवरून एकमेकांस एकमेकांचे शब्द ऐकावयास सांपडून ध्वनी व उद्गार ओळखण्यास आजवर कमी व कोठेही साधन नव्हते; पण ते साधन आपल्या "देशी तारायंत्राच्या" सिद्धतेवरच का झणाना. ता. ८ मार्च १८७८ रोजी मुंबई एथे तेथील विद्वान् रॉबर्ट मि० म्याकिन्सन यांनी तेथील टेलिफोन यंत्राच्या सिद्धतेवर उत्तमप्रकारे व्याख्यान दिले व सदर "टेलिफोन" हणजे दूरध्वनियंत्र याचा उपयोग करून दाखविला ती हकीकत इंदुप्रकाशातील पत्रातून आझी एथे घेतोः—

"साहेबमजकुरांनी बोरीवंदरच्या स्टेशनानासून टाऊनहालमध्ये बेंडबाजा वाजविण्याचे जे मोठे यंत्र आहे तेथपर्यंत एक तार जडली होती व त्या तारेच्या शेवटी एक लहान घंटाकृति लांकडाचे पात्र बसविले होते. हे लांकडी पात्र त्यांनी कानांशी धरले हणजे त्यांचे मित्र जे बोरीवंदरवर बोलत ते त्यांस स्पष्ट ऐकतां येई."

आतां हे यंत्र इतके स्वरूप आहे व निर्विवाद सिद्ध झाले आहे तर पहिल्या तारायंत्रा आकृतिंत या यंत्राचा लवकरच उपयोग होऊ लागेल असे वाटते. व येणे करून कांहीं महत्त्विक व गुप्त वातम्या दुसऱ्याचे कानास कोण न समजतां खुद्द घोर अधिकाऱ्यांस देखील स्वतः ऐकावयास सापडतील व तेणेकरून फार मोठा उपयोग होईल. मनुष्य आपल्या बुद्धिकौशल्याने कोणकोणते ईश्वरी नियम कसकसा प्रकारे आपल्या उपयोगी लाविले व तेणेकरून अगतांत काय काय सुख सोयी वाढतील. याचा कांहीं नियम सांगत नाही. अशा प्रकारे उपयुक्त शोधाकडे आमच्या लोकांचीं मनें जेव्हा गुंततील तेव्हां तो सुदीन समजला जाईल.

वऱ्हाड.

हवामान—उन्हाळ्याने या आठवड्यांत आपला पूर्ण अमल बसविला आहे. ऊष्ण पराकृष्टिचा होऊ लागला असून उष्णतामापक यंत्रांत पारा १०० वर एथे चढू लागला आहे. नदीचे पात्र दिवसे दिवस कांरडे पडण्याच्या वेतास येऊन पाण्याची घाण होत चालली आहे. जोड्या धरणांत पुष्कळ पाणी तुंबवून ठेविले आहे. हणून या विपत्तीच्या वेळीं ते थोडे बहुत साठण्याची तजवीज शाऱ्यास

वरें होईल. हवा अतिशय निघडली आहे शहरांत हिंवा तापाची व देवाची सांघ सुकून आहे. व मृत्यूची संख्या नेहेमीपेक्षा बरीच वाढली आहे. या आठवड्यांत सुमार २० मनुष्ये अकोले शहरांत मरण पावली. ही संख्या गेले आठवड्यांत ८ असून गत वर्षाच्या याच आठवड्यांत ६ होती. वाजारभावतेज आहे. गेले मंगळवारी बुधवारी अशे येऊन रात्रीचे वेळीं पावसाची थोडी बुरबुरीही आली. हाच जग धडकून आला असता तर कदाचित हे हवेतील किम्विध निघाले असते.

म० डब्ल्यू. वी. जोन्स सहिव कमिशनर गेले रविवारी जुडिशियल कमिशनर साहेबांप्रमाणेच अलिशान रोसिडेन्ट साहेबांचे मुलाखती करितां मुंबईस गेले होते ते गेले गुरूवारी परत उमरावतीस गेले. अलिशान रोसिडेन्ट साहेब आपल्या प्रियपत्नीस विलायतेस निदा करण्याकरितां मुंबईस गेले होते असे टाईम्सवरून कळते.

राव बहादूर नारायण भाई दांडेकर विद्याखात्याचे डायरेक्टर गेल्या सोमवारी दवऱ्यावरून उमरावती जिल्ह्यांतून एथे परत आले ते एथेच आहेत. आतां विशेष कामा खेरीज त्यांचा बाहेर फिरावयास जाण्याचा इरादा दिसत नाही कारण दिवसे दिवस उष्णकाळाचा प्रस्तर ताप सुकून शाला आहे.

रा. रा. श्रीराम भिकाजी जटार वा. ए. इन्जुक्शनल इन्स्पेक्टर मलकापुराकडे आहेत असे कळते. ते बहुधा हुताशणी करितां आज उद्या एथे येतील. नाहींपेक्षा रंग पंचमीचे सुमारास खामगावाकडे वळून नंतर महिना अखेर एथे येतील असे वाटते.

सिमण्याचे सणानिमित्त एथील सरकारी कचेऱ्यास सोमवार मंगळवार अशी दोन दिवसांची व हैस्कूल व इतर शाळांस बुधवार पर्यंत तीन दिवसांची सुटी मिळालेली आहे.

या महिन्यांत लक्षाचे मूर्त बरेच असल्यावरून जिकडे पहावे तिकडे वऱ्हाडाची गर्दी दृष्टीस पडते. नागपुरास चिटणविंसाचे एथे गेले पंचमीचा मोठा लग्न समारंभ शाला आकरितां एथून रा. रा. भास्करराव बाबासाहेब जु. क. साहेबांचे क्लर्क आफ धि कोर्ट सकुटुब गेले होते. व कारंजाहून रा. रा. आत्माराम भिकाजी ए. अ. क. हे १० दिवसांची रजा घेऊन गेले होते ते सर्व गेले शुक्रवारी परत आले.

आतां एखा पंचमीला खामगावास रा. रा. भास्करराव महेश्वर लेले तेथील तहशिलदार यांचे कन्येचा विवाह होणार आहे. वरयोजना चांदूरचे तहशिलदाररा. रा. वामनराव नारायण बापट यांचे मुला. शां शाली आहे. तेव्हां या लग्नसमारंभास आमचे एथून व उमरावतीहून बगैरे बरीच मंडळी जाईल असे वाटते.

उमरावतीचे तहशिलदार मि० इनायतहुसेन हे कांहीं दिवसांची रजा घेणार आहेत असे प्र. सिं. वरून कळते.

म० जुडिशियल कमिशनर मेजर वेल्स साहेब गेले रविवारी मुंबईस गेले होते. ति कडून परभारे बुलढाप्यास गेले व ता. १५ मार्च रोजी तेथील सेशन मोकळ्या आठो पून साहेब बहादुरांची स्वारी कालरोजी एथे आली.

रा. रा. वामनराव गोविंद जमादार मूतिनारपुर यांजवरील फौजदारी मुकद्दम्याची तारीख ११ मार्च नेमिली होती त्या तारखेस सदर मुकद्दमा बदल्यास वे. हेर साहेब अ. क. यांचे सभोर चालून साहेब बहादुरांनी मुकद्दमा डिसेम्सि केऱ्याचे समजते.

म० इन्स्पेक्टर जनरल आफ पोलिस मेजर लेन साहेब गेले आठवड्यांत एथे आले होते व त्यांनी जेलाची चांगली मार्मिक रीतीने तपासणी केली असे समजते.

रा. रा. पांडुरंग रामचंद्र इलिचपुरचे जु. ए. असिस्टंट कमिशनरचे क्लर्क यांची बदली कारंजे कोर्टांत होऊन कारंजाचे कोर्टाचे शिस्तदार रा. रा. रामराव ब्यंकटेश यांची इलिचपुरास शाली असे व वऱ्हाडमित्रावरून समजते.

नवीन सालचे सिद्धी, कलाली व अफगांजा या चार मादक पदार्थांचे मक्ते हरास शाले. दरसाल या चोहोशिवाय विषयुक्त १६ पदार्थ मक्तेदारावाचून दुसऱ्या कोणास विकण्याची परवानगी नसे पण एखा एप्रिलपासून ते सोळा पदार्थ पाहिजे शाला विकण्यास परवानगी मिळणार. तथापि वर लिहिलेल्या चार जिनसांचे मक्तेचे हरासाची रकम गतवर्षापेक्षा अकोले व इलिचपुर जिल्ह्यांत सुमार ४४१४४ हजार व उमरावती जिल्ह्यांत ६६ हजार रुपयांनी अधिक शाला असे समजते. नवीन सालाकरितां अकोले जिल्ह्यांत मुख्य मुख्य मक्तेदार सुमार २० असून त्या हरासाची रकम सुमार २८३००० आहे. अशा अपकारक व खोडकर पदार्थांच्या विक्रीवर जितका जरब कर बसेल तितका चांगलाच असे आझास वाटते. साचप्रमाणे कुचला जपाळ बगैरे १६ पदार्थ सोडून देऊनही गतवर्षापेक्षा हल्लीचे उत्पन्न अधिक वाढविले याबद्दल आमचे हुशार कमिशनर साहेबांचे कर्तवगारीची तारीफ केली पाहिजे.

गेले आठवड्यांत म० कर्लेन मैजीस साहेब रेजिस्ट्रेशनखात्याचे इन्स्पेक्टर जनरल एथे आले होते ते खामगावास गेले. त्यांनी अडगाव, अकोट व बाळापुर एथील रेजिस्ट्रेशन दफ्ताराची तपासणी केली असे समजते.

आमचे एथील डिपुटी कमिशनर म० कर्नेल मेन साहेब बहादूर यांची प्रकृती अस्वस्थ असल्यामुळे त्यांनी क्वा. फ्यारर साहेब असिस्टंट कमिशनर यांस आपले का

माचा चार्ज दिला हणून पूर्वी कळविलेले आहे. साहेब बहादुरांनी दांड महिन्याची आजारीपणाची रजा मागितली होती ती अलिशान रोसिडेन्ट साहेबांनी मंजूर केली.

गेल्या आठवड्यांत एक दिवस साहेबांची प्रकृति फारच अस्वस्थ शाली होती पण अलीकडे एक दोन दिवसांपासून ईश्वर कृपेने त्यांस आराम वाटू लागल्यामुळे त्यांनी आपले कामाचा चार्ज क्वा. फ्यारर साहेब यांस मागितला पण क्वा. फ्यारर साहेब रोसिडेन्ट साहेबांचे हुकुमाखेरीज चार्ज देईनात हणून मे. मेन साहेबांनी रोसिडेन्ट साहेबांस तार केली व एक दिवस आपले कामही पाहू लागले असे ऐकतो. पण हल्ली असे समजते की क्वा. फ्यारर साहेबांनीही रोसिडेन्ट साहेबांस तार केली होती व त्यावरून अलिशान रोसिडेन्ट साहेबांनी दुसरा हुकूम देईपर्यंत क्वा. फ्यारर साहेबांनीच काम पहावे असे तारायंत्रद्वारे कळविले आहे. व त्याप्रमाणे कालपासून क्वा. सा. काम पाहू लागले. मे. कर्नेल मेन साहेब यांना लवकरच चांगले आरोग्य व्हावे असे आझी इच्छितो. व तसे प्रकारे त्यांस काम करण्याची शक्ति शाली असल्यास अलिशान साहेबांस त्यांना काम करण्याची परवानगी देण्यास व त्यांची रजा रद्द करण्यास कांहीं हरकत नाही. तरी याविषयी जास्त हकीकत समजेपर्यंत आझी जास्त लिहित नाही.

मे. आर पेनन साहेब रिविन्यू सर्वेचे सुपरइन्टेन्डेंट या आठवड्यांत एथे आले होते एथील रिविन्यू सर्वेचे रेकार्डाकरितां व मालेगावाच्या रेकार्डाकरितां जो स्वतंत्र लवचे आहे तो अक्टोबरपासून कमी करून ती दफतरे जिल्ह्याच्या हुजूर कचेरींत ठेवून त्याच्या कामी एकेक कारकून मात्र ठेवणार. उ. अ.

वर्तमानसार

बालेन एथे जे युरोपियन कानफरन्स भरणार आहे त्यांत तुर्कस्थानच्या वर्तीने साफ बेट पाछा हे बकील घेणार आहेत.

रोमेनियन वेसारेविया प्रांतातील कागाल व बालग्राड हीं दोन शहरें रशियन फौजेने घेतलीं.

तुर्की सरकार बरोशियन सरकार यांमध्ये एक गुप्त तहनामा झऱ्याची खबर निघाली आहे.

तुर्कस्थानातील हर्जेगोविना व बोसानिया हे दोन प्रांत आस्त्रोहंगारियन सरकारचा घेण्याचा विचार आहे असे झणतात.

सुलतानाने आपल्या राज्यातील सर्व इंग्लिश कामदारांस राजिनामा देण्यास लावले. आणि कियेक कामदार तर टर्की सोडून गेलेही. सुलतानाने राज्यप्रकरणी विचार करण्यास वेळेले पार्लमेन्ट लोकांत कांहीं गडबड होईल या भीतिस्तव उठविले. दक्षिण वेसारेविया रशियाकडे जाणार यावरून रोमेनियातील प्रजेची मनें फार विचरली आहेत— आजपर्यंत लढाईत थरलेल्या कैद्यांपैकी हल्लीं रशियाच्या हातांत १२०००० लोक आहेत, पैकीं २० पाने आहेत. रशियांनीं १००० तोफाही काबीज केऱ्या. ता. ९ कागाल व वेल्ग्रेड हीं २ रोमेनियन शहरें रशियाने घेतलीं. ता. ६

मुंबई एथील चालू महिन्यांत होणारे प्रदर्शन दिसेपर महिन्यांत होईल.

सर कावसजी जाहांगीर रेडीमनी यांनी विकारी शारीर व्यवच्छेदन विद्याची प्रा. भे. कालेजांतील ज्या विद्यार्थ्यांची परीक्षा उत्तम उत्तरेल त्यांस वार्षिक बक्षिस देण्या करितां ४ रुपये व्याजाच्या १५०० रुपयांच्या नोटी सरकारांत दिल्या आहेत.

मुंबई एथील एलीफन्स्टन कालेजांत सर कावसजी जाहांगीर यांचा पुतळा वसविण्याचा समारंभ तारीख २ मार्च रोजी झाला. सर कावसजी यांनी साधारणतः विद्याखात्यास व विशेषकरून एलीफन्स्टन कालेजगृह बांधण्यास मोठी मदत केल्यावरून एलीफन्स्टन कालेजांतील व दुसऱ्या लोकांनी वर्गणी जमवून हा पुतळा वसविला आहे. प्रोफेसर वर्डस्वर्थ, प्रो. हयानर्थवे ट व आन. मि. गिबन यांनी सुरस भाषणे करून सर कावसजी यांची त्यांच्या उदार बुद्धिविषयी फार स्तुती केली. आन. मि. गिबन यांनी सांगितले की सर कावसजी यांनी परोपकार बुद्धीने विद्यार्थ्यांसाठी १५००००० रुपये आजपर्यंत खर्च केले. एलीफन्स्टन कालेज बांधण्यास त्यांनी दोन लक्ष रुपये दिले. सिव्हिल इंजिनियरिंग कालेज बांधण्यास पन्नास हजार रुपये दिले तसेच युनिव्हर्सिटीहाल बांधण्यास एक लक्ष रुपये दिले व अशाच दुसऱ्या पुष्कळ रकमा दिल्या आहेत.

युरोपांत मोठमोठ्या राज्याजवळ पुढे लिहिल्याप्रमाणे फौजा आहेतः—

आसिया, २७८०००; ९९००० बेलजम, फ्रांस ४०४०००, ४०२००० जर्मनी, ग्रेटब्रिटन ६२८४०, १९९०० इटाली, रशिया ८४६०००, १५२००० स्पेन; तुर्कस्थान १४९०००. येणेप्रमाणे सैन्य असून शिवाय बिकट प्रसंगी उपयोगी पडण्याकरितां बाल्टीअर नामक बिनपगारी शिकलेले लोक प्रत्येक राष्ट्राजवळ पुष्कळ आहेत.

युरोपांतील चालू लढाईत रशियाचे एकंदर ८०४३५ लोक मेले.

राणी साहेबांच्या सन्मानार्थ १०१ तोफांची सलामी व्हावयाची परंतु आतां असे प्रसिद्ध झाले आहे कीं राणी साहेब हि दुस्थानांत हजर नसतांना जी सलामी व्हावयाची ती ३१ तोफांची व्हावी.

पारवनापट्टीचे मुंबई करितां पास झालेले कायद्याचे स्वरूप मद्रासच्या कायद्यापेक्षां फार भयंकर दिसते. मद्रासचे पारवनापट्टीचे १२ वर्ग केले आहेत त्यांत पहिले वर्गांत ज्यांचे सालिना उत्पन्न ४० हजार आहे त्यांस ८०० व शेवटच्या ह्मणजे १२ व्या वर्गांत ज्यांचे २०० पासून ५०० पर्यंत उत्पन्न असेल त्यांस सालिना ४ रुपये फार आहे.

हिंदुस्थान सरकारचे कायदे कौंसिलीत हयाराचे कायद्याचे बिलाचे तिसरे वाचन होऊन तो कायदा पास झाला.

सर जोसेफ फेरर यांनी हिंदुस्थानांत सर्व व इतर विषागी प्राण्यांपासून मृत्यू या विषयावर ध्याख्यान दिले त्यांत सर्गीं असे सांगितले कीं सदरील जनावरांपासून २०००० मनुष्ये व ५०००० गुंे दर वर्षीस मरतात. पैकीं १७००० तर फक्त

सर्पदंशांचेच मरतात !! सर्व साहेब मजकूर यांचे ह्मणणे असे आहे कीं विषारी प्राणी निर्मूल करण्याकरितां एक स्वतंत्र डिपार्टमेंट ठेवावे. ने ओ.

गल्प— रशियन सरकार टर्कीचे बादशाहास दिलेले तत्कावर बावून त्यास बादशाहा बनविणार व पूर्वीचे मुसलमानी राज्याप्रमाणे व्यवस्था करविणार अशी एक गल्प उडाली आहे. ही गल्प कितपत खरी आहे हे आह्मास सांगवत नाही. दुसरी गल्प अशी आहे कीं, मुंबईहून विलायतेस तार पाठविणे तर ती आठ मिनिटांनीं तेथे जाऊन पोचते; परंतु हल्लीं मुंबईस एका नेटिवाने असे एक साधन शोधून काढले आहे कीं, मुंबईहून मनुष्य निघाले असतां चार मिनिटांत विलायतेस जाऊन पोचेल वय जवळची खात्रा आमचे टाइम्स आफ् इंडिया कर्नाटीं करून घेतली आहे; असे त्यांचे लिहिण्यावरून समजते. हे साधन कोणत्या प्रकारचे शोधून काढले आहे हे समजत नाही. सदरहू गल्प जर खरी असेल तर वायूचे वेगपेक्षां ही याची मातवरी ज्यस्त आहे असे समजले पाहिजे. सोलापुर. क.

सावण— हा पदार्थ नवीन उमेदवार व्यापारोत्तक मंडळीस मोठा फायद्याचा आहे असे त्यांच्या खपावरून दिसून येते. गेल्या ९ महिन्यांत ५ लक्षांचा सावण परमुख हून या देशांत आला व या देशांत तया होणारा माल परमुखांत २॥ लक्षांचा गेला. या जिनसांचे घटक पदार्थ चरबी, तेल, पोटास, सोरा वगैरे सर्व या देशांत मिळतात. फक्त चांगला सावण तयार करण्याची यंत्रेच एथे उमेदवार भांडवलदार मात्र नाहीत परंतु आमच्या ऐकण्यांत चांगल्या आधारावरून असे आले आहे कीं मुंबईतील कितीएक पुढारी व देशहितचिंतक यांनी असा कारखाना सुरू करण्याचे मनांत आणून सावदलची यंत्रे वगैरेही एथे येऊन दाखल झाली. इ. प्र.

मृत्युभय.

साधारणतः भीति मानवच्या सुखास विघ्न होय. परंतु ती जेव्हां जनरदस्त होऊन केवळ दृष्टेग होते तेव्हां त्यास ती दुःखाची रास होते. मृत्यूचे भय सर्वत्र अशा प्रकारचे असते. ह्या गोष्टीची सर्वांस मोठी दहशत पडलेली असते. स्वतःच्याच मरणाची भीति असते असे नही, तर सुहृत्संबंधी व इतर जन ह्यांच्या विषयीही वाटते. मरणाचे भय जरी मनांत प्रतिकर्षणां सलत नसते, तथापि त्यापासून जेवढी धास्ति व अनास्था उत्पन्न होत त त्या व त्याच अनर्थकारक होत. ज्यांस परलोकाविषयी संशय आहे किंवा तदास्तिक्य बुद्धि नाही, आणि कर्मार्थ जन्यच काय ते सुख असे वाटते, त्यांस ही भीति असली तर कदाचित् शोभेल. ऐहिक संपत्ति, परिवार, प्रतिष्ठा, इत्यादि सुखास मृत्यू प्रतिबाधक आहेत. परंतु परलोकाविषयी साशक असून प्रपंच्यामध्ये अनीशय तापत्रय मानणारे, त्याप्रमाणेच परलोकाविषयी निश्चितबुद्धि जे आस्तिक, धार्मिक, व भा

मिक जन, ज्यांस पुरुषार्थ ह्मणजे केवळ अर्थ व काम हेच नव्हते, परंतु धर्मार्थकाम मोक्ष हे चतुष्टय होय, प्रपंच्यांत राहून अखिल सुख सौभाग्य संभोगित असतां विशयतः मोक्षसाधक जे धर्माचरण तेच ज्यांस प्रधान, मुक्ति हेच सारसुख, परमागतिः ह्यांतच स्वार्थ व परमार्थ अशी ज्यांची खात्रा आहे तेही ह्या भीतीपासून मुक्त नाहीत. तर मग मरण हे आहे तरी काय? त्याची आपणास कोठवर माहिती आहे? वास्तविक पहातां हे, जन्मासारखेच एक स्थिरंतर आहे. पंचभूतात्मक देह पंचत्वात पावला, त्याचे रूपांतर झाले, एवढेच त्या विषयी ज्ञान आपणास उपलब्ध आहे आणि पिंडधारी आत्मा मृत्युलोकीं येऊन भौतिक उपाधीस पात्र झाला आहे हेच आपणास जननाचे मुख्य ज्ञान होय. उभय पक्षां स्थिरंतर करून साम्य असतां जननाचा केवढा आनंदोत्सव, आणि मरणाचा किती शोक! ज्या जन्माच्या योगेकरून भौतिक उपाधीच्या भ्रमच्छकास आपण पात्र होतो, नाना अवस्थांतरे व उत्पात ह्यांच्या तावडींत सांपडतो, त्या जन्माविषयी जर आपणास भय वाटत नाही, तर ज्या मरणाच्या द्वारे ह्या तापत्रयांतून सुटतो त्या विषयी मुळीच वाटू नये. अंतःकरणास खेद होईल पण भीतीस अवकाश नाही. मानवची विषयभोगी असासक्ति व सहवास ही तर ह्या भीतीची पर्यायाने कारणे होत, परंतु सारासार विचार करणाऱ्यासुद्धां पुष्कळ लोकांस त्याची एवढी दहशत पडण्याचे मुख्य कारण हे दिसते कीं, धर्माने मृत्यूस अति भयानक स्वरूप दिले आहे. इहलोकीं केलेल्या सर्व पापांचे दुःसह शासन परलोकीं होणार, व अमर आत्म्यास सार्वकालिक सुखासुख मृत्यु लोकींच्या पुण्यपापानुरूप होणार असा बहुधा धर्मशास्त्राचा निर्णय असतो. त्याप्रमाणेच नरकाची विकार, अंगावर रेंमांचे उभे राहतील अशी विपरीत वर्णनेही करून ठेविली आहेत. अशा प्रकारे मरण जसे मूर्ते शत्रु वाटेल तसे केले आहे.

आतां पापाची शिक्षा निश्चयकरून होणार पण ती परलोकींच होणार अशी मिथ्या भीति घांणे ह्मणजे आतां ती होत नाही काय? मोक्ष सागरांत वास करित असतां व अपूर्व शांति आणि अतुल सुख ह्यांची साहसे समीप असतां संसारांगराने निर्जलजलाशयामध्ये जसा मासा तळ मळतो तसे तळमळणे हे पापांचेच शासन नव्हे काय? आणि क्षणभंगू मृत्यु लोकांच्या जीवित क्रमामध्ये कृताकृत जे पापपुण्य सावरून शाश्वत सुखदुःखाचा निर्णय प्रेमसागर जगज्जननी करील काय? केवढा हा अनर्थ! अस्तु.

दुसरे असे कीं, मरणोन्मुख मनुष्याची सावेळीं आपापल्या धर्माविषयी खात्रा करण्यास कित्येक शरतात, व सावेळीं नडलेल्या भावावरूनच मुक्ति मिळेल असे ह्मणतात ह्यावेळीं झालेला ग्रह, ते ह्मणतात तेवढा नाही तरी कदाचित् कांहीं अशी दृष्ट होण्याचा संभव आहे, पण ह्या प्रसंगां ग्राहकादि सर्व शक्ति निःसार होऊन जातात, तेणेकरून त्यास कांहीं ग्रहण न

होतां उरूटा त्रास मात्र होतो व एवढ्या क्षणिक भावाने मुक्ति होईल असेही नाही. मुक्तिसाठीं सदां सपन्न असले पाहिजे. पुनः, आजन्म त्याची ज्या विषयाविषयी खात्रा झाली नाही त्याविषयी पंचप्राण घोटालतात अशा वेळीं तरी कशी होणार. तर असलीही एक देशीय धर्माची भीति तेथे आणू नये. त्यास भजन, पुराण, श्रवण, पादिकेकरून सानंद गांभीर्याने व शांत वृत्तीने निवतू द्यावे. जवळील मंडळीनेही जसे त्यास भय न वाटेल असे वर्तावे.

सुषुप्तिमध्ये आपणास देहभान नसून जागृतावस्थेचा अगदीं अभाव असतो. परंतु जागे झाल्यावर जसा तिचा अनुभव होतो तसेच मरणाविषयी समजले पाहिजे. आतां देहाच्या किंवा पार्थिव सुखहानीच्या संबधाने पाहिले असतां देहाचे सर्व भान बुध्या उल्हासांने सोडून महात्म ब्रह्मलोकीं जे शाश्वत सुख इहलोकींचे अनुभविण्यास सोत्कंडित असतात व ह्यास त्याचा अनुभव प्रमाण. मग ह्या सुखाचे व देहाचे प्राधान्य ते काय? हेही लक्षांत ठेवावे कीं, मृत मनुष्याची स्वतःस किंवा दुसऱ्यास हा नि होत नाही. जे कांहीं आपणास त्याचे दृष्टिगोचर असते तो त्याचा पिंड होय पण हा पिंड हरघडी भिन्नता पावत असतो. वर्षांच्या गोजीरवाण्या सुप्रसन्न मुलाची तसवीर ते १० वर्षांचे झाल्यावर आला लावून पाहिली असतां ते वर्षांचे साजरे तांन्हे नाहीसे झाले असे स्पष्ट दिसून येईल. तेव्हां देह अवस्थांतरे सतत पावतो. मरण हे त्याचे अभावस्थांतर एवढेच. आत्मा इहलोकींही दृष्टिगोचर नसून अमर आहेच आहे. त्याला लेशमात्रही आपय करण्याचे मृत्यूस सामर्थ्य नाही.

सारांश कोणत्याही रितीने पहातां मरण ही भीतिकारक गोष्ट नव्हे असे सिद्ध होते. ही भीति केवळ भ्रम होय. हे निराधार व अिदासीन्यादि अनर्थकारक भय दूर केले पाहिजे. त्याने धर्मास पुष्टी न येतां ते त्याच्या न्हासास मात्र कारण होते. कल्पित भीतीने किंवा कर्म फलाच्या मोहाने धर्मवृद्धि कदापि होणार नाही हे पक्षे लक्षांत ठेवावे व अशी बुद्धि अभीष्टही नव्हे.

मृत्यु अनिवार्य. परंतु साविषयी खिन्नता वाळगून आरेग्यादि शारीरसुखाची उपेक्षा करू नये. परिबधित वृक्ष जसा फलरुप होतो तसा संरक्षित काय देवकार्या व परोपकारा लागता. अशाच सत्कार्यां तो शिजवावा, आणि सर्वथैव परमेशाधीन व त्यानेच ज्याचा योजना केली आहे, असा जो गंभीर व पवित्र मृत्यु त्यास शत्रु मानून त्याचा अनादर करण ज्योपेक्षां शत्रु बुद्धी मानवास अगदीं अनन्वित होय. त्या अर्थी त्यास मित्र मानून सानंद आलिंगन द्यावे. परम वरसल पिता जे योजितो ते सर्व मंगलच असते. अतएव ते शिरसांबंध करून त्यास निरंतर शरणागत असावे.

सु. प.

हे पत्र अकोला एथे वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडराव बाळाजी फडके यांनी छापून प्रसिद्ध केले.

वहाडसमाचार.

पुस्तक १२

अकोला, रविवार ता० ३१ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

अंक १३

वहाडसमाचाराची किंमत

वर्षाचे अगाऊ	१
सालाखेरे	०
किरकोळ अंकास	०४
हांकडाशील	
वर्षाचे अगाऊ	१८८
अखेर	१

नवीन वर्गणीदार होऊ इच्छितां ली कार्ड वगैरे अगाऊ वर्गणी यावी झणजे पत्र सुरू कोले जाईल.

नोटिसीबद्दल.

घराठी, १० ओळीचे आत	१
१० ओळीपुढे दर ओळीस	०१८६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपीत दर ओळीस	०४
दुसरे खेपेस	०२

जाहिरखबर.

सर्व लोकांस जाहीर व्हावे की, आज पासून पुढे दुसरी जाहिरखबर देईपर्यंत आम्ही आपल्या वहाडसमाचार छापखान्याचे म्यानेजर रा. रा. हरी रामजी अणवीकर यांस नेमिले आहे तर ते कारखान्या संबंधी पत्रव्यवहार व निले वगैरे करतील ती आणि पैसा घेतल्याच्या पावत्या देतील त्या आम्हांस भेजून आहेत. कळवावे ता० २२ माहे नोवेंबर सन १८७८ इ० खंडेराव बाळाजी फडके वहाडसमाचाराचे मालक.

जाहिरात.

NOTICE.

THE BANK OF BOMBAY.

The Khamgaum Branch is prepared to receive Fixed Deposits on the terms noted below:—

For 6 Months certain at 3 percent per-annum.

For 12 Months certain at 4 percent per-annum.

For Sum of Rupees 5000, an-upwards other arrangements may be made by addressing the under signed.

Harry H. Hynes
Agent.

Khamgaum,
19 th November 1877.

नोटिसा.

चिरजीव राघो पुरुषोत्तम व गंगाराम पुरुषोत्तम कुळकर्णी मीजे पळसे वगैरे ६ गावे व कोलखेडे, बहादरपुर मिळून आठ

गाव यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते की तुमचे व आमचे निमि निमचे हिस्से असून आमचे हिस्साचे कामी तुम्हा पैकी गंगाराम पुरुषोत्तम यास नेमून देऊन त्यांनी तारीख ३० मे सन १८७३ इसवीचा करारनामा लिहून देऊन दरसाल स्वामित्वाबद्दल १०० रुपये देण्याचा करार केला आहे. त्याप्रमाणे सन १८७४ फसली अखेर दिले बाकी राहिले तीन वर्षांचे रुपये दिले नाहीत सबब या नोटिसीवरून तुम्हास सूचना देण्यांत येते की आमचे राहिलेले ३ सालचे रुपये आपसांत तुम्ही आणून द्यावे न दिल्यास मुद्दल आणि रुपयांचे व्याजसुद्धा फिर्दाद होऊन त्याचा खर्च तुम्हास द्यावा लागेल हे समजावे ही नोटिस पावल्या तारीखपासून ८ दिवसांत जबाब द्यावा. तारीख १७ मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) कृष्णाजी विठ्ठल कुळकर्णी
रहाणार मीजे पळसे
दस्तुर खुद

नोटिस.

चिंधानी वलद जानजी ठाकरे रहाणार निमकर्दे तालुके बाळापूर यांस खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते की तुम्ही आम्हास तारीख १७ माहे मार्च सन १८७८ इसवीचे वहाडसमाचारांत नोटिस दिली ती पावली व लिहिलेला सर्व मजकूर समजला. या नोटिसीचे उत्तर येणे प्रमाणे:—

तुम्ही नोटिसीत लिहिता की, दुकान संबंधी जे काही आहे त्याच्या दोन फर्दी करतो व मग पंच मार्फत तुम्हास वाटेल ती तुम्ही उचलून घ्यावी परंतु असे होणे नाही तुम्ही आम्हास असामीवार समजून दिल्यावाचून आम्ही फर्दी घेणार नाही. दुसरे तुम्ही लिहिता की आम्ही हिशेब व गैरे समजून घेऊन नोटिसीत खोटे लिहिले परंतु आमच्या मते तुम्हीच खोटे लिहिला कारण आम्ही मुळांच हिशेब वगैरे समजून घेतला नाही व आम्ही आपल्या हिशेबबद्दल असाम्यावार समजून घेऊन तुम्हास पावती देऊ असे बाळापुरास येऊन कर्धीच बोललो नाही. असे असून हा सर्व मजकूर तुम्ही खोटा लिहिता. यास्तव तुम्हास या नोटिसीने आतां हेच कळवितो की तुम्ही आम्हास असाम्यावार रजुवात करून द्यावी झणजे आम्ही कोणताही फर्दी घेऊं. वर लिहिल्याप्रमाणे तुम्हास जे काही करणे असेल ते ही नोटिस पावल्या दिवसापासून ८ दिवसांत करावे. नाही तर दिवाणी कोर्टांत फिर्दाद करून आम्ही आपला सर्व पैसा, नोटिसांचा व कोर्टाचा खर्च सर्व तुम्हापासून भरून घेऊ हे आपणास कळावे. तारीख २२ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) नारायणसा वलद रामचंद्रसा
रंगारी वस्ती अकोले
दस्तुर खुद.

नोटिस

रा. रा. जिवनराम वलद उदेंदराम मारवाडी रहाणार मीजे पाटखेडे तर्फे झेंसपुर तालुके अकोले यासी. लच्छोराम सुकदेव मारवाडी दुकान दहीगाव तर्फे झेंसांग तालुके अकोले याजकडून नोटिस देण्यांत येते ऐसी जे. तुम्हाकडे आमचे रुपये सुमार १००० एक हजार सर्व माल टालासह निघतात. एकंदर आमचे एथून तुम्ही सुमार चार हजार रुपये पर्यंत चिखर चिखर बाकी उचलली व सुमार तीन हजार रुपये वसूलही दिला पण आतां राहिलेल्या बाकीचा हिशेब करून तुम्ही रुपये देत नाही. आम्ही तुम्हास हिशेब करून रुपये देण्याविषयी दोनतीन वेळा झटले पण तुम्ही येऊन निकाल करीत नाही. याकरितां ही मुद्दाम नोटिस दिली आहे. तर ही नोटिस पावल्या पासून ८ आठ दिवसांचे आंत हिशेब करून रुपयाची आदाई करावी. याप्रमाणे तुम्ही न केल्यास मुदत संपतांच दिवाणी कोर्टांत फिर्दाद करून रुपये वसूल करावे लागतील व तसें झाले झणजे कोर्टखर्च तुम्हास द्यावा लागेल. झणून जबाब द्यावयाचा असल्यास मुदतीचे आंत द्यावा. या नोटिसीचा खर्च तुम्हावर बसेल. कळवावे तारीख २३ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) लच्छोराम सुकदेव मारवाडी
दस्तुर खुद.

नोटिस.

बाळकृष्ण आपाजी पांडे मीजे उंबरे प्रमाणे अडगाव तालुके अकोट यास खाली सही करणार शिराम वलद तानकाजी पाचकोर वस्ती मीजे जितापुर तालुके अकोट याजकडून नोटिस देण्यांत येते की तुम्हास मी आपले तर्फे सरकारांत काम चालविण्यास कुलमुखत्यार नेमिले होते व मुखत्यारपत्र करून दिले होते परंतु तुम्ही मला न विचारतां अविचाराने वागता याजकरितां तुमचे कुलमुखत्यारपत्र रद्द केले आहे तर तुम्हास नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसांत कुलमुखत्यारपत्र व इतर कागदपत्र जे तुमचे पार्शी माझे आहेत ते मला द्यावे. तुम्हास एक वेळ मुखत्यार पत्र मागितले असतां दिले नाही याजकरितां कळविले आहे.

रावजी वलद मुकाजी वणकार याजकडून तुम्ही माझे नावची फिर्दाद अडगाव काटांत केली आहे झणून मला आतां समजते. यास त्याची आमची अपांत समजत झाली असून तुम्ही विनाकारण फिर्दाद केली आहे व हा मजकूर तुम्हास कळविला होता. याजकरितां या संबंधाने जो खर्च पडला असेल तो आम्ही तुम्हास देणार नाही. कळवावे ता. २६ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.

(सही) शिवराम वलद तानकाजी
पाचकोर निशाणी खुद
हातची रेघ

पत्रव्यवहार

या सदराखालील मजकूर पत्रकरीच्या पतास मिळूनच असतील असे समजून नये.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—
वि० वि० पत्र कर्ते महाराज, आपले तारीख १० माहे फेब्रुवारी सन १८७८ इसवीचे अंकांत "तुमचा दातारामात्मज" या स्वीचे एक पत्र प्रसिद्ध झाले त्यांत एका ओवीचा अर्थ विच्यारिला आहे त्याचे उत्तर मी यथामतीने सादर कर्ते यत आण आपले येसा अंकी आगा बाल अशी आशा आहे.

प्रभ ओवी
धारातीर्थी जन्मला ॥
रंभेवर्ती भिरविला ॥
सीता शुद्धा घेऊन आला ॥
तो मासुती नोंदवा अर्जुना ॥१॥
यावर उत्तर
काष्टदपि शस्त्रधारे ॥
निपजुनि मिरेवे बलवकरे ॥
तंदूल सीत आणुनी आदरे ॥
परीक्षा करवी स्वअंगे ॥ १ ॥
पत्र कर्ते महाराज मी यथा मतीने उत्तर दिले आहे. कळवावे. तारीख १८ माहे मार्च सन १८७८ इसवी.
एक वर्गणीदार.

रा. रा. वहाडसमाचार कर्ते यांस:—
वि० वि० लिहिण्याचे कारण की, मी आ च्यार ओळी लिहिल्या आहेत त्या आपण छापून प्रसिद्ध कराल अशी आशा धरून लिहिण्यांत आल्या त्या येणेप्रमाणे:—

तालुके मंगरुळपीरचे तहशिलदार मि. महमद शाबाखा साहेब यांचे पुतणे मि० महमद मैमुदअलीखा व हे तारीख २० माहे मार्च सन १८७८ इसवी रोजी मंगरुळपीर एथील हिंदुस्थानी शाळेत मुलांची परीक्षा पहाण्या करितां गेले. हा तेवर्ग १ला, २रा, ३रा, व ४था ह्या च्यार वर्गांची परीक्षा घेतली आ पैकी पहिल्या व दुसऱ्या वर्गातील मुले बरीच हुशार दिसून आली ३ रे व ४थे वर्गातील मुले काही पेशी चांगली आहेत. मात्र मुले शाळेत थोडी येत असतात असे त्यांचे नजरेस आले, आणि आमिरादीन हेडमास्तर यांनी मुले शिकविण्याकडे बरेच लक्ष दिले आहे. असेच सदोदित हेडमास्तर मुले शिकविण्याकडे लक्ष देतील तर मुले थोडे दिवसांत चांगले हुशार होतील असे त्यांच्या लक्षांत आले. नंतर परीक्षा घेणारे मि० मैमुदअलीखा साहेब यांनी मुलाला वाट पाहकरितां एक रुपयाची मिठापी व आठ आप्याची बुरके आणि दोन आप्याचे कागद एकूण १॥= एक रुपया दहा आप्याचे अक्षीय परिक्षेत उतरलेल्या मुलां

स वाटून दिले व शाळेत मुले घोडी आहेत हणून गावांतील मुले शाळेत पाठविण्याविषयी तजवीज चालविली आहे. हे मनुष्य फार खानदानीचे असून स्वभावानेही फार चांगले आहेत आणि गरीब गुरींचे कल्याण करणारे आहेत. धर्मदायाकडेही त्यांचे बरेच लक्ष असते. असली मनुष्ये ईश्वराने घोडींच पैदा केली असतील. ईश्वरानां अशीच बुद्धि देवी आणि ते असे-असे लोकांचे कल्याणाकडे लक्ष देवोत. कळवे तारीख २०१३७८ इसवी.

एक

गावांतील फिरस्ता.

आश्रयदात्यांस विनंती.

गेले रविवारी आमचे वऱ्हाडसमाचार पत्राचा अंक निघाला नाही हे कळविण्यास आम्हास फार वाईट वाटते. गेले आठ-वऱ्हाड्यांत सोजवपरपासून बुधवारपर्यंत जरी शिमण्याचे सणानिमित्त कारखान्यास सुटी होती तरी वर्तमानपत्र एक दिवस आगे मागे निघण्यास हरकत नव्हती; तथापि सद्धे सुट्टी संपताच आम्हाचे कारखान्यांतील लोकांस २३ दिवस काही निकडोने विशेष कामी लावावे लागले. व याच संघीत गावांत पसरलेल्या तापाच्या रोगातीने एक दोन कंपोजिटर आजारी झाले. तेणे करून पत्र काढण्याविषयी सर्वोपरी आमचा निरुपाय झाला व पत्र बंद ठेवणे भाग पडले. याबद्दल आमचे प्रियवाचक व आश्रयदाते आम्हास क्षमा करतील अशी आम्ही अंतःकरणपूर्वक आशा करितो.

म्या. व. स.

वऱ्हाडसमाचार

मिति फाल्गुन वद्य १३ शके १७९९

देशी भाषेतील वर्तमान पत्रांचे संबधाने कायदा.

हा कायदा तारीख १४ मार्च रोजी ना मदार गव्हरनर जनरल साहेब बहारदुर यांचे कायदे मंत्राल्यांत पास झाला या विषयी आम्ही आपले वाचकांस गेले अंकी कळविले असून त्या संबधाने देशी भाषेतील वर्तमानपत्रे, रयत व सरकार यांस होणारे नफे तोटे याविषयी आम्ही आपले मत देण्याचे कबूल केले आहे, याप्रमाणे आम्ही आपले समजुतीप्रमाणे दोन शब्द लिहितो.

आतां नव्या तोळाचा विचार करण्यापूर्वी या कायद्याचे उत्तरे विषयी ऐसे थोडे स्पष्टीकरण करतो. ते असे:—
इंग्रज सरकारची राज्य पद्धति कायदा

शीर आहे हे सर्वास माहित आहेच. हणजे सर्वास काही करावयाचे असते ते करण्या पूर्वी प्रथम त्या संबधाने कायदा करून तो सर्वत्र प्रसिद्ध करत. आतां कोणत्याही गोष्टीबद्दल कायदा करावयाची ती तरी सरकार उगीच्या उगीच करित नाही. तर सरकारच्या कार्या काही अपायकारक कांय झपा जातात ते व्हांच मूळ कायदा उत्पन्न होतो. याच सिद्धतेवर हा वर्तमानपत्राचाही कायदा निपजला आहे.

देशी भाषेतील वर्तमानपत्रांच्या ज्या लेखावरून हा कायदा पास झाला आहे त्या पैकीं मुंबई इलाख्यातील वर्तमानपत्रांतील लेख तारीख २६ व २७ मार्च च्या टाइम्स आफ इंडिया नामक मुंबईच्या इंग्रजी पत्रांत प्रसिद्ध झाले आहेत. ते लेख बहुधा सर्वच वर्तमानपत्रांतून थोडथोडे भासल्याकरितां घेतले आहेत त्यांस आमचे लढानेसे वर्तमानपत्रांत जागा देवव नाही.

ज्या दयाळु इंग्रज सरकारांनी आपल्या विलायते प्रमाणेच वर्तमान पत्रां संबंधी हक्क एतद्देशीय भाषेत निघणाऱ्या वर्तमानपत्रांसही दिले होते ते कारण विरहित व निरर्थक कधीही परत घेतले नसते असे उघड दितें. तस्मात् आम्ही आपलेच हातून आपला अधिकार गमाविला. माजिस्टरास शंभर रुपये पर्यंत दंड करण्याचा अधिकार दिलेला असतो हणून याने जर सरसकट गुन्हेगारास शंभर रुपये दंड केला तर ते कस कधी योग्य ठरगार नाहीं. तद्वत सरकाराकडून आजवर सर्व वर्तमानपत्रांस स्वातंत्र्य मिळाले होते व इंग्रजी पत्रांचे अनुकरणाने दिवसे दिवस विद्यावृद्धि होत गेल्याने व क्वचित् अविचाराने एतद्देशीय वर्तमानपत्रांत बरेच चुरचुरीत व मर्मभेदक लेख येऊ लागले होते. व दिलेल्या अधिकाराचा पूर्ण अमल गाजला जात असे. आतां तशा लेखांपासून विशेष हणण्या सारखा काही फायदा होत असे असे तर मानवत नाहीच पण उरुट सरकारच्या मनांत या लेखापासून भीति उत्पन्न होऊन तसे प्रकार अनीच बंद करण्याविषयी कायद्याची योजना झाली.

या कायद्याच्या योगाने देशी वर्तमानपत्रांचे विशेष नुकसान व्हावयाचे नाही तथापि ती चालविणाऱ्यांवर वारंवार तुफाने कोसळण्याचा संभव आहे. कारण सद्धे कायदातील तिसरे कलम सामान्य प्रतीच्या लेखासही लागू करतां येईल असे आहे. रयतेची खरी स्थिति व सुख दुःखे हां सरकारच्या कार्या जाण्यास वर्तमान पत्र हे एक मोठे साधन आहे. पण आतां ती सुख दुःखे यथातथ्य देखील वर्तमानपत्रांतून अणतां येण्याची मुष्किल आहे. कल्पना करा की, "एथे पाण्याचे तार दुर्भिक्ष पडले आहे व तिकडे सरकारचे हणण्या सारखे लक्ष नाही." तरी या बद्दल अशीच हकीकत वर्तमान पत्रांतून यावी की, नाही वाबद्दल कायद्याचा खुलासा नाही.

या कायद्याचे योगाने सरकारचेच काय पण कोणा अन्न मनुष्याचे देखील मन

दुःखिण्यासारखे आतां एतद्देशीय वर्तमानपत्रांत लेख यावयाचे नाहीत मग खोटे लेख तर दूरच राहिले. हे एकपैकी चांगले शोषण त्या वरोवरच एतद्देशीय अडाणी प्रजेचे खरे हद्द सरकारचे कार्या जाण्याचेही एक मोठे साधन बंद होणार आहे. ही मोठी दुःखाची गोष्ट झाली. आमच्या मते हा कायदा झाला हे एक प्रकारे चांगले झाले कारण येणेकरून आतां पैकीं काहींकांची भडकलेली मनें ताळ्यावर येतील व सर्व काम सुरळीत चालेल. मात्र या कायद्याने लोकोपयोगी खरे मनकूर सरळ भाषेत लिहिण्याची परवानगी असती तर पत्र चालविणाऱ्यांस आज जितकी पंचाईत पडली आहे तितकी न पडतां उरुट मोठे सह्य झाले असते.

तुर्त तर या कायद्याचे योगाने सर्वत्र मोठी दिलगिरी उत्पन्न झाली आहे. इतकेच नाही तर हा कायदा पास करतवेलीं नामदार गव्हरनर जनरल साहेब व हादुर यांणीं सुध्यां मोठे दुःख प्रदर्शित केले. हे नामदार साहेब आमचे सुदैव करून जाया कवी आहेत, विद्वान् आहेत व वर्तमानपत्रांचे सर्व हक्क जाणून आहेत हणून गतवर्षी दिल्ली दरबारचे वेळीं एतद्देशीय वर्तमान पत्रक्यांस सन्मान पूर्वक व खर्च सोसून पाचारण केले होते. यावरून आम्हास पूर्ण आशा आहे. की, वर्तमानपत्रांचे स्वातंत्र्याबद्दल पुन्हा एकवार विचार होऊन सर्व हिताबद्द असा ठराव होईल.

हा कायदा मे० स्टेट सेक्रेटरी साहेब बहारदुर यांणीं व लंडन एथील टाइम्स नावाचे वर्तमानपत्रांनीं पसंत केला तथापि मि. ओडोनल नामक पार्ले.चे एरिश सभासद यांणीं असे प्रतिपादन केले की, हा कायदा इंग्रजराजनीतीचे मूळत्वांस बाधक आहे. हणून तें सद्धे कायदा पार्लमेंटपुढे आणणार आहेत असे समजते.

मितव्ययाला कर्ज नको.

इंग्रज किंवा कर्ज हे सर्व देशांत व सर्व धर्मांत निघा मानिले आहे. कारण हे जो वर शक्तीच्या आटेक्यांत असते तोवर तर यापसून विशेष बाधा होत नाही पण ते काहीं कालपर्यंत तसेच राहिल्याने व्याजाच योगे घटकोघटकी वाटू लागते व तेंगेकरून ते असे उग्ररूप धारण करते की, त्या कर्जस्वी इथूंचे निवाण करण्यास जवळील कोणतीच वस्तू समर्थ होत नाही. इतकेच नाही तर त्याच्या उग्रतेने मोठा शूर शिपाई मैदीसारखा होतो, महापंडित असला तरी तो मतिमंद बनतो, कलाकौशल्यांत निपूण असला तरी तो आडाणी ठरतो. व लक्षाधीश जरी असला तरी कर्जाच्या योगाने दुर्धर दैन्यदशेत जातो; यांवरून कर्ज हे किती वाईट आहे हे उघड होते.

कर्ज हे इतके जरी वाईट आहे तथापि ज्या लांबावर कर्ज नाही असे लोक सर्वच देशांतून फार थोडे सांपडतील. त्यां तून शेतकरी व उदमा व्यापारी यांस तर कर्ज काढण्याची आवश्यकता पडतेच; पण

याशिवाय अतिंत, फकीर भटभिसुक, देशमुख, देशपांडे, व शेटमावकार आणि राने व संस्थानिक यांसही कर्ज असते; इतकेच नाही तर मोठ्या सार्वभौम राज्याला देखील कर्ज असते ही मोठी आश्चर्याची गोष्ट आहे. आतां हे कर्ज असणे सर्वसच अनिष्ट व दुर्धर होते असे नाही तथापि ते वाईटच यांत संशय नाही.

या कर्जाच्या संबधाने चीन देशांत असा एक प्रघातमागि चालू आहे की, दर साल वर्ष प्रतिपदेचे दिवशीं हणजे नवीन वर्षांभाचे दिवशीं रत संवत्सर्गांतले देवघेनेची, उधार वाळ्याची व कर्ज वामाची फेड केल्यावांचून ते दिवशीं सुखे निद्रा घ्यावयाचा नाही. हणजे निजण्याचे पूर्वी ऋणमुक्त व्हावे. हीही युक्ती चांगली आहे. व यावरून कर्जाची फेड करणे हे किती अवश्य कामापैकीं मानिले आहे हे उघड होते.

आपले देशांतही धर्मप्रवृत्ति अशाच रीत्यावर आहे. "ऋणमुक्त झाल्यावांचून मरण पावले असतां पुढील जन्मीं पैल होऊन व सेवक होऊन त्यांचे कर्ज फेडावे लागते" हणून तसे मरण निश्च मानिले आहे.

आतां सर्वोपरी कर्ज जर इतके वाईट आहे तर त्यापासून निराळें रहाणे अतिउत्तम होईल. पण ते एका मितव्ययाखेरीज दुसऱ्या कोणत्याही उपायांनीं साध्य होणार नाही. कर्ज जरी अशातः योग्य कारणाकरितांच काढावे लागते तरी त्याची वृद्धि करण्याला अचाट खर्चच कारणीभूत होतो. खर्चाचे तोंड इतके मोठे आहे की, त्याचे एका गालफडांत सर्व जगाचा देखील समावेश होऊ शकेल. मग आपल्या प्राप्तीचा, संपादित द्रव्याचा व काढलेल्या कर्जाचा गुजारा काय? काहीं नाही. हणून खर्चाचे मान, होणाऱ्या प्राप्ती पेशांसदेव कमी ठेविले पाहिजे. हणजे बहुत करून कर्जाची कधीच गरज न पडतां त्याची फेड करण्याचीही काळजी बाधण्याचे श्रम वाचतील. हणून इकडे सर्वांनीच लक्ष्य देणे अवश्य आहे.

इंग्रज सरकारची राज्य करण्याची रीति सर्वोपरी अत्युत्तम आहे हे आम्हास लिहावयास नकोच. कारण हिंदुस्थान हे एक कुटुंब धरले तर त्यांत चालणारे अनेक कारखाने, खातील २४ कोट प्रजेचा सुश्रुशा व पुन्हा सर्व जगांत नाही अशा प्रकारच्या सुखसोयीची योजना व त्याबद्दल करावयाचे शोध, ह्या गोष्टी सामान्य विचारांने कधी व्हावयाच्या नाहीत व या विशाल प्रदेशांत स्वयंता रहावयाची नाही. तस्मात् ही सर्व योर्वी इंग्रज सरकारच्या उत्तम राज्य गितीचीच होय. आतां अलीकडे लायसेन्स टय वस (व्यापार धंद्यावरील कर) साल्ट ड्युटी (मिठावरील कर अशा प्रकारचे कर वमविण्याबद्दल नवीन कपडे पास झाले आहेत. त्यांचे कारण पाहू गेले असतां इंग्रज सरकारचे मनांत कर्जाविषयी काहीं विधिविधेय नाही इतकेच दिसते. हणजे उत्पन्नाचे मानानेच खर्च केला जात नाही तो उत्पन्नाच्या रकमे पेशां जास्त वाटू द्यावयाचा नाही असा जर इंग्रज सरकारचा दृढ निश्चय हा

या तर असे वारंवार नवे नवे कायदे उत्पन्न करून अधिक वार नसविण्याचे सरकारास भाग पडणार नाही. कर्जाच्या बाबतीत इतराची गोष्ट असे पण ज्यास ५०।१० कोट रुपयांचे उत्पन्न आहे त्यांनी दुसऱ्याचे कर्ज काढणे हे लोक दृष्ट्या फार चमत्कारिक दिसते. आतां हे खरे आहे की आपल्या पांच दहा मनुष्यांचे कुटुंबांचा सभाळ करण्या करितां जर कर्ज काढण्याचे काहीं निकडीचे प्रसंग येतात तर मग २४ कोट प्रजेचे सांभाळाकरितां दयाळू इंग्रज सरकारास कर्ज काढण्याचा एका द्या महत्वाचा प्रसंग येत असेल हे निर्विवाद आहे. तथापि ज्या अर्थी कर्ज हे सर्वत्र निंबा मानले असून हानिकारक आहे त्या अर्थी यापासून सर्वानांचे होईल तोवर अलग रहाणे जरूर आहे. तथातून "यथा राजा तथा प्रजा" या वाक्याप्रमाणे ज्या घोर लोकांचे वर्तनक्रमावर आसपासच्या पुष्कळ लोकांचे वर्तन अवलंबून असते ह्मणून घोर जनांस आपले वर्तन सुदैव सचोटीने व योग्य ठेवावे लागते. तरच आंचे अनुकरणाने सर्वत्र सुधारणा होते.

आह्मास लिहिल्यास फार संतोष वाटतो की एक कर्जाची बाब खेरीज करून आह्मावर राज्य करणारे इंग्रज सरकारची रज्य पद्धती इतकी सुव्यवस्थित आहे की तिचा आपल्यास किंसाच घेतला पाहिजे, व अशा नापाकित आणि सर्व कलेस निष्णात अशा लोकांचा अनापत्ते आपल्यास सहवास घडून आला आहे व तेणेकरून आपल्यास अखंड पायदे होत आहे त हाही कमी महत्वाची व आनंदाची गोष्ट आहे असे नाही. त्याचप्रमाणे कर्ज काढून खर्च करण्यापेक्षा मितव्यय करण्याचा जर इंग्रज सरकाराचा दृढनिश्चय होईल तर त्यापासून होतात यांही पेक्षा सुखाची माझी राजा आणि प्रजा या उभयतांस पुष्कळपट होईल व कोणत्याच गोष्टीची दधात रहाणार नाही असे आह्मास वाटते.

पोस्टाकडील नियमांत पुनः फेरफार

घोड्याच दिवसांपूर्वी आझी आपले वाचकांस टपालखात्यांतिल सुव्यवस्थे बद्दल व व्यापारास मदत होण्यासारखे नियम कळविले आहेत. त्या नंतर अलीकडे पुन्हा कांहीं नियमांत फेरबदल केला असून ते नियम उद्यापासून अमलांत येणार आहेत व त्याची एक प्रत मे. इन्स्पेक्टर जनरल आफ पोस्ट यांनी आह्माकडे पाठविली आहे तीतील सरांश असा—

तुल्या तोंडाच्या पाकिटाम व बंगीस (ही बंगी वर्तमानपत्राची, मुकशीटाची किंवा छापण्याकरितां पाठविण्याच्या मजकुराची मात्र असावी) १० तोळे वजनापर्यंत ८८६ पै महसूल लागून पुढेही दर १० तोळ्यास ८८६ पै प्रमाणेच ठरविला आहे व याच सदरांत आतां वर्तमानपत्राचाही समावेश होतो ह्मणून हल्लीं वर्तमानपत्रावर जो रजिस्टर नंबर एक विशेष खणेकरितां घालावा लागत असे तो लेख घालण्याची गरज राहिली नाही. दोन्ही तोंडे बंद केलेले लखोटे पूर्वीप्रमाणे ६ मासे वजनापर्यंत ८८६ पै पोस्टेज ठरविला असून पुढे

दर ६ माशास ८८६ प्रमाणे अगाऊक रितां आहे व मागाहून याचे दुप्पट हशील लागणार. त्याचप्रमाणे दोन्ही तोंडे बंद केलेली बंगी पाठवावयाची असल्यास ४० तोळेपर्यंत आठ आणे व पुढे दर ४० तोळ्यास ४ आणे टपाल हशील पडेल. व आजवर अशा प्रकारच्या बंगीची पावती वगैरे कांहीं दिली जात नसे पण या पुढे कोणास पाहिजे असल्यास त्याने पावती लिहून आणावी ह्मणजे आवा दालेल्याकरितां पोस्टांतून शिक्का मिळेल.

हाकालपर्यंत इंग्रज सरकारच्या राज्याखाली आपल्या देशांत ज्या कांहीं सुधारणा होऊन सोयी वाटण्या आहेत त्यांतिलच टपाल खाते हे एक आहे. याची व्यवस्था किती उत्तम प्रकारची चालू आहे हे वहुतेक सर्वांच्या धोडे वहुत अनुभवास आलेच असेल. कोणी दखिनेदाराहून रामेश्वरास पत्र पाठवो, कोणी दारूकेहून जगन्नाथास पाठवो व कोणी मुंबईहून कलकत्त्यास पाठवो त्या पत्रावर स्पष्ट व सुवाच्य पत्रा मात्र लिहिला पाहिजे. कीं पुरे, ते पत्र इतके जलद नेमलेल्या ठिकाणी जाते की त्या बरोबर मुद्दाम मनुष्य रवाना केला तरी तो पत्रापूर्वी कचितच जाऊन पोचेल, आतां जेथे पोस्ट आफिस नाही अशा खेड्यापाड्यांचीं पत्रे पोचण्यास बराच अवकाश ह्मणजे १०।११ दिवसापर्यंतही लागतात, तथापि आझी घोड्याच दिवसांपूर्वी सोलापुरच्या पत्रांतून काचिले आहे कीं शेवटचे पोष्ट आफिसांत पत्र जाऊन पोचल्यापासून ते निदान ३ दिवसांचे आत तरी ज्याचे त्याचे हातीं गेलेच पाहिजे. अशाविषयी तिकडे पोस्टाकडील बरिष्ठाधिकार्यांनी तजवीज केली आहे व त्यासाठीं कांहीं नवीन औट पोस्टेही स्थापन करणार आहेत. ही बातमी जर खरी असेल तर आमचे इकडीलही टपाल खात्याचे मुख्याधिकारी मे. इन्स्पेक्टर साहेब व मे. इन्स्पेक्टर जनरल साहेब बहादूर हे इकडेही तशी व्यवस्था चालू करतील असे आझी इच्छितो. कारण या वऱ्हाड प्रांतांत पोष्ट आफिसापासून अगर औट पोस्टापासून ५।७ कोश अंतरावरील खेड्यांतिल पत्रे वेळवेळीं पोचत नाहीत अशाविषयी आमचे कांहीं बराज बोभाट आला आहे यास्तव वऱ्हाड प्रांतांत चार पांच कोसांच्या अंतराने अधिक कांहीं पोस्ट आफिस स्थापन केली पाहिजेत ह्मणजे इकडेही तिकडेच्या प्रमाणे व्यवस्था होऊन खेड्यांतून रहाणारांमधी शहरांप्रमाणे वेळेच्या संबधाने पत्र पोचण्याचे कामांत फायदा होईल. व तेणेकरून त्या खेड्यांतिल लोकांतही पत्रव्यवहार वगैरे टपाल मागे बाटून तितका सरकारासही नफा होईल. ह्मणून इकडे बरिष्ठ अधिकारी अवश्य लक्ष देतील अशी आझी उमेद बाळगितो.

पौच— "रणधीर और प्रेममोहिनी"

नामक नाटक मदादारी वर्तमानपत्राचे माने एडिटर व हल्ली दिल्ली एथील स्पेशियल मॅजिस्ट्रेट लाला श्रीनिवास दास यांनी हिंदी भाषेत शोकरस प्राधान्य रचून ठसे छापार बाळबोध लिपीत छापून प्रसिद्ध केले आहे व याची एक प्रत ये

यकर्त्याने आह्माकडे नजर पाठविली आहे त्याचा आझी असादरपूर्वक स्वीकार करितो. याबद्दल पुढे सविस्तर कळवूं.

"पुणे हेरलड" या नावाचे वर्तमानपत्र ता. ६ मार्चपासून दर बुधवारी पुणे एथे निघू लागले आहे. (याविषयीची जाहिरात ता. १७ ज्यानेवारी १८७८ चे आमचे अंकी प्रसिद्ध झाली आहेच.) व आचा पहिला अंक जरी आमचे कडे आला नाही तरी पुढील अंक पाठविण्याचे आंचे कर्त्यांनी सुखात केली आहे त्याचा आझी आदरपूर्वक स्वीकार करितो. हे पत्र पूर्वीच्या 'लोककल्याणाला' चे घाटणीवर असून आहूनही स्वयं किमतीचे आहे. ह्मणून यास सर्वांनी सहाय्य करून दीर्घायु करावे असे आझी इच्छितो.

वऱ्हाड.

हवामान— आतां उष्णतेनें आपला पूर्ण अंमल बसविला आहे. मधून मधून अश्रे येत असतात तेणेकरून तर मनस्वीच उकाडा व काहली होते. गेल्याचे मागील बुधवारी व गुरुवारी सुमार तासभर चांगला कडाक्याचा पाऊस पडला व गारांचाही बराच वर्षाव झाला. हवा चांगली स्वच्छ झाली नाही. ताप अमांशाचा आजार चालूच आहे. व धान्याचे भाव पूर्वीप्रमाणेच तेज आहेत.

मे. जुडिशियल कमिशनर साहेब बहादूर यांची स्वारी एथेच आहे व ता. ११ एप्रिल रोजी उमरावती एथे सेशनचा मुकदमा होणार आहे याकरितां साहेब बहादूर यांची स्वारी ता. १० चे सुमारास तिकडे जाईल व तिकडून तिकडे चिल्ल दऱ्यास जाईल असे कळते.

परवा तारीख २९ मार्च रोजी सुमार १० वाजतां शिगाव रेल्वे स्टेशनच्या अलिकडे अकोल्याहून जाणारी माल गाडी, बळा खालची पुस्ती मोडल्याने वगैरे खाली घसरली व कांहीं डब्यांचा चुराडा झाला. तेणेकरून मुंबईहून येणाऱ्या गाडीस शिगावावर ५ तास थांबावे लागले. ह्मणून सदरू पासेजर गाडी एथे ११ वाजतां यावयाची ती ५ वाजतां आली व नागपुराहून मुंबईस जाणाऱ्या गाडीची भेट परस स्टेशनवर झाली.

रा. रा. श्रीराम भिकानी नटार वी. ए. इजुकेशनल इन्स्पेक्टर तारीख २८ मार्च रोजी दवऱ्याहून येथे आले.

बुलढाण्याचे डिपुटी कमिशनर मे. बुधारी साहेब बहादूर हे ३ महिन्यांचे रजेवर जाणार असून यांचे जागेवर एथील असिस्टंट कमिशनर मि. फारर साहेब यांची नेमणूक होणार असे समजते.

अकोले इंग्लिश मराठी शाळेंतील फर्स्ट असिस्टंट मास्तर रा. रा. हरी चौध

देव भाटवडेकर हे मुलाचे लग्ना करिता २० दिवसांचे रजेवर आमदाबादेस गेले होते ते गुरुवारी परत येऊन आपले कामावर रुजू झाले.

एथील ट्रेनिंग कालेजांतील हिंदुस्थानी भागाकडील मास्तर मि० गुलाम मोहिदिन यांचे कुटुंबास तारीख २२ मार्च रोजी देवाजा झाली हे कळविण्यास आह्मास वाईट वाटते.

आमचे लोकप्रिय स्थानिठरी कमिशनर डाक्टर आवट साहेब हे लवकरच पेन्शन घेऊन विलायतेस जाणार आहेत ह्मणून त्यांचे भेटीकरितां प्रांतांतिल देवीडाक्टर व सुपरिटेडेन्ट असे स्थानिठरी खात्यांतिल व रेश लोक एथे आले आहेत असे समजते.

आह्मास लिहिल्यास आनंद वाटतो की, मे० कर्नल मेन साहेब बहादूर यांनी मागील आठवड्यांत डिपुटी कमिशनरच्या जागेचा चार्ज घेतला व काम पाहू लागले.

ता. २९ मार्च रोजी मुंबई इलाख्यांतिल वर्तमानपत्रकर्त्यांचे काँग्रेस (सभा) भरणार होते व त्या करितां गेले गुरुवारी एथील उर्दू अखबार पत्राचे घराठी भागाकडील ए. ए. रा. धोंडो बाळकृष्ण देव हे गेले आहेत.

वऱ्हाडांतील हायस्कुल— गेले मे महिन्यांत मि० म्याकिटाश साहेब दहा महिन्यांचे रजेवर गेले आवेळीं रा. रा. विष्णु मारेश्वर महाजणी एम. ए. एथील हायस्कुलानील फर्स्ट असिस्टंट मास्तर यांची उमरावती हायस्कुलचे हेडमास्तरचे जागी अक्टिंग नेमणूक झाली. मि. म्याकिटाश या हेवांची रजा गेल्या नोवेंबरांतच पुरी झाली तरी ते अद्यापही कामावर रुजू झाले नाहीत. व आझी असे एकतो की, आतां त्यांचा वेण्याचाही इरादा नाही. तेव्हा रा. रा. महाजणी यांसच तेथील जागा कायमची मिळावी अशी आझी आशा करितो. कारण हे तेथे गेल्यापासून मागील सर्व अवस्था नाहीशी होऊन काम सुरळीत चालले आहे. आणि यापुढे अधिक चांगले चालेल अशी उमेद आहे.

आतां एथील हायस्कुलांतून फर्स्ट असिस्टंट मा. रा. रा. महाजणी हे उमरावतीस गेले व सेकंड असिस्टंट रा. रा. निळकंठ राव यांची नेमणूक ट्रेनिंग कालेजांत मिनिस्त्रालच्या जागी झाली. येणेकरून एथील हायस्कुलांत मुलांची अभ्यासाची थोडी गिरेसय झाली होती. ती दूर होण्याकरितां कांहीं दिवसां पूर्वी रा. रा. हरी रामचंद्र विद्यालयेडकर वी. ए. यांची व रा. रा. शिवगम रघुनाथ कुळकर्णी यांची, अशा तूर्तातुर्त अक्टिंग नेमणूक झाल्या होत्या. परंतु आज आह्मास असे समजते की उमरावती हायस्कुलचे फर्स्ट असिस्टंट मास्तर रा. रा. रघुनाथ बाळकृष्ण तळवळकर वी. ए. यांची कायमची नेमणूक एथील हायस्कुलांत फर्स्ट असिस्टंटचे जागी १७५ (पुर्वोपरी पदा)

दुष्काळाच्या प्रसंगी मुंबईहून व मुंबईस धान्य नेण्या आणण्याच्या वेगळे कामांत ते चोरले गेल्यामुळे नुकसान झाले ह्यापुढे मुंबई एथील व्यापाऱ्यांस रेल्वेकडून ३ लक्ष रुपये नुकसान भरून मिळाले. ह्या विषयी व पुन्हा असे होऊ नये ह्यापुढे चौकशी करण्याकरिता सरकारने कमिशन नेमले आहे त्यांत आर्थर क्राऊड, मेजर वार्डन व रेल्वेकडील एक अधिकारी हे सभासद नेमले आहेत असे समजते.

फोफेसर रामकृष्ण गोपाळ भांडारकर यांस डेकन कालिजांत डा. किलहार्ड यांचे जागी अर्बिटग नेमले.

रा. सा. आवाजी विष्णु कायबेट यांस एल्फिन्स्टन कालिजांत प्रो० भांडारकर यांचे जागी नेमले.

बराकपुर (बंगाल) एथे एका हत्तीने मनुष्यास ठार मारल्यावरून हत्तीस मारण्याचा ठराव झाला. परंतु त्यास गोळी घालून न मारता सर्पाच्या विषाची परीक्षा पहाण्याकरिता सर्पदंशाने मारण्याचे ठरले आहे.

रत्नलामचे राजे यांस काठेवाडातील धांगधारे राजाची मुलगी देणार आहेत.

गेल्या बुधवारी देव मामलेदार यांनी पुणे एथील भिक्षूक ब्राह्मण वेगळे लोकांस १५५ रुपये धर्मार्थ वाटले. आतां त्यांची स्वारी साताऱ्याकडे लवकरच जाणार.

कैलासवासी श्री. अमृतराव दादासाहेब पेशवे यांचे नातु श्री. माधवराव साहेब पेशवे रहाणार वासवेली हे यात्रा करण्याकरिता निघाले असून पुणे एथे आले आहेत.

संगमेश्वर एथे तारीख १६ मार्च रोजी दोन प्रहरीं मामलेदार कचेरी नजीक आग लागून त्या आगीने मामलेदार कचेरी, रजिष्टर कचेरी, पोष्ट हपीस, पोलिस लेनी व सुमारे ७५ घरे जळून मोठा आर्कांत झाला. मामलेदार कचेरीतील सर्व रि कार्डे, खाजिना व रजिष्टरसंबंधी सर्व कागदपत्रे जळाले असे समजते. या आगीने एकंदर किती नुकसान झाले ते अद्याप समजले नाही.

हैसूरचे महाराजाकरितां विलायतेहून शिक्षक यावयाचे आहेत व यांचे वेतन दरमहा १००० रुपये ठरले आहे असे समजतात.

आग्निमांदावर उत्तम उपाय— उकळलेले पाणी थंड करून जेवणा बरोबर घ्यावे, जेवणा नंतर २० मिनिटे स्वस्थ बसावे आणि नंतर एक तास चालावे. सर्व प्रकारचे मद्य वर्ज्य.

अमेरिकेत व फ्रान्समध्ये चांदीचे नाणे पाडण्याचे काम चालू झाल्यामुळे चांदीच्या भावास हळीं तेजी आहे.

हिंदुस्थानच्या सरकारी खजिन्यांत तारीख ७ मार्च रोजी रु० १५,०७,३२९० रोकड शिलक होती.

श्री. छ. शिवाजी महााज कोल्हापुरकर यांच्या लग्नाचा बेट असून मुली पहाण्याकरिता स्टेट कारभागी रा. व. माधवराव वासुदेव बर्वे बडोदास गेले.

दौंडपासून अहमदनगरपर्यंत आग

गाडीचा रस्ता ता. १५ भिनहूपासून सुरू झाला. सदर दोन ठिकाणाचे दरम्यान पिंप्री, वेळवंदी, इसापुर व सारोळे अशी ४ स्टेशने करण्यांत आली आहेत. पुण्याहून अहमदनगरपर्यंत रेल्वेचे ४ थे खासासहशील रु. १०२ ठेविले आहे

धर्म अद्याप जागरूक आहे— झांशी इलाख्यांत कांहीं विलायती लोकांनी तुपांत चरबी घालून विकण्यास आणली त्यांत २१४ वाणीही सामील होते. हा प्रकार सुद्धे होण्याचे पूर्वीच कांहीं कारणावरून ते थोडे सुभे मि० सोहनलाल यांस सुधावा लागल्यावरून यांनी त्या सर्व तुपाच्या गाड्या व ते सर्व लोक घेऊन ग्वाल्हेर हुजरांकडे रवाना केले. नंतर चौकशी अर्थात हा गुन्हा त्यांचे अर्गी शाहीद झाला व त्यांस जन्म शिक्षा दिल्याचे एकपत्र आले. त्या प्रकाराबद्दल अद्याप समजण्यांत आला नाही.

स्तुत्य उद्योग— श्री० शिंदे सरकारांनी एक नवीन गिरणीचा कारखाना सुरू करण्याचे मनांत आणले आहे व त्या संघर्षाने यंत्र खरेदीसाठी १ लक्ष १० हजार रु० देणार आहेत असे ऐकते.

तारीख १६ रोजी अलाहाबादस पर्यटनपत्रा.

पारिस येथे होणारे प्रदर्शनासाठी काशमीरचे महाराज कांहीं जिनस पठविणार आहेत. हा इतर संस्थानिकांनी किती घेण्यासारखा आहे.

मुंबई युनिव्हर्सिटीचे निरनिगळे परिक्षेच्या संघर्षाने परिक्षकांची नेमणूक होऊन सिडीकट कडून लिहून जात असे, व सिडीकटने केली नेमणूक कळू करून परिक्षक होत असत अगर परिक्षक होण्याचे नाकारण्यांत येत असे अशी आजपवे तो वाहिवाट होती. परंतु यापुढे ज्यांची इच्छा परिक्षक होण्याची असेल त्यांनी सिडीकटकडे अर्ज पाठविल्यावर निडव करीत जावी असा नवीन विचार सिडीकटकडे अमलांत आणण्याची योजना करित अल्याचे कळते. किरण.

संशयनिवृत्ति.

मनुष्यांच्या प्रापंचिक स्थितीमध्ये मोठे अंतर असते. कित्येक यथार्थ राजपदाचा उपयोग घेत असतां कित्येकांस जीवत्राणार्थ सुद्धां अन्न मिळण्याची मुष्कील पडते. हा भेद सर्वत्र मनुष्यांच्या पवित्रा पवित्र आचरणप्रमाणे असता तर बहुतेकांस तरी तद्विषयी शंका आली नसती सुद्धेदृष्ट्या पहातां आपल्या सत्कृतीने ईश्वराची रुपा संपादन केली ह्यापुढे केवळ गौण होय. मुक्तिपुण्यादि भगवदत्त ऐश्वर्यास अकिंचन मानवाजवळ मूल्य नाही. एतदर्थ हा विनिमय अशक्य. तथापि असाही प्रकार नाही. पुष्कळ दुरात्म सुद्धां घनाढ्य व ऐश्वर्यावान आढळतात. ह्यापुढे ह्या स्थितिभेदाच्या योगे वंदांयांत अनेक तमभेद झाले आहेत. त्यांतून थोडक्यांसही केवळ भ्रंति आहे, हा भेद खरा नव्हे, असे वाटते. परंतु त्यांचा हा अर्थशून्य निर्णय अग्राह्य होय. वस्तुतः पहातां एक, धनधान्य, पुत्रपौत्र, आरोग्य, प्रतिष्ठा, उच्च

पद, इत्यादि संतति, संपत्ति, व ऐश्वर्याराम ह्यांमध्ये कालक्रमण करितो. संभोग्य वस्तूंच्या उपार्जनार्थ त्याला परिश्रम बिलकूल करावे लागत नाहीत. आपले स्थान सोडून एक पदक्रमही करणार नाही झटले तरी त्यांचे चालते. अभिलाषे झाला की, तद्विषय सिद्ध होतो. आणि एकास लेश मात्रही अशा प्रकारचे प्रापंचिक सुख नसतां प्राणयात्रा कशी होते हीच विवेचना नव्हे परंतु तो महारोगग्रस्त असून त्याच्या सर्व अवयवांचा निःशःवास होत चालला आहे. नासिकाभ्रम होऊन देह परिक्षित झाला आहे. पदतलास व्रण पडले आहेत. सर्व प्रकारे तो विरूप होऊन इतका दुर्गंध निघतो की, आसंपतात् कोणाच्याने उभे राहूत नाही. एक पाऊल चालण्याची शक्ती राहिली नाही, व मध्यान्ह समयी सुधा व तृषा यांही विवहल होऊन अन्नान्न ह्यापासून हाकाढाक करित आहे.

तर आतां ह्या उभयतांच्या प्रापंचिक स्थितींत जमीन आस्मानाचे अंतर स्पष्ट दिसते. ह्याला केवळ माया किंवा भ्रम झणता येत नाही. सबब हा उघड भेद पहाणारे दुसरे वेदांती उपपादितता की, सुख सर्वांच्या देवी नाही. जेवढ्यांनी लीलाशील भगवानाने निवडिले आहे तेवढ्यांनाच ते मिळते. तो सदसद् आचरणाकडे लक्ष्य न देतां कित्येकांस सुखी ठेवितो व कित्येकां करवी चिरकाल यातना भोगवितो. त्यांचा तत्प्रतिपादक न्याय येणेप्रमाणे—

जगदीशघटित सिद्धार्थ शालेच पाहिजे. जर त्याने कित्येक मनुष्यांस सुखस्थिती नेमिली आहे तर, ते कसेही कां वागेनात, त्यांस ती अवश्य प्राप्त होणार. ह्या प्रतिपादनामध्ये स्थूलदृष्ट्याही पहातां अत्र गमितार्थ दिसून येतो. तो असा की, परमेश्वर पक्षपाती, छंदानुवर्ती, व पापेत्पादक; आणि कित्येक वेदांत्यांनी हे कबूलही केले आहे! यथार्थसुखाज्ञतेचे हेच फल, हेच स्वाभाविक अनुमान. तर एवढ्या अनर्थांचे पर्याजन प्रापंचिक सुखासुखभेदाचा निर्णयचना? ह्या साठी निश्चि सिद्धांतांचा आश्रय करणे नको. त्याच विवेकपूर्वक निर्णय केला असतां तो सुलभ आहे.

सुख ह्यापुढे उच्चतर वस्त्र, मिष्टान्न, प्रतिष्ठा, राजपद, हीं होत, ईश्वराच्या भांडारांत सुख ही वस्तु ह्यांहीन इतर जर नसते, तर हा पूर्वोक्त न्याय यथायोग्य असता. परंतु खरे सुख ते दुसरेच आहे.

सृष्टिजन्य सुखे मनुष्यमात्रांस समान असतात. सूर्याचा प्रकाश व चेतना हीं घनिकांसच प्राप्त असतात असे नाही. पर्जन्य गरिबांच्या सुद्धां शेतांत पडते. हवा आणि पाणी हीं तर गरिबांनाच बहुधा शुद्ध मिळतात. असा हे सुद्धां कांहीं सार सुख नव्हे. मनोनिवृत्ति हेच सारसुख. भवाब्धीमध्ये अनेक तरंग, धनहानि, पुत्रशोक कलत्रविषय, इत्यादिपासून मनाला होणारा जी व्यथा, जी अस्वस्थता, तिजपासून निर्मुक्त असणे, अंतरीपुष्टजन्य विकारांस पात्र न होणे सारांश, मनास अविच्छेद जें समाधान, हेच अभिनाश सुख. व अभिमान, दर्प, शोण अहेता, ह्यांचा

मार दूर करून अनुतापामोने अंतःकरणाचे संशोधन, व पूर्ण श्रद्धा, सद्भाव, व दृढभक्ति, यांहीकरून चराचराचे भोज, आणि मुक्तीचे अद्वितीय द्वार जो परमेश्वर याची अनन्यभावे आराधना, हेच तत्प्राप्तीचे साधन होय. आणि हे साधन सर्वांस समान असल्याकारणाने तज्जन्य सुखही समान आहे. ह्या सुखासाठी कोणास कोणाचा हवा करणे नको. देवाच्या भांडारांत ते अविच्छिन्न आहे. कतीही उपसला तरी सागर शुष्क होणार नाही. ते कोणाला वांटूनही दिलेले नाही. ते अक्षय असून पाहिजे त्याला मिळण्यासारखे आहे. राजा व रंक हे देवास समान होत. मीच कर्तवी, माझ्याजवळ मोठे परिवार आहे. महान अक्षोहिणी आहे, व पृथ्वीवरील सर्व इतर राजे माझ्या पायावर आपले किरीट घासितात, ह्या कारणास्तव देवा, मला मुक्ति दे झटल्याने त्याला ती मिळेल कीय? दीनाप्रमाणेच, पूजा, भक्ति इत्यादिके त्याला ती संपादिली पाहिजे. देवाच्या घरी भेद नाही. आकाशांतून जलरूप वाहल्याने धरातलावर पडून समुद्रांत एक रूपता पावते. तद्दत्त ब्रह्मसारांत दैन्य, लौकिक, ऐश्वर्य, इत्यादि कृत्रिम भेद नाश पावतात. कारण तेथे सर्वच सन्मानित आणि संपत्तिमान होतात. परिवारादि सर्व सुख नश्वर व त्यापासून कधी तृप्ति नाही. एक वस्तु मिळाल्यावर दुसरी, केव्हां मिळेल अशी उत्कंठची परंपरा चालू असते. वैषयिक सुखाने कोणी निवृत्त झाला असा कोठेही आधार मिळणार नाही. “आशावर्धिकागतः” असे झटलेच आहे. आणि ती अधिकाधिक जशी होत जाते तसतसे योगक्षमापासून मन सोदूग होते. अपेक्षित वस्तूच्या उपार्जनाची चिंता आणि उपार्जितांचे संरक्षण हीं किती बरे दुःखदायक आहेत? ह्यापुढे बाह्यस्थितीवरून मनःसमाधानाची परीक्षा होत नाही. सुख अनुमेय नाही, त्याचा अनुभवच झाला पाहिजे. ज्या ठिकाणी ते असण्याचा बोध स्थितीवरून संभव नसतो तेथे अतिशयही असते आणि जणूकाय संसारांतलें उणी वीनडल हे सार सुख गरिबांस विशेष दिले आहे असे वाटते.

वैषयिक सुखदुःखावरून सार सुखासुखाचा निर्णय करू गेल्याने असा अमंगल परिणाम होतो. देवास दापी ठरवावे लागते. प्रापंचिक स्थितीमध्ये भेद आहे खरा, परंतु तो देवा. सुखाला कोणासाठी प्रकारे प्रतिबंधक नाही. वैषयिक सुखाने निवृत्ति होत असे जरी मानिले तथापि ती केवळ क्षणिक. पारिविक सुखच अविच्छेद होय. श्रीधर्मतुमर्थेनद्या आठल्या तरी सागर परिपूर्ण असते. मनुष्य मात्रास देवा सुखोपभोगाचा अधिकार आहे. माता जशी आपल्या बालकांस सारखाच वत्सल असते तशीच जगदंबा आह्ला सर्वांस सुखामृत पान सन्माननंवेकून कराविते.

सु. प.

हे पत्र अकोला एथे वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी कडके यांनी छापून प्रसिद्ध केले.